

Ministarstvo
prosvjete, nauke
i inovacija

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU

U UPRAVNIM OBLASTIMA IZ NADLEŽNOSTI
MINISTARSTVA PROSVJETE, NAUKE I INOVACIJA
U 2024. GODINI

SADRŽAJ	3
UVOD	5
I. OBLAST PROSVJETE	10
1. Normativno-pravni poslovi i harmonizacija propisa	10
Sprovođenje propisa:	11
1.1 Drugostepeni upravni postupak i nadzor	12
1.2 Priznavanje inostranih obrazovnih isprava – ENIC/NARIC centar	13
1.3 Predškolsko vaspitanje i obrazovanje	14
1.4 Osnovno obrazovanje i vaspitanje	14
1.5 Inkluzivno obrazovanje	15
1.6 Srednje-opšte obrazovanje (gimnazije) i stručno obrazovanje	18
1.7 Unaprijeđena zvanja nastavnika	20
1.8 Obrazovanje odraslih	20
1.9 Državna nagrada „Oktoih“	21
1.10 Nacionalni savjet za obrazovanje	21
1.11 Nacionalni okvir kvalifikacija	23
2. Oblast visokog obrazovanja	24
2.1 Učenički i studentski standard	26
3. Informaciono-komunikacione tehnologije	29
4. Investicione aktivnosti koje se odnose na objekte školske infrastrukture	32
5. Oblast finansiranja rada obrazovno-vaspitnih ustanova	37
6. Unutrašnja revizija	39
7. Realizacija Programa rada Vlade/Programa rada Ministarstva i realizacija zaključaka Vlade Crne Gore u oblasti prosvjete, nauke i inovacija	40
8. Predlog mjera za unapređenje stanja u oblasti prosvjete	40
II. OBLAST NAUKE, TEHNOLOŠKOG RAZVOJA I INOVACIJA	42
1. Naučnoistraživačka djelatnost (NID)	44
2. Realizacija konkursa u oblasti naučnoistraživačke djelatnosti	49
3. Realizacija programa podrške u oblasti naučnoistraživačke djelatnosti	51
4. Inovaciona djelatnost (ID) i pametna specijalizacija (S3)	53
5. Inovacione infrastrukture	59
6. Finansiranje inovacione djelatnosti	65
7. Promocija nauke i inovacija u društvu	69
8. Međunarodna saradnja	70
9. Predlog mjera za unapređenje stanja u oblasti nauke i inovacija	82

IZVJEŠTAJ

o radu i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija za 2024. godinu

UVOD

Nadležnosti Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija utvrđene su članom 9 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Službeni list CG“, br. 98/23, 102/23, 113/23, 71/24, 72/24, 90/24, 93/24, 104/24 i 117/24). Ministarstvo vrši poslove uprave koji se odnose na: kreiranje, uspostavljanje i razvoj obrazovno-vaspitnog sistema; uslove za osnivanje, rad i licenciranje ustanova u oblasti obrazovanja; organizaciju rada obrazovno-vaspitnih ustanova; normative i standarde za finansiranje ustanova obrazovanja i vaspitanja; dopunsku nastavu djeci crnogorskih državljana koji se nalaze na privremenom radu u inostranstvu; mobilnost studenata i akademskog osoblja i međunarodnu saradnju u oblasti obrazovanja; priznavanje inostranih obrazovnih isprava o završenom osnovnom, srednjem i visokom obrazovanju; donošenje, odnosno odobravanje obrazovnih programa za predškolsko vaspitanje i obrazovanje, osnovno obrazovanje i vaspitanje, srednje opšte obrazovanje, stručno obrazovanje, vaspitanje i obrazovanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama i obrazovanje odraslih; upisnu politiku na javnim ustanovama visokog obrazovanja; obrazovanje komisije za praćenje maturalnog, odnosno stručnog ispita; izbor direktora u javnim ustanovama predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja; imenovanje članova školskih i upravnih odbora u javnim ustanovama obrazovanja i vaspitanja; donošenje normativa o profilu i obrazovanju nastavnika, stručnih saradnika i saradnika u nastavi u osnovnoj i srednjoj školi; utvrđivanje liste nastavnika koji nemaju normu časova za školsku godinu; raspored nastavnika koji nemaju normu časova za školsku godinu; donošenje programa privatno-javnog partnerstva za oblast obrazovanja; opremu, smještaj i ishranu učenika i studenata; normative troškova rada obrazovno-vaspitnih ustanova; davanje saglasnosti na visinu participacije za pokriće troškova obrazovanja u javnim ustanovama; utvrđivanje visine naknade za vanredne učenike; normative vannastavnog osoblja u obrazovno-vaspitnim ustanovama; davanje saglasnosti na opšte akte javnih ustanova iz oblasti obrazovanja; pripremu predloga propisa iz oblasti prosvjete; izdavanje udžbenika i udžbeničke literature; nadzor nad zakonitošću rada ustanova u oblasti obrazovanja; ostvarivanje obrazovne djelatnosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica koji žive u Crnoj Gori; razvoj i implementaciju Nacionalnog okvira kvalifikacija i usklađenost s Evropskim kvalifikacionim okvirom; planiranje i programiranje, ostvarivanje i usklađivanje međunarodne prosvjetne saradnje Crne Gore sa drugim državama, regionalnim zajednicama i međunarodnim organizacijama; edukaciju i stručno usavršavanje stranaca u Crnoj Gori i crnogorskih državljana u inostranstvu, posebno mladih i talentovanih učenika i studenata; prikupljanje, obradu i distribuciju predloga i odgovarajućih podataka, informacija i programa u oblastima međunarodne prosvjetne saradnje; dodjeljivanje nagrade „Oktoih“, nagrada učenicima i nastavnicima iz fonda za kvalitet i talente; pripremu prijedloga zakona, drugih propisa i opštih akata iz oblasti naučnoistraživačke i inovacione djelatnosti; učešće u

izradi predloga propisa i priprema prijedloga propisa koji se odnose na podsticanje razvoja istraživanja i inovacija i unapređenje statusa ovih djelatnosti kroz druga zakonska rješenja; usklađivanje domaćih propisa sa pravnom tekovinom Evropske unije u oblasti nauke, istraživanja i inovacija; sprovođenje podsticajnih mjera za razvoj istraživanja i inovacija u saradnji sa drugim nadležnim institucijama; izradu, praćenje i organizaciju evaluacije strategija, programa i drugih strateških dokumenata od značaja za razvoj i unapređenje naučnoistraživačke djelatnosti; rad na utvrđivanju prioriteta u naučnoistraživačkoj djelatnosti za finansiranje programa od opšteg interesa iz budžetskih sredstava; analizu i pripremu prijedloga potrebnih sredstava iz budžeta Crne Gore za realizaciju naučnoistraživačke djelatnosti; utvrđivanje uslova i način korišćenja sredstava iz državnog budžeta za potrebe realizacije programske podrške razvoju naučnoistraživačke djelatnosti; realizaciju prioriteta naučnoistraživačke djelatnosti kroz programe kojima se: podstiče razvoj i jačanje nacionalne ekonomije i čijom se realizacijom doprinosi ukupnom povećanju standarda građana i izgradnji društva zasnovanog na znanju, stimuliše razvoj istraživanja za usavršavanje i mobilnost crnogorskih istraživača sa ciljem omogućavanja njihovog rada u istraživačkim centrima i institutima, kao i korišćenje vrhunskih tehnologija i savremenih laboratorija u zemlji i svijetu, podstiče realizaciju nacionalnih i međunarodnih naučnoistraživačkih projekata, osnovnih, primijenjenih i razvojnih istraživanja, podstiču centri izvrsnosti, unapređuje razvoj infrastrukture i nabavka opreme neophodne za ostvarivanje istraživanja, kao i naučna produktivnost i unapređuje kvalitet naučnoistraživačkog rada i promoviše nauka i istraživanja i njihova uloga u razvoju društva, podstiče organizovanje naučnih kongresa i objavljivanje naučnih radova, podstiče uključivanje naučne dijaspore u naučnoistraživačku djelatnost u Crnoj Gori, te uključivanje međunarodno priznatih naučnika iz svijeta u naučnoistraživačke programe i projekte u Crnoj Gori, omogućava dostupnost rezultata naučnog rada u zemlji i svijetu, koji su od nacionalnog značaja i koji imaju interdisciplinarni karakter i mogu se realizovati kroz saradnju više ministarstava; monitoring naučnoistraživačkih programa i projekata koji se finansiraju iz budžeta Crne Gore; licenciranje naučnoistraživačkih ustanova; prikupljanje podataka vezanih za naučnike i istraživače iz Crne Gore i dijaspore; usaglašavanje statistike u oblasti istraživanja i razvoja sa metodologijom Evropske unije; izradu, praćenje i organizaciju evaluacije strategija, programa i drugih strateških dokumenata od značaja za razvoj i unapređenje inovacione djelatnosti i pametne specijalizacije; analizu i pripremu prijedloga potrebnih sredstava iz budžeta Crne Gore za realizaciju inovacione djelatnosti i pametne specijalizacije; utvrđivanje programskih pravaca razvoja podrške inovacijama u Crnoj Gori, te utvrđivanje prioriteta i finansijskih kriterijuma u oblasti inovacione djelatnosti i pametne specijalizacije; planiranje, sprovođenje i monitoring inovativnih programa i projekata od strateškog značaja, kao i programa i projekata promocije inovacija i podsticanja učešća crnogorskih institucija u međunarodnim programima za inovacije, a koji se finansiraju iz državnog budžeta; vođenje Registra inovacione djelatnosti; praćenje i usmjeravanje rada Fonda za inovacije Crne Gore, kao ključnog implementacionog tijela za inovacionu politiku i za sprovođenje projekata i programa iz domena strategije pametne specijalizacije, u skladu sa odlukama Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju; podršku razvoju subjekata inovacione infrastrukture, uz praćenje rada i razvoja ovih infrastrukture koje su u nadležnosti države (Naučno-tehnološki park Crne Gore, Inovaciono-preduzetnički centar „Tehnopolis” Nikšić i dr.); pružanje administrativno-stručne podrške radu Savjeta za naučnoistraživačku

djelatnost i Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju; pružanje tehničke podrške radu inovacionih radnih grupa Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju; koordinaciju, planiranje kontribucije i pripremu programa promocije i podrške za Okvirni program za istraživanje i inovacije Evropske unije, kao i koordinaciju i imenovanje mreže nacionalnih kontakt osoba (NCP) za ovaj program; realizaciju programa kojima se naučnoistraživačke ustanove, naučnici, istraživači i subjekti inovacione djelatnosti uključuju u Evropski istraživački prostor i međunarodne programe za nauku, istraživanje i inovacije; učešće u EUREKA panevropskoj mreži za tržišno orijentisana industrijska istraživanja i razvoj, te pripremu, sprovođenje i monitoring EUREKA projekata crnogorskih institucija; povezivanje sa krupnim istraživačkim i inovacionim infrastrukturama i umrežavanje sa međunarodnim istraživačkim i inovativnim timovima; regionalnu saradnju i infrastrukturno povezivanje u istraživanjima i inovacijama; izradu akata o naučnoj i tehnološkoj saradnji Crne Gore sa drugim zemljama (memorandumi, sporazumi, ugovori, protokoli, programi) i njihovo sprovođenje; učešće Crne Gore u bilateralnim i multilateralnim programima i projektima koji se odnose na nauku, istraživanje i inovacije; planiranje i učešće u sprovođenju i promociji projekata u oblasti istraživanja, razvoja i inovacija koji se finansiraju iz pretpristupnih fondova Evropske unije IPA projekti; planiranje i programiranje, ostvarivanje i usklađivanje međunarodne naučne saradnje i saradnje u oblasti inovacija Crne Gore sa drugim državama, regionalnim zajednicama i međunarodnim organizacijama; prikupljanje, obradu i distribuciju prijedloga i odgovarajućih podataka, informacija i programa u oblastima međunarodne naučne saradnje i saradnje u oblasti inovacija; upravni nadzor u oblastima za koje je ministarstvo osnovano; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost. Navedene poslove Ministarstvo obavlja u okviru: Direktorata za predškolsko i osnovno obrazovanje i vaspitanje (Direkcija za rano, predškolsko i osnovno obrazovanje i vaspitanje i Direkcija za unaprjeđenje kvaliteta predškolskog i osnovnog obrazovanja i vaspitanja), Direktorata za gimnazijsko i stručno obrazovanje (Direkcija za gimnazijsko i stručno obrazovanje i Direkcija za unaprjeđenje kvaliteta gimnazijskog i stručnog obrazovanja), Direktorata za cjeloživotno učenje (Direkcija za cjeloživotno obrazovanje i Direkcija za Nacionalni okvir kvalifikacija), Direktorata za visoko obrazovanje i studentski standard (Direkcija za visoko obrazovanje i Direkcija za studentski standard), Direktorata za obrazovanje pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, Direktorata za međunarodnu saradnju, evropske integracije i EU fondove (Direkcija za međunarodnu saradnju i Direkcija za evropske integracije i EU fondove), Direktorata za naučnoistraživačku djelatnost (Direkcija za nacionalne programe podrške naučnoistraživačkoj zajednici, Direkcija za nacionalne programe podsticanja naučne izvrsnosti i Direkcija za programe Horizont Evropa i COST), Direktorata za inovacije i pametnu specijalizaciju (Direkcija za inovacija i Direkcija za pametnu specijalizaciju) Odjeljenja za normativno-pravne poslove i harmonizaciju propisa, Odjeljenja za drugostepeni upravni postupak i nadzor, Odjeljenja za priznavanje inostranih obrazovnih isprava – ENIC/NARIC centar, Odjeljenja za informacionokomunikacione tehnologije, Odjeljenja za unutrašnju reviziju, Odjeljenja za inkluzivno obrazovanje i vaspitanje, Kabineta ministra (Biro za odnose sa javnošću) Služba za investicije i javne nabavke (Kancelarija za koordinaciju i realizaciju projekata kapitalnog budžeta i projektnih kredita), Služba za finansije i računovodstvo (Kancelarija za računovodstvo), Služba za kadrovske, opšte poslove i ljudske resurse (Pisarnica). Pored poslova utvrđenih Uredbom, Ministarstvo obavlja i poslove koji su utvrđeni:

Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju („Službeni list RCG”, br. 64/02, 31/05, 49/07 i „Službeni list CG”, br. 45/10, 45/11, 36/13, 39/13, 44/13, 47/17, 59/21, 146/21, 3/23 i 84/24); Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju („Službeni list RCG”, br. 64/02, 49/07 i „Službeni list CG”, br. 45/10, 39/13, 47/17, 59/21 i 3/23); Zakonom o predškolskom vaspitanju i obrazovanju („Službeni list CG”, br. 64/02 i 49/07 i „Službeni list CG”, br. 45/10, 40/11, 47/17); Zakonom o obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama („Službeni list CG”, br. 80/04 i „Službeni list CG”, br. 45/10, 47/17); Zakonom o gimnaziji („Službeni list RCG”, br. 64/02, 49/07 i „Službeni list CG”, br. 45/10, 39/13, 47/17 i 145/21); Zakonom o stručnom obrazovanju („Službeni list CG”, br. 64/02 i 49/07 i „Službeni list CG”, br. 45/10, 39/13 i 47/17); Zakonom o obrazovanju odraslih („Službeni list CG”, broj 20/11, 47/17 i 145/21); Zakonom o visokom obrazovanju („Službeni list CG”, br. 44/14 i 52/14, 47/15, 40/16, 42/17, 71/17, 55/18, 3/19, 17/19, 47/19, 72/19, 74/20, 104/21, 86/22, 125/23, 33/24 i 88/24); Zakonom o priznavanju inostranih obrazovnih isprava i izjednačavanju kvalifikacija („Službeni list CG”, br. 57/11); Zakonom o nacionalnom okviru kvalifikacija („Službeni list CG”, br. 80/10); Zakonom o akademskom integritetu („Službeni list CG”, br. 17/19), Zakonom o naučnoistraživačkoj djelatnosti („Službeni list CG”, br. 80/10, 40/11, 57/14 i 82/20), Zakonom o inovacionoj djelatnosti („Službeni list CG”, br. 82/20), Zakonom o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacijama („Službeni list CG”, br. 82/20), kao i podzakonskim aktima, donijetim za sprovođenje ovih zakona.

Rad Ministarstva u 2024. godini odnosio se na:

- zaokruživanje normativnog okvira za reformu obrazovanja;
- utvrđivanje i vođenje politike razvoja obrazovno-vaspitnog sistema Crne Gore unapređenjem procesa pripreme ustanova obrazovanja i vaspitanja za primjenu reformskih rješenja u 2024. godini, prema ranije definisanoj dinamici Ministarstva;
- stvaranje okruženja pogodnog za razvoj, podizanje kvaliteta i jačanje kapaciteta naučnoistraživačke i inovacione zajednice;
- sprovođenjem politika naučnoistraživačke i inovacione djelatnosti;
- sprovođenje upravnih postupaka u oblasti:
 - priznavanja i vrednovanja inostranih obrazovnih isprava;
 - izdavanja licenci za rad ustanovama predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja i organizatorima obrazovanja odraslih i licenci za izvođenje novih obrazovnih programa;
 - izdavanje propisanih saglasnosti;
 - stručne i administrativne poslove za:
 - Nacionalni savjet za obrazovanje,
 - Savjet za kvalifikacije,
 - Savjet za visoko obrazovanje,
 - Etički komitet i
 - Savjet za naučnoistraživačku djelatnost.
- finansiranje rada obrazovno-vaspitnih ustanova;
- druge poslove, u skladu sa propisima.

Izveštaj o radu Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija koncipiran je u više cjelina, odnosno predstavlja upravne oblasti iz djelokruga rada nadležnosti prosvjete, nauke i inovacija.

I. OBLAST PROSVJETE

1. Normativno-pravni poslovi i harmonizacija propisa

U 2024. godini, nakon sprovedenih javnih rasprava, na prijedlog Ministarstva Vlada Crne Gore je utvrdila sljedeće predloge zakona:

- Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stručnom obrazovanju;
- Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnom okviru kvalifikacija;
- Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnim stručnim kvalifikacijama;
- Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obrazovanju odraslih;
- Prijedlog zakona o izmjenama Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju;
- Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o gimnaziji;
- Prijedlog zakona o priznavanju inostranih obrazovnih isprava i izjednačavanju kvalifikacija.

Takođe, pripremljen je i tekst o:

- Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju i
- Prijedlogu zakona o visokom obrazovanju.

U izvještajnom periodu donijeta, odnosno pripremana su podzakonska akta:

- Pravilnik o provjeri kompetencija, znanja i sposobnosti kandidata za izbor direktora javne obrazovno-vaspitne ustanove;
- Pravilnik o načinu i postupku testiranja postignuća učenika na kraju drugog ciklusa i provjere znanja učenika na kraju trećeg ciklusa;
- Pravilnik o načinu i postupku izricanja vaspitno-disciplinskih mjera za učenike osnovne škole;
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu, postupku i vremenu polaganja maturalnog ispita u gimnaziji;
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu i postupku polaganja stručnog ispita za učenike koji nastavljaju obrazovanje;
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o normativima i standardima za sticanje sredstava iz javnih prihoda za ustanove koje realizuju javno važeće obrazovne programe;
- Granski kolektivni ugovor o izmjenama Granskog kolektivnog ugovora za oblast prosvjete;
- Granski kolektivni ugovor o izmjenama Granskog kolektivnog ugovora za ustanove učeničkog i studentskog standarda;

- Kolektivni ugovor o izmjenama i dopunama Kolektivnog ugovora za UCG;
- Kolektivni ugovor o izmjeni Kolektivnog ugovora za Javnu ustanovu Viša stručna škola Policijska akademija Danilovgrad;
- Školski kalendar za 2024/2025. godinu.

Sprovođenje propisa:

U cilju usaglašavanja statuta i pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta ustanova sa Zakonom o izmjenama i dopunama Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju, pripremljeni su i dostavljeni ustanovama na upotrebu ogledni primjerci odluka o izmjenama i dopunama statuta i pravilnika o izmjenama i dopunama akata o sistematizaciji za predškolske ustanove, osnovne škole, ustanove srednjeg obrazovanje, resursne centre, domove učenika i studenata i obrazovne centre. U izvršenju propisa u oblasti obrazovanja i vaspitanja Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija, davalo je saglasnosti na opšta akta ustanova. Odjeljenje za normativno-pravne poslove i harmonizaciju propisa, u izvještajnom periodu, dalo je 522 saglasnosti na Pravilnike o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta i to:

- 192 saglasnost na pravilnike koji su usaglašeni sa Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju za sve obrazovno-vaspitne ustanove;
- 41 saglasnost za predškolske ustanove;
- 210 saglasnosti za osnovne škole;
- 52 saglasnosti zasrednje škole;
- 4 saglasnosti za resursne centre;
- 3 saglasnosti za domove učenika i studenata;
- 2 dvije saglasnosti za više stručne škole
- 15 15 saglasnosti za muzičke škole;
- 1 saglasnost za obrazovni centar i
- 2 saglasnosti za JU Centar za stručno obrazovanje.

Dato je mišljenje na akt o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Fakultet za crnogorski jezik i književnost. Dato je 272 saglasnosti na statute, odnosno odluke o izmjenama i dopunama, odnosno statute obrazovno-vaspitnih ustanova, koji su usaglašeni sa Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju i to:

- 18 u predškolskim ustanovama;
- 188 u osnovnim školama;
- 47 u srednjim školama;
- 7 u muzičkim školama;
- 2 u obrazovnim centrima;
- 3 u resursnim centrima;
- 6 u domovima učenika;
- 1 u višoj stručnoj školi.

Dato je 58 saglasnosti na zakup nepokretnosti - dijela školskog prostora i to:

- 30 saglasnosti na kratkoročne zakupe (do 30 dana) školskih prostorija za 13 ustanova i
- 28 saglasnosti na dugoročne zakupe (do 5 godina) školskih prostorija (koje su zajedno sa mišljenjem Ministarstva prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine upućivani Vladi Crne Gore na dalje postupanje) za 28 ustanova.

Takođe, dat je veliki broj mišljenja na nacрте i prijedloge zakona i drugih propisa koje pripremaju druga ministarstva i organi uprave, a koji su dostavljeni ovom Ministarstvu na izjašnjavanje.

1.1 Drugostepeni upravni postupak i nadzor

U toku izvještajnog perioda primljene su 83 žalbe, a iz prethodnog izvještajnog perioda prenijete su neriješene 4 žalbe, pa je ukupno u radu bilo 87 drugostepenih upravnih predmeta u toku 2024. godine.

Ukupno je riješeno 69 žalbi, od čega 9 žalbi protiv rješenja prosvjetne inspekcije, 2 žalbe protiv odluka Komisije za dodjelu stipendija, 34 žalbe učenika/učenica protiv rješenja škola o isključenju učenika i prestanku statusa redovnog učenika/učenica, 3 žalbe protiv rješenja Sekretarijata za lokalnu samoupravu o usmjeravanju djece sa posebnim potrebama, 6 žalbi protiv Rješenja škola kojima su poništena Uvjerenja o polaganju stručnih ispita nastavnika/nastavnica, 9 žalbi zbog ćutanja uprave, 2 žalbe protiv Rješenja Zavoda za školstvo i 4 ostalih vrsta žalbi.

Ukupno je usvojeno 39 žalbi, a odbijeno 30 žalbi. Na kraju godine ostalo je 18 neriješenih žalbi, od čega je 15 žalbi primljeno krajem decembra 2024. godine, pa nisu riješene u 2024. godini iz objektivnih razloga. U drugostepenom upravnom postupku u izvještajnom periodu riješene su 62 žalbe u propisanom roku, dok 7 žalbi nije riješeno u propisanom roku. U izvještajnom periodu pripremljeno je 78 izjašnjenja Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa na tužbe u vezi sa sporovima koji se vode pred osnovnim sudovima u Crnoj Gori, a u kojima je Ministarstvo stranka u postupku i to: 49 izjašnjenja na tužbe za naknadu materijalne štete zbog nezakonitog razrešenja koje su podnijeli bivši direktori/direktorice vaspitno-obrazovnih ustanova u Crnoj Gori, 4 izjašnjenja na tužbe za naknadu štete članova/članica komisija za polaganje vozačkih ispita i 25 izjašnjenja po raznim drugim tužbenim osnovima. Odjeljenje je pripremlilo i 23 odgovora na tužbe podnijete protiv Ministarstva pred Upravnim sudom Crne Gore, pa je ukupno u radu Odjeljenja bila 101 tužba.

Takođe, pripremljeno je i 74 izjašnjenja Zaštitniku imovinsko-pravnih interesa na razne zahtjeve i dostavljene nalaze i mišljenja sudskih vještaka, u vezi sa aktivnim sporovima koji se vode protiv Ministarstva pred nadležnim sudovima u Crnoj Gori.

1.2 Priznavanje inostranih obrazovnih isprava – ENIC/NARIC centar

U postupku priznavanja inostranih obrazovnih isprava nivoa osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja u 2024. godini, ukupno je podnijeto 8.662 zahtjeva, od čega 4.872 zahtjeva za stečeno osnovno i srednje obrazovanje i 3.790 zahtjeva za priznavanje inostranih obrazovnih isprava o stečenom visokom obrazovanju.

Iz prethodnog izvještajnog perioda prenijeto je neriješenih 6.246 zahtjeva, pa je u toku 2024. godine, ukupno u radu bilo 14.908 zahtjeva za priznavanje inostranih obrazovnih isprava svih nivoa obrazovanja. Od ukupnog broja podnijetih zahtjeva u 2024. godini, riješeno je 3.005 zahtjeva, od čega 695 zahtjeva o stečenom osnovnom i srednjem obrazovanju, kao i 2.310 zahtjeva o stečenom visokom obrazovanju.

U propisanom roku, od ukupnog broja podnijetih zahtjeva u 2024. godini, nije riješeno 5.657 zahtjeva, od čega 4.177 zahtjeva o stečenom osnovnom i srednjem obrazovanju i 1.480 zahtjeva o stečenom visokom obrazovanju, koji su u postupku rješavanja.

U postupku priznavanja inostranih obrazovnih isprava u svrhu zapošljavanja, Ministarstvo je dužno da donese rješenje po zahtjevu za priznavanje isprave u roku od 30 dana od podnošenja zahtjeva. Međutim, u postupku priznavanja inostranih obrazovnih isprava određene okolnosti utiču na dužinu trajanja upravnog postupka, odnosno na njegovu efikasnost. Veliki broj neriješenih zahtjeva za priznavanje inostranih obrazovnih isprava odnosi se na isprave koje potiču iz inostranstva, dominantno iz Ruske Federacije, Ukrajine, Republike Turske, gdje nije moguće pribaviti odgovor od nadležnih organa zemlje porijekla obrazovne isprave o vjerodostojnosti obrazovne isprave. Takođe, u pojedinim predmetima gdje se provjera vjerodostojnosti isprave vrši diplomatskim putem posredstvom Ministarstva vanjskih poslova, odgovori Ministarstva vanjskih poslova, u većini slučajeva, čekaju se duže vremena, ponekad i više mjeseci.

U toku 2024. godine podnijeto je 38 krivičnih prijava zbog sumnje u falsifikat obrazovne isprave. Od ukupnog broja podnijetih krivičnih prijava zbog sumnje u falsifikat obrazovne isprave pet prijava se odnosi na obrazovne isprave nivoa osnovnog obrazovanja, 31 krivična prijava zbog sumnje u falsifikat obrazovne isprave nivoa srednjeg obrazovanja i dvije prijave za obrazovne isprave nivoa visokog obrazovanja.

Takođe, u toku 2024. godine donijeto je 43 rješenja o odbijanju zahtjeva za priznavanje inostranih obrazovnih isprava svih nivoa obrazovanja zbog spornog statusa ustanove u zemlji porijekla obrazovne isprave ili zbog sumnje u vjerodostojnost obrazovne isprave.

1.3 Predškolsko vaspitanje i obrazovanje

Izrađeni su Normativi za ishranu djece predškolskog uzrasta u Crnoj Gori. Kao dodatna podrška pripremljena je i dostavljena svim predškolskim ustanovama publikacija za primjenu normativa. Realizovana je i obuka za nutricioniste, tehnologe i šefove/vođe kuhinje za primjenu Normativa u cilju smanjenja gojaznosti, pothranjenosti i smanjenja bolesti i poremećaja u vezi sa nepravilnom ishranom.

Vlada Crne Gore usvojila je Izvještaj o realizaciji Strategije ranog i predškolskog vaspitanju i obrazovanja u Crnoj Gori 2021-2025, za period 2021-2023. godina. Upis djece u predškolske ustanove uspješno je realizovan što potvrđuje i povećan broj upisane djece u odnosu na prošlu godinu. Upisne 2023/2024. godine bilo je upisano 25.075 djece, a 2024/2025. broj upisane djece je 25.932. U sklopu projekta „Kvalitetno obrazovanje za svu djecu” realizovane su sljedeće aktivnosti: popis djece RE populacije urađen je u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, Ombudsmanom, Ministarstvom rada i socijalnog staranja i nevladinim organizacijama. Cilj je bio da se identifikuju djeca predškolskog uzrasta koja nijesu uključena u predškolsko vaspitanje i obrazovanje. Pored promotivnih kampanji za upis, intenziviran je neposredni rad u RE zajednici, kao i obuke vaspitača/vaspitačica i stručnih saradnika/saradnica i priložen je program za roditelje - Brižne porodice za rad sa porodicama RE populacije. Sproveden je monitoring rada u predškolskim ustanovama u svih 12 opština u kojima borave djeca RE populacije i izrađen je izvještaj na osnovu podataka dobijenih od koordinatora timova koji rade sa ovom djecom.

U sklopu projekta „Kvalitetno obrazovanje za svu djecu” realizovana je obuka za vaspitače/vaspitačice i stručne saradnike/saradnice iz šest predškolskih ustanova koje su učestvovala u pilot projektu (pet javnih i jedna privatna). U cilju poboljšanja kapaciteta za pružanje pedagoških usluga po mjeri za svu djecu obučeno je više od 30 vaspitača/vaspitačica i stručnih saradnika/saradnica koji će u narednom periodu, u skladu sa planovima profesionalnog razvoja vaspitača, dalje realizovati obuke. U cilju širenja mreže vaspitno-obrazovnih ustanova i dostupnosti usluga predškolskog vaspitanja i obrazovanja otvoreno je devet novih vaspitnih jedinica. U školskoj 2023/2024. postojalo je 155 vaspitnih jedinica, a 2024/2025. godini 164 vaspitne jedinice u javnim predškolskim ustanovama.

1.4 Osnovno obrazovanje i vaspitanje

Crnogorski obrazovni sistem u potpunosti je otvoren za uključivanje djece sa drugih govornih područja u vaspitno-obrazovne ustanove. U toku školske 2023/2024. godine bilo je uključeno 7.371 djece i to u predškolske ustanove 969 djece, u osnovne škole 5.133, a u srednje 1.269 učenika. Prema podacima iz Informacionog sistema obrazovanja, najveći broj djece odnosno učenika je iz Rusije, Ukrajine, Bjelorusije, Njemačke, Turske. Kada govorimo o podršci učenicima Ministarstvo je dalo je saglasnost za povećanje broja formiranih odjeljenja u školama u kojima se upisao veći broj učenika/učenica stranaca. Na osnovu saglasnosti Ministarstva, za učenike/učenice 11 osnovnih škola realizovana je podrška učenju crnogorskog

jezika kao nematernjeg prema javno važećem predmetnom programu sa dva dodatna časa sedmično koji su finansirani iz Budžeta Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija. Realizuju se časovi dopunske i dodatne nastave, slobodnih aktivnosti i djeca se uključuju aktivnosti u ustanovama, što doprinosi njihovoj boljoj integraciji sa vršnjacima. Predstavnici Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, UNHCR-a Montenegro, Građanske alijanse i Crvenog krsta Crne Gore realizovali su informativne sesije namijenjene roditeljima djece iz Ukrajine.

U partnerstvu sa Centrom za strane jezike i prevodilaštvo „Double L” realizovane su obuke za primjenu CLIL metodologije (Content and Language Integrated Learning) u dvojezičnim odjeljenjima za oko 40 nastavnika/nastavnica razredne nastave iz preko 30 škola. Obuka je sprovedena kroz kombinaciju teorijskih predavanja, praktičnih vježbi i grupnih diskusija, čime su polaznici dobili konkretne alate za efikasnu primjenu ove inovativne metodologije u učionici. Školske 2024/2025. godine u 10 osnovnih škola formirana su odjeljenja učenika/učenica prvog razreda u kojima se nastava realizuje po CLIL pristupu. U cilju poboljšanja kvaliteta nastave i inovativnog pristupa Ministarstvo je dodatno opremilo CLIL učionice. Kao rezultat uspješne saradnje Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija sa Centrom za strane jezike i prevodilaštvo „Double L”, prvi put u Crnoj Gori izrađen je CLIL priručnik na našem, engleskom i albanskom jeziku. Priručnik predstavlja dodatnu podršku nastavnicima/nastavnicama koji realizuju obrazovno-vaspitni rad u CLIL odjeljenjima.

U toku 2024. godine licencirana su dva privatna obrazovna centra. Izdata su tri rješenja o ispunjenosti uslova za organizovanje produženog boravka za učenike/učenice osnovne škole.

1.5 Inkluzivno obrazovanje

Politika inkluzivnog obrazovanja ima tendenciju da postigne pravednost u obrazovanju i da se pored akademskih, steknu i životno potrebna znanja i vještine. Koncept u Crnoj Gori je usmjeren na kvalitetno i dostupno obrazovanje djece s posebnim obrazovnim potrebama u skladu s njihovim interesovanjima, mogućnostima i potrebama. Strateški se ispunjavaju inkluzivni principi: pravo djeteta da odrasta u porodici i razvojni status predstavljaju osnovne karakteristike za izradu individualnog razvojno-obrazovnog plana – IROP-a, dok su roditelji partneri u ovom procesu. Održani su sastanci sa direktorima svih vaspitno-obrazovnih ustanova i ukazano je na značaj saradnje ustanova i porodice u svim aspektima, a posebno prilikom izrade IROP-a. Podsticana je pristupačnost ustanova, formata i primjene AAC i AT, kao i usavršavanje nastavnog kadra i izrade didaktičkog materijala. U osnovnim školama realizovane su radionice NEdiskriminacije, sproveden je Indeks inkluzivnosti i obilježen je Dan inkluzije. Sva tri resursna centra su intenzivno sarađivala s redovnim sistemom obrazovanja, obilazili škole, izrađivali material za rad korišćenjem asistivne tehnologije (štampani su udžbenici Brajevim pismom, pripreman slikovni material u svrhu razvoja alternativne i augmentative komunikacije). Takođe, u resursnim centrima intenzivno su sprovedene aktivnosti rane intervencije koje su obuhvatile oko 150-oro djece predškolskog uzrasta kod kojih je detektovano kašnjenje u razvoju. Sedam osnovnih škola u Crnoj Gori s integrisanim odjeljenjima u kojima se realizuje poseban obrazovni program bile su podrška ostalim vaspitno-obrazovnim ustanovama u lokalnoj zajednici putem savjetovanja, edukacija, pružanja individualne podrške učenicima.

Održan je veliki broj savjetovanja za škole kojima je bila potrebna podrška u sprovođenju inkluzivnog obrazovanja. Program „Mladi sportisti” (2-7 godina) održava se u 16 opština, a obilježeni su i Dan osoba sa Daunovim sindromom, Dan OSI, Dan osoba sa autizmom sa širom lokalnom zajednicom.

Manjinski narodi i druge manjinske nacionalne zajednice—obrazovanje na albanskom jeziku

Dvojezična nastava – na CSBH i albanskom jeziku organizuje se na svim nivoima i to:

- Predškolsko obrazovanje: JPU „Dječji vrtić“ u Plavu, JPU „Majka Tereza“ u Tuzima, JPU „Vukosava Ivanović – Mašanović“ u Baru i JPU „Solidarnost“ u Ulcinju, ukupno 560 djece koja prate nastavu na albanskom jeziku (M 293 - Ž 267).
- Osnovno obrazovanje i vaspitanje: u Ulcinju - JU OŠ „Maršal Tito“, JU OŠ „Marko Nukulović“ i JU OŠ „Boško Strugar“; u Tuzima – JU OŠ „Mahmut Lekić“; u Plavu - JU OŠ „Hajro Šahmanović“ i u Gusinju - JU OŠ „Džafer Nikočević“. Školske 2024/2025. godine, ukupno 2.578 učenika/učenica koji prate nastavu na albanskom jeziku (M 1343 - Ž 1235).
- Srednje obrazovanje: Tuzi - JU Srednja mješovita škola „25. maj“, Ulcinj - JU Srednja mješovita škola „Bratstvo jedinstvo“ i Plav - Srednja mješovita škola „Bećo Bašić“, ukupno ima 884 učenika/učenica koji prate nastavu na albanskom jeziku (M 450 - Ž 434).
- U muzičkim školama sa nastavom na albanskom jeziku ima 242 učenika/učenica (M 90 – Ž 150) koji pohađaju JU Škola za osnovno muzičko obrazovanje u Ulcinju i Područnu ustanovu JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“ u Tuzima.
- Na Univerzitetu Crne Gore, postoji studijski program za učitelje na albanskom jeziku.

Na albanskom jeziku nastava se odvija u šest osnovnih škola i to: JU OŠ „Đerđ Kastrioti Skenderbeg“ u Baru; JU OŠ „29. novembar“, JU OŠ „Jedinstvo“ i JU OŠ „Đerđ Kastrioti Skenderbeg“ u Tuzima; JU OŠ „Bedri Elezaga“ u Ulcinju i JU OŠ „Daciće“ u Rožajama.

Integracija djece romske i egipćanske populacije u obrazovni sistem jedan je od strateških ciljeva Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, koje u saradnji sa nacionalnim i međunarodnim partnerima realizuje veliki broj aktivnosti kako bi obuhvat djece RE populacije obrazovanjem bio što veći. Kada je riječ o predškolskom obrazovanju, Ministarstvo obezbjeđuje besplatan boravak u predškolskim ustanovama za djecu RE populacije. U skladu sa Strategijom za inkluziju Roma i Egipćana 2021-2025. godine i Strategijom razvoja ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja 2021 – 2025. godine, u romskim i egipćanskim sredinama promoviše se upis djece u vrtiće. Obavljaju se razgovori sa roditeljima sa ciljem informisanja o prednostima predškolskog obrazovanja i vaspitanja uz distribuciju promotivnog materijala na CSBH, romskom i albanskom jeziku.

Realizuju se kampanje za promociju upisa u osnovne i srednje škole. Za ove nivoe obrazovanja Ministarstvo angažuje i saradnike/medijatore u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana. Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je prepoznalo potrebe obrazovno-vaspitnog sistema koje se odnose na uključivanje većeg broja medijatora/medijatorki u socijalnoj inkluziji, te je donijelo Pravilnik o izmjenama Pravilnika o normativima i standardima za sticanje sredstava iz javnih prihoda za ustanove koje realizuju javno važeće obrazovne programe kojima se uređuje ova oblast. Usvojenim izmjenama je predviđeno da jedan medijator/medijatorka u socijalnoj inkluziji pruža pomoć za 35 djece RE populacije, umjesto za 70 kako je to Pravilnikom bilo predviđeno. Medijatori/Medijatorke u socijalnoj inkluziji su podrška djeci RE populacije u cilju uključivanja u sistem obrazovanja, osiguranja kontinuiteta i smanjenja odustajanja od obrazovanja, kao i poboljšanja školskih i socijalnih postignuća. Takođe, medijatori/medijatorke su podrška pri identifikaciji i podsticanju upisa romske i egipćanske djece u obrazovni sistem. Oni promovišu značaj učenja i intenzivno sarađuju sa roditeljima i obrazovno-vaspitnim ustanovama.

Uz dvostruko veći broj saradnika/saradnica u socijalnoj inkluziji, u narednom periodu biće olakšan i rad na podizanju nivoa školskih i socijalnih postignuća, čemu Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija u kontinuitetu teži. Obezbijeđen je besplatan prevoz za učenika/učenicu osnovnih škola u gradovima gdje je veći broj djece RE populacije (Podgorica, Berane, Nikšić i Cetinje). Prevoz za djecu RE populacije organizovan je i za JU Osnovna škola „Njegoš“, Kotor. Krajem decembra uručen je novi autobus za JU OŠ „Marko Miljanov“, Podgorica, koji je namijenjen za prevoz učenika RE populacije. Time je napravljen još jedan korak ka unapređenju uslova i motivisanju djece RE populacije za redovno pohađanje nastave.

Pilot projekat Intenzivno opismenjavanje realizovan je u tri osnovne škole u Podgorici, i to: JU OŠ „Savo Pejanović“, JU OŠ „Vuk Karadžić“ i JU OŠ „21.maj“. Projektom je obuhvaćeno 60 učenika/učenica od III do V razreda. Nakon procjene nivoa usvojenosti bazičnih sposobnosti čitanja i pisanja, formirane su grupe s kojima je primijenjen individualizovani pristup u skladu s mogućnostima. Tim za realizaciju Projekta činile su: pedagozi/pedagoškinje, psiholozi/psihološkinje, logopedi/logopedice i učitelji/učiteljice. Tokom časova odjeljenjske zajednice, kao i na ostalim časovima podsticalo se učenje, druženje, predstavljanje novostečenog znanja, kako bi se gradilo samopouzdanje, međusobno poštovanje, prihvatanje i podstakla socijalizacija. Tokom opismenjavanja korišćeni su priručnici ZUNS-a, materijali sa Školskog portala: Metodički modeli za čitanje i pisanje, Radni materijal, kao i individualno izrađeni materijali za svako dijete od strane tima za sprovođenje Projekta. U skladu sa Strategijom za inkluziju Roma i Egipćana 2021-2025, Ministarstvo svake godine raspisuje konkurs za dodjelu stipendija RE srednjoškolcima/srednjošolkama i studentima/studentkinjama.

Domovi učenika i studenata opredjeljuju do 5% kapaciteta za smještaj studenata sa invaliditetom, studenata RE populacije i korisnika materijalnog obezbjeđenja. U skladu s Akcionim planom za sprovođenje Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana 2021-2025 tokom 2024. realizovano je 8 obuka kojima je obuhvaćeno 225 nastavnika/nastavnica namijenjen nastavnom kadru za podršku u obrazovno-vaspitnom radu sa djecom RE populacije- akreditovani programi stručnog usavršavanja nastavnika/nastavnica.

U skladu sa Strategijom za borbu protiv trgovine ljudima 2019-2024. godina, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija, u saradnji sa Zavodom za školstvo i odjeljenjem za borbu protiv trgovine ljudima, realizovalo je dvije dvodnevne obuke za nastavni kadar pod nazivom "Obrazovni sistem u prevenciji trgovine djecom, sklapanja nedozvoljenih brakova i ekonomske eksploatacije djece". Obuke su održane 3. i 4. juna 2024. godine, kao i 28. i 29. oktobra 2024. godine. Ukupno 45 nastavnika i nastavnica je uspješno završilo obuku. Povodom Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima, Ministarstvo je uputilo pismo svim osnovnim i srednjim školama u Crnoj Gori. Prema povratnim informacijama koje smo dobili od škola, više od 60 osnovnih i srednjih škola obilježilo je 18. oktobar, Evropski dan borbe protiv trgovine ljudima. Tim povodom, organizovano je oko 600 radionica, prezentacija i predavanja na teme kao što su sajber nasilje, trgovina ljudima, seksualno nasilje kao i seksualna eksploatacija ljudima.

1.6 Srednje-opšte obrazovanje (gimnazije) i stručno obrazovanje

Radi unapređenja politike upisa u srednje škole, urađena je analiza ponude i tražnje na tržištu rada u Crnoj Gori po opštinama i kvalifikacijama, analiza kretanja broja učenika/učenica u osnovnoj školi po opštinama, kao i analiza upisa učenika/učenica u srednje škole u prethodnoj školskoj godini. Imajući u vidu analizu i predloge škola za upis u prvi razred srednje škole, pripremljeni su i objavljeni Konkurs za upis učenika u prvi razred srednje škole za školsku 2024/2025. godinu (junski upisni rok¹) i Naknadni konkurs za upis učenika u prvi razred srednje škole za školsku 2024/2025. godinu (avgustovski upisni rok²). Ukupan broj učenika/učenica u srednjim školama u školskoj 2024/2025. godini je 26.715, od čega 7.862 učenika/učenica pohađa programe gimnazije (29,43%), a 18.853 učenika/učenica pohađa programe stručnog obrazovanja (70,57%). U prvi razred srednjih škola upisano je ukupno 7.689 učenika/učenica, od čega je 1.899 učenika/učenica upisano u obrazovne programe gimnazijskog obrazovanja u državnim školama i 138 učenika/učenica u privatnim obrazovnim ustanovama. Obrazovne programe stručnog obrazovanja u četvorogodišnjem trajanju upisalo je 3.937 učenika/učenica, a obrazovne programe u trogodišnjem trajanju koji vode direktno na tržište rada upisalo je 1.715 učenika/učenica.

Kako bi se omogućilo odraslima da nastave obrazovanje po programima koje traži tržište rada, objavljen je Konkurs za upis vanrednih učenika/učenica u prvi razred srednje škole u školskoj 2024/2025. godini³. Urađena je Analiza upisa učenika/učenica u prvi razred srednje škole u školskoj 2024/2025. godini. Analiza sadrži zaključke i preporuke za dalje unapređenje upisne politike. Podaci iz Analize biće korišćeni tokom pripreme Konkursa za upis učenika/učenica u prvi razred srednje škole za školsku 2025/2026. godinu. Nastavljena je realizacija dualnog obrazovanja u kojem je, po programima stručnog obrazovanja u trogodišnjem trajanju, u tekućoj školskoj godini uključeno 515 učenika/učenica kod oko 150 poslodavaca. U prvom razredu je 239 učenika/učenica, u drugom 227 učenika/učenica i u trećem razredu 49 učenika/učenica. U cilju unapređenja obrazovne ponude u

1 <https://www.gov.me/clanak/konkurs-za-upis-ucenika-u-prvi-razred-srednjih-skola-u-crnoj-gori-za-skolsku-2024-2025>

2 <https://www.gov.me/dokumenta/62423d69-0549-42df-b366-303d11ae790b>

3 <https://www.gov.me/dokumenta/dc71d2c9-908b-4de8-ab07-c5a27ef28252>

stručnom obrazovanju, Nacionalni savjet za obrazovanje je u 2024. godini usvojio pet novih modularizovanih obrazovnih programa. U Sektoru kvalifikacija za poljoprivredu, prehranu i veterinu usvojeni su obrazovni programi Izvođač hortikulturnih radova (nivo III) i Tehničar dizajna i proizvodnje u hortikulturi (nivo IV1). U Sektoru kvalifikacija za zdravstvo i socijalnu zaštitu usvojen je obrazovni program Ginekološko-akušerski tehničar (nivo IV1) i u Sektoru kvalifikacija za Turizam, trgovinu i ugostiteljstvo usvojeni su obrazovni programi Pomoćnik kuvara (nivo II) i Pomoćnik prodavača (nivo II). Usvojena su i tri obrazovna programa sa prilagođenim izvođenjem i dodatnom stručnom pomoći za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama: Pomoćnik kuvara (nivo II) i Pomoćnik prodavača (nivo II) u Sektoru kvalifikacija za turizam, trgovinu i ugostiteljstvo i Pomoćnik krojača (nivo II) u Sektoru kvalifikacija za usluge.

Pripremljen je Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja stručnog obrazovanja u Crnoj Gori (2020-2024) za 2024. godinu⁴, koji je Vlada Crne Gore donijela na sjednici održanoj 1. avgusta 2024. godine. U cilju unapređenja kvaliteta gimnazijskog obrazovanja, pripremljen je Program razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori (2024-2026)⁵ koji je Vlada Crne Gore usvojila na sjednici održanoj 19. septembra 2024. godine. U Programu su definisana četiri operativna cilja koja se odnose na: unapređenje propisa koji se odnose na gimnazijsko obrazovanje; unapređenje kvaliteta nastave i učenja; unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika/nastavnica i unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude.

Urađen je Završni izvještaj o sprovođenju Strategije razvoja stručnog obrazovanja (2020-2024)⁶ koji je Vlada Crne Gore usvojila na sjednici održanoj 5. decembra 2024. godine. Izvještaj sadrži informacije o ukupnom napretku u postizanju definisanog strateškog i operativnih ciljeva, informacije o implementaciji akcionog plana za poslednju godinu sprovođenja strateškog dokumenta, kao i ključne nalaze, zaključke i preporuke ex-post evaluacije sprovođenja Strategije razvoja stručnog obrazovanja u Crnoj Gori (2020-2024). Ex-post evaluaciju sprovođenja Strategije sačinio je nezavisni evaluator, u okviru projekta „Unapređenje kvaliteta učenja utemeljenog na radu kroz jačanje uloge organizatora praktičnog obrazovanja“, uz podršku austrijske Agencije za obrazovanje i internacionalizaciju (OeAD). Nalazi i preporuke iz Završnog izvještaja poslužili su kao osnov za definisanje ciljeva i prioriteta u dijelu Strategije reforme obrazovanja (2025-2035) koji se odnosi na stručno obrazovanje.

U okviru regionalnog projekta „Unapređenje kvaliteta učenja utemeljenog na radu kroz jačanje uloge organizatora praktičnog obrazovanja“, kao rezultat saradnje austrijske Agencije za obrazovanje i internacionalizaciju (OeAD), Centra za stručno obrazovanje i Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, u 2024. godini je izrađen „Vodič za organizaciju i realizaciju praktičnog obrazovanja kod poslodavca u školskom i dualnom obliku“⁷. U Vodiču je dat opis standardizovanih procesa i procedura koji treba da doprinesu kvalitetu praktične nastave kod poslodavca i kvalitetu rada organizatora/organizatorki praktičnog obrazovanja.

4 <https://www.gov.me/dokumenta/a6670cac-8d1c-44c7-a72b-28174d8936fa>

5 <https://www.gov.me/clanak/program-razvoja-opsteg-srednjeg-obrazovanja-u-crnoj-gori-2024-2026>

6 <https://www.gov.me/clanak/zavrsni-izvjestaj-o-sprovođenju-strategije-razvoja-strucnog-obrazovanja>

7 <https://www.gov.me/clanak/vodic-za-organizaciju-i-realizaciju-prakticnog-obrazovanja-kod-poslodavca>

Izdato je sedam (7) rješenja o izdavanju licence srednjim stručnim školama za izvođenje različitih obrazovnih programa. Izdato je 45 saglasnosti za sprovođenje radionica, predavanja i istraživanja u srednjim školama, čime je omogućeno realizovanje različitih obrazovnih i istraživačkih aktivnosti koje imaju za cilj unapređenje znanja i vještina učenika u različitim oblastima.

Obezbijeđena je sveobuhvatna podrška u organizaciji i realizaciji školskog takmičenja bendova „Danilovgradarion“, kroz koordinaciju svih logističkih aktivnosti, angažovanje osoblja i obezbeđivanje potrebnih resursa, čime je omogućeno da takmičenje protekne u najboljem mogućem okruženju za sve učesnike i posjetioce.

Analiza i prikupljanje podataka o djeci iz Ukrajine koja su pod privremenom zaštitom, obuhvatila je detaljno prikupljanje informacija o njihovom obrazovnom statusu. U kontinuitetu su prikupljane informacije o takmičenjima koja organizuju škole, lokalna zajednica i nevladine organizacije. Omogućeno je pružanje podrške u realizaciji projekta karijernog savjetovanja u saradnji sa UNICEF-om, kroz aktivno angažovanje na pružanju stručne pomoći u procesu donošenja informisanih odluka o budućim profesionalnim pravcima.

1.7 Unaprijeđena zvanja nastavnika

U toku 2024. godine Komisija za dodjeljivanje zvanja nastavnicima/nastavnicama razmatrala je dokumentaciju koja je dostavljana od 2019. do 2023. godine i donijela odluke o dodjeli zvanja čime su nastavnici/nastavnice ostvarili svoje pravo. Takođe, Komisija je riješila sve predmete koji su dostavljeni do novembra 2024. godine.

1.8 Obrazovanje odraslih

U 2024. godini u Direkciji za cjeloživotno učenje licencirane su dvije auto škole, a dopuna licence izdata je za njih devet, u skladu sa Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima i Pravilnikom o bližim uslovima koje treba da ispunjava auto škola u pogledu prostora, nastavnih sredstava, vozila, kadra i minimalnim uslovima koje treba da ispunjava vozilo za obuku kandidata/kandidatkinja za vozača. U skladu sa Pravilnikom o sadržaju zahtjeva za izdavanje, odnosno produženje licence za ovlašćenog ispitivača za polaganje vozačkog ispita, sadržaju licence, sadržaju i načinu vođenja evidencije o izdatim licencama i Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima izdate su šest licenci za rad ovlašćenih ispitivača za vozačke ispite.

U skladu sa inicijativom koju je Ministarstvo podnijelo Centru za stručno obrazovanje, izrađen je i usvojen od strane Nacionalnog savjeta za obrazovanje Program obrazovanja za sticanje ključnih vještina za ovlašćenog ispitivača za polaganje vozačkog ispita.

Na osnovnu licence za izvođenje Programa obrazovanja za sticanje ključnih vještina za ovlašćenog ispitivača za polaganje vozačkog ispita, koju je izdalo Ministarstvo, dva organizatora obrazovanja odraslih realizovala su obuke za ove programe. Na osnovu Pravilnika o načinu

polaganja ispita za ovlaštenog ispitivača za polaganje vozačkog ispita i sastavu ispitne komisije, a u skladu sa Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima, Ministarstvo je formiralo ispitne komisije koje su u prethodnoj godini sprovele ispite za 40 polaznika/polaznica, od kojih je 30 uspješno položilo teorijski dio ispita i steklo pravo polaganja praktičnog dijela ispita. Praktični dio ispita će biti održan u 2025. godini.

Održana su dva redovna sastanka sa članovima/članicama ispitnih komisija koje sprovode vozačke ispite, kao i sastanak sa auto školama na kojem je prezentovan Pravilnik o načinu organizacije i sprovođenja vozačkog ispita⁸ koji je usvojen u septembru 2024. godine. Pored njega, u prethodnoj godinu usvojen je i Pravilnik o načinu polaganja ispita za ovlaštenog ispitivača za polaganje vozačkog ispita i sastavu ispitne komisije. Na osnovu Memoranduma o saradnji koji je potpisan u aprilu 2023. godine, u saradnji sa Mašinskim fakultetom UCG, u decembru 2024. godine organizovan je seminar stručnog usavršavanja za članove/članice ispitnih komisija, predavače teorijske nastave i instruktore/instruktorice u auto školama „Savremeni trendovi i izazovi u radu auto-škola“. Na seminaru je prezentovan i način digitalizacije auto škola koji je započet u 2024. godini, a koji će svoju punu primjenu imati od 2025. godine. Pripremljena je Informacija o radu auto škola u 2024. godini, u kojoj su sadržani svi statistički podaci vezani za ovu oblast u prethodnoj godini. U cilju unapređenja stanja u ovoj oblasti Ministarstvo je iniciralo izmjene Programa obrazovanja za osposobljavanje za upravljanje motornim vozilom i Programa obrazovanja za instruktora vožnje kod Centra za stručno obrazovanje, čije usvajanje se očekuje u prvom kvartalu 2025. godine. U oblasti obrazovanja odraslih, licencirane su četiri nove ustanove za obrazovanje odraslih, dok je za tri izdata dopuna licence. U skladu sa Zakonom o nacionalnim stručnim kvalifikacijama i Pravilnikom o bližem načinu i postupku izdavanja i oduzimanja licence za rad ispitivača u postupku sticanja nacionalne stručne kvalifikacije, izdate su 83 licence za rad ispitivača, na prijedlog Ispitnog centra. Usvojen je Godišnji plan obrazovanja odraslih za 2025. godinu i Izvještaj o realizovanim aktivnostima iz plana obrazovanja odraslih za 2024. godinu na prijedlog Centra za stručno obrazovanje.

1.9 Državna nagrada „Oktoih“

Državna nagrada „Oktoih“, najveće crnogorsko priznanje u oblasti obrazovanja i vaspitanja, kao i učeničkog i studentskog standarda, za 2024. godinu dodijeljena je Vesni Kovačević, nastavnici istorije u JU Gimnazija „Slobodan Škerović“, Podgorica, Sabaheti Ramović, nastavnici geografije u JU Gimnazija „30. septembar“, Rožaje i prof. dr Miljanu Bigoviću sa Prirodno-matematičkog fakulteta, Univerzitet Crne Gore.

8 <https://www.gov.me/clanak/pravilnik-o-nacinu-organizovanja-i-sprovođenja-polaganja-vozačkog-ispita>

1.10 Nacionalni savjet za obrazovanje

U 2024. godini Nacionalni savjet za obrazovanje usvojio je sljedeća dokumenta/akte/udžbenike: Udžbenička literatura: Osnovi prehrambene tehnologije za prvi razred srednje stručne škole; Elektronske komunikacije za drugi razred srednje stručne škole, Likovna kultura, udžbenik za osmi razred osnovne škole; Hidrauličko i pneumatsko upravljanje mehatroničkim uređajima i sistemima, udžbenik za treći razred srednje stručne škole; Hemija za prvi razred gimnazije; Geografija za drugi razred gimnazije; Likovna kultura za prvi razred osnovne škole; Likovna kultura za drugi razred osnovne škole; Likovna kultura za treći razred osnovne škole; Muzička kultura za prvi razred osnovne škole; Muzička kultura za drugi razred osnovne škole; Muzička kultura za treći razred osnovne škole; Vodič za ranu intervenciju, priručnik; Književnost na albanskom jeziku – udžbenik za treći razred gimnazije, Biologija za prvi razred gimnazije i Čitanka za četvrti razred srednjih stručnih škola. Obrazovni programi za srednje stručno obrazovanje: Tehničar dizajna i proizvodnje u hortikulturi, nivo IV1; Izvođač hortikulturnih radova, nivo III; Ginekološko--akušerski tehničar, nivo IV1; Pomoćnik kuvara, nivo II i Pomoćnik prodavača, nivo II. Prilagođeni obrazovni programi: Pomoćnik kuvara, nivo II; Pomoćnik prodavača, nivo II i Pomoćnik krojača, nivo II. Programi obrazovanja za sticanje ključnih vještina/kompetencija: Borba protiv anticiganizma i svih oblika diskriminacije prema RE, Rodna ravnopravnost, Stručno usavršavanje državnih službenika i službenica za strateško planiranje, Ovlašćeni ispitivač za polaganje vozačkog ispita, Manuelno testiranje softvera na osnovnom nivou; Digitalno 2D crtanje, 3D modelovanje, 3D štampa i virtuelna realnost 3D modela u Autocad-u, Ekološka pismenost, Programa obrazovanja za stručno usavršavanje patronažnih sestara za pružanje podrške majkama i očevima u prenatalnoj njezi, brizi o maloj i bolesnoj novorođenčadi, Primjena. NET frameworka za kreiranje web aplikacija; Kreiranje aplikacije primjenom React JS. Framework-a; Baze podataka & SQL; Izrada web aplikacija primjenom Django web Framework-a; Vizualizacija podataka upotrebom Power BI alata; Programiranje u Pythonu: od osnova do GUI aplikacija; Projektni menadžment; Upotreba SPSS-a u načno-istraživačke svrhe i Digitalni sadržaji i oglašavanje.

Programi obrazovanja za stručne kvalifikacije: Pomoćni prodavač/Pomoćna prodavačica prehrambene robe; Prodavač/Prodavačica prehrambene robe; Pomoćni prodavač/Pomoćna prodavačica neprehrambene robe, Prodavač/Prodavačica neprehrambene robe, Autovulkanizer/Autovulkanizerka, Autoperač/Podmazivač, Električar/Električarka motornih vozila, Krojač/Krojačica tekstilnih i odjevnih proizvoda, Mehaničar/Mehaničarka motornih vozila, Pomoćnik mehaničara/Pomoćnica mehaničarke motornih vozila, Pomoćnik električara/Pomoćnica električarke motornih vozila, Konditor/Konditorka, Konfekcionar/Konfekcionarka, Pomoćnik konditora/Pomoćnica konditorke, Pomoćnik/Pomoćnica poslastičara u ugostiteljstvu, Pomoćnik/Pomoćnica proizvođača prehrambenih proizvoda, Poslastičar/Poslastičarka u ugostiteljstvu, Proizvođač/Proizvođačica prehrambenih proizvoda biljnog porijekla, Proizvođač/Proizvođačica prehrambenih proizvoda animalnog porijekla, Saradnik/Saradnica u socijalnoj inkluziji, Pomoćnik konfekcionara/Pomoćnica konfekcionarke, Pomoćnik krojača/Pomoćnica krojačice tekstilnih i odjevnih proizvoda, Mehaničar/Mehaničarka sistema iz obnovljivih izvora energije, Pomoćnik operatera/Pomoćnica operaterke na CNC mašinama, Operater/Operaterka

na CNC mašinama, Tehničar/Tehničarka obrade metala rezanjem na CNC mašinama i Tehničar/Tehničarka obrade metala rezanjem na konvencionalnim mašinama.

Ispitni katalogi: Saradnik/Saradnica u socijalnoj inkluziji, Borba protiv anticiganizma i svih oblika diskriminacije prema RE, Rodna ravnopravnost, Pomoćnik/Pomoćnica konfekcionara/konfekcionarke, Konfekcionar/Konfekcionarka, Pomoćnik/Pomoćnica krojača/krojačice tekstilnih i odjevnih predmeta, Krojač/Krojačica tekstilnih i odjevnih predmeta, Ovlašćeni/Ovlašćena ispitivač/ispitivačica za polaganje vozačkog ispita i Manuelno testiranje softvera na osnovnom nivou. Dato je pozitivno mišljenje na dokumenta Standard kompetencija za eksterne evaluatore u obrazovo-vaspitnim ustanovama, Program rada stručnih saradnika/saradnica – defektologa/defektološkinja, Program rada logopeda/logopedica u predškolskim ustanovama, školama i resursanim centrima, Program rada nutricionista/nutricionistkinja-dijetetičar/dijetetičarka u predškolskim ustanovama, Program rada pedagoga/pedagoškinjau obrazovno-vaspitnim ustanovama, Program rada psihologa/psihološkinja u obrazovno-vaspitnim ustanovama, Program rada socijalnih radnika/radnica u resursnim centrima, kao i na Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o normativima i standardima za sticanje sredstava iz javnih prihoda za ustanove koje realizuju javno važeće obrazovne programe⁹. Donoseni su programi stručnog usavršavanja nastavnika/nastavnica za srednje stručno obrazovanje i Odluka o odobravanju udžbenika i nastavnih sredstava za školsku 2024/2025. godinu. Utvrđeni su Program za realizaciju međupredmetne teme obrazovanje u oblasti smanjenja rizika od katastrofa u osnovnoj školi i Program za realizaciju međupredmetne teme obrazovanje u oblasti smanjenja rizika od katastrofa u srednjoj školi, kao i Predmetni program Turski jezik za šesti, sedmi, osmi i deveti razred osnovne škole.

1.11 Nacionalni okvir kvalifikacija

U skladu sa Zakonom o nacionalnom okviru kvalifikacija, radi unapređivanja sistema kvalifikacija, odobravanja i svrstavanja kvalifikacija u Nacionalni okvir kvalifikacija, Vlada Crne Gore formirala je u aprilu 2024. godine Savjet za kvalifikacije u četvrtom sazivu. Savjet za kvalifikacije predstavlja glavno strateško tijelo za razvoj i praćenje Nacionalnog okvira kvalifikacija kao cjeline. Savjet je formiran na principu socijalnog partnerstva i čine ga predstavnici Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, Ministarstva rada i socijalnog staranja, univerziteta, Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Privredne komore Crne Gore, Unije poslodavaca Crne Gore, Sindikata prosvjete Crne Gore, Centra za stručno obrazovanje, Zavoda za školstvo i Ispitnog centra. Predsjednici Savjeta za visoko obrazovanje i Nacionalnog savjeta za obrazovanje po funkciji su članovi Savjeta. Savjet za kvalifikacije je usvojio četiri inicijative za razvijanje kvalifikacija nivoa obrazovanja iz oblasti visokog obrazovanja (nivoi VI-VIII), osam standarda zanimanja, dvadeset standarda kvalifikacija, jedanaest standarda stručnih kvalifikacija i devet standarda kvalifikacija nivoa obrazovanja. Imenovani su članovi jedanaest sektorskih komisija¹⁰. Sektorska komisija za zdravstvo i socijalnu zaštitu usvojila je četiri standarda zanimanja, tri standarda stručne kvalifikacije i tri standarda kvalifikacije nivoa obrazovanja.

⁹ <https://www.gov.me/mps/zakonski-okvir-za-oblasti-prosvjete-nauke-i-inovacija>

¹⁰ <http://www.cko.edu.me/Default.aspx?cid=13>

Sektorska komisija za poljoprivredu, prehranu i veterinu usvojila je šest standarda zanimanja, šest standarda stručnih kvalifikacija i dva standarda kvalifikacije nivoa obrazovanja. Sektorska komisija za inženjerstvo, proizvodne tehnologije (mašinstvo i obrada metala, elektrotehnika i automatizacija i dr.) usvojila je tri standarda kvalifikacija i tri standarda kvalifikacije nivoa obrazovanja. Takođe, urađen je Profil sektora inženjerstvo, proizvodne tehnologije (mašinstvo i obrada metala, elektrotehnika i automatizacija i dr.). Sektorska komisija za usluge usvojila je jedan prilagođeni standard kvalifikacija nivoa obrazovanja. Sektorska komisija za turizam, trgovinu i ugostiteljstvo usvojila je pet standarda kvalifikacija nivoa obrazovanja. Sektorska komisija za interdisciplinarna područja usvojila je dvije inicijative za razvijanje kvalifikacija nivoa obrazovanja iz oblasti visokog obrazovanja. Sektorska komisija za prirodne nauke usvojila je dvije inicijative za razvijanje kvalifikacija nivoa obrazovanja iz oblasti visokog obrazovanja. Na veb sajtu Nacionalnog okvira kvalifikacija www.cko.edu.me redovno se objavljuju informacije o aktuelnim dešavanjima, o radu sektorskih komisija i Savjeta za kvalifikacije. Takođe, na veb sajtu se nalazi Registar kvalifikacija¹¹ koji sadrži podatke o razvijenim kvalifikacijama, kao i o njihovom sadržaju. Registar kvalifikacija sadrži 416 kvalifikacija. Pripremljen je i usvojen na Vladi Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnom okviru kvalifikacija i Zakona o nacionalnim stručnim kvalifikacijama.

¹¹ <http://www.cko.edu.me/ckoview/Default.aspx>

2. Oblast visokog obrazovanja

Vlada Crne Gore je utvrdila Zakon o izmjeni Zakona o visokom obrazovanju kojim je uvećana visina studentskog kredita i stipendije za najbolje studente/studentkinje. Ovim Zakonom visinu studentskog kredita i stipendije za najbolje studente/studentkinje utvrđuje Vlada, na prijedlog Ministarstva, u zavisnosti od raspoloživih sredstava, pri čemu visina studentskog kredita ne može biti niža od 25% minimalne zarade za zaposlene do V nivoa kvalifikacije obrazovanja, a visina stipendije za najbolje studente/studentkinje ne može biti niža od 50% minimalne zarade za zaposlene do V nivoa kvalifikacije obrazovanja. Prije izmjene Zakona kredit je iznosio od 112,00 eura do 150,00 eura a nakon izmjene od 150,00 eura do 215, 00 eura. Takođe, stipendija za najbolje studente, ovom izmjenom je povećan sa 225,00 eura na 300,00 eura.

Takođe, Vlada je utvrdila Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem¹² kojim je mjesečna novčana naknada korisnicima/korisnicama stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem uvećana umjesto dosadašnjih 450,00 eura mjesečno, na 600,00 eura mjesečno. Program stručnog osposobljavanja omogućava licima sa stečenim visokim obrazovanjem, bez radnog iskustva koja se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, da tokom devetomjesečnog stručnog osposobljavanja kod izabranog poslodavca steknu znanja, vještine i kompetencije za samostalno obavljanje posla i polaganje odgovarajućeg stručnog ispita. Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je, u julu 2024. godine, donijelo Pravilnik o izmjenama Pravilnika o načinu objavljivanja javnog poziva, postupku i kriterijumima za stručno osposobljavanje kojim je unaprijeđen sam način objavljivanja javnog poziva¹³, postupak prijavljivanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem koje nema radno iskustvo u određenom nivou obrazovanja i nalazi se na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore kao nezaposleno lice.

Skupština Crne Gore je, na predlog Vlade Crne Gore, imenovala novi **Savjet za visoko obrazovanje**.¹⁴ Poslove unapređivanja i razvoja visokog obrazovanja obavlja Savjet za visoko obrazovanje. Savjet, između ostalog, analizira stanje i dostignuća u visokom obrazovanju, propisuje uslove i kriterijume za izbor u akademska zvanja, daje mišljenje na propise iz oblasti visokog obrazovanja, sarađuje sa ustanovama visokog obrazovanja u obezbjeđivanju i unapređivanju kvaliteta. Savjet ima sedam članova koji se imenuju iz reda istaknutih stručnjaka iz oblasti visokog obrazovanja, nauke, umjetnosti, reda studenata i oblasti privrede. Vlada je imenovala dva člana **Etičkog komitet** čime je Etički komitet, u punom sastavu, nastavio svoj rad na očuvanju, unapređenju, zaštiti i promociji akademskog integriteta i prevenciji svih oblika kršenja akademskog integriteta.

¹² <https://www.gov.me/en/documents/5807e0fc-2a35-4ec1-b5d1-bf5a541af4c8>

¹³ <https://www.euprava.me/program-strucno-osposobljavanje>

¹⁴ <https://www.gov.me/en/documents/5df0c995-9e17-4cce-b609-0c5201f912ae>

U skladu sa *Konkursom za sufinansiranje školarine na master i doktorskim studijama u zemlji i inostranstvu*¹⁵, sufinansirana je školarina za 11 magistranada/magistrandkinja i 22 doktoranada/doktorandkinja. Iznos sufinansiranja za master studente/studentkinje je povećan sa 500 eura na 750 eura, a iznos za studente/studentkinje doktorskih studija sa 1000 eura na 1500 eura. U okviru CEEPUS programa ostvareno je 165 mjeseci za koje je Crna Gora aplicirala, a realizovano je kroz 52 mreže za razmjenu studenata/studentkinja i nastavnog osoblja između 15 zemalja potpisinica ovog Sporazuma.

Održane su promocije **ERASMUS+ projekta** na 3 različita događaja:

- ✓ Predstavljanje Yoth Wiki Univerzitetu Crne Gore
- ✓ Predstavljanje Youth Wiki projekta u Evropskoj Kući
- ✓ Predstavljanje Youth Wiki projekta na okruglom stolu u Skupštini Glavnog grada

U okviru **Plana implementacije Garancija za mlade** održano je više događaja koji su imali za cilj da upoznaju javnost o programu.

Program „Garancija za mlade“ promovisan je i u opštinama gdje će se u naredne dvije godine sprovoditi pilot projekat. Prezentacije su održane na sljedećim lokacijama: Bijelo Polje – 9. decembar 2024, Nikšić – 11. decembar 2024. i Ulcinj – 12. decembar 2024. Ove prezentacije okupile su predstavnike/predstavnice Zavoda za zapošljavanje, resornih ministarstava, čelnike/čelnice opština, poslodavce, kao i mlade koji su kroz diskusiju dali važne smjernice za dalju implementaciju programa.

Održan je seminar u okviru projekta Governance, koji se sprovodi u saradnji sa Italijom i Albanijom. Tema je bila Integracija između fondova, dijeljenje moguće sinergije osiguravanja zajedničkog nivoa obrazovanja nivo V.

Radna grupa za izradu Prijedloga zakona o visokom obrazovanju sačinila je Nacrt zakona koji je bio na javnoj raspravi od 29. oktobra 2024. godine do 18. novembra 2024. godine, a čija je izrada bila planirana za IV kvartal 2024. godine. Nakon javne rasprave i okruglog stola koji je održan u Ministarstvu 12. novembra 2024. godine, čuli su se različiti predlozi kojima bi se značajno unaprijedio tekst Predloga zakona, iz kog razloga je Ministarstvo prenijelo ovu obavezu donošenja Prijedloga zakona o visokom obrazovanju za II kvartal 2025. godine.

Vlada Crne Gore je u julu 2024. godine donijela Strategiju razvoja visokog obrazovanja Crne Gore 2024–2027¹⁶, sa Akcionim planom za 2024–2025. Strateški cilj Crne Gore je da razvija sistem visokog obrazovanja, istraživanja i umjetničkog stvaralaštva, koji će pospješiti i unaprijediti društveni, kulturni i ekonomski razvoj crnogorskog društva, kao društva zasnovanog na znanju sa ravnopravnim mogućnostima za sve. Strategija utvrđuje tri strateška cilja za čije ostvarenje je utvrđeno jedanaest operativnih ciljeva i 43 aktivnosti.

15 <https://www.gov.me/clanak/konkurs-za-sufinansiranje-skolarine-na-master-i-doktorskim-studijama>

16 <https://www.gov.me/clanak/strategija-visokog-obrazovanja>

U cilju uspješne realizacije Strategije usvojen je i dvogodišnji akcioni plan za period 2024-2025. godinu. Vlada, na predlog Univerziteta Crne Gore, donijela je Odluku o broju studenata za upis u prvu godinu studija na Univerzitetu Crne Gore koji će se finansirati iz Budžeta Crne Gore za studijsku 2024/2025. godinu i Odluku o broju studenata za upis u prvu godinu master studija na Univerzitetu Crne Gore koji će se finansirati iz Budžeta Crne Gore za studijsku 2024/2025. godinu.

Takođe, Vlada je, na predlog Fakulteta za crnogorski jezik i književnost, donijela: Odluku o broju studenata za upis u prvu godinu studija na Fakultet za crnogorski jezik i književnost Cetinje koji će se finansirati iz Budžeta Crne Gore za studijsku 2024/2025. godinu i Odluku o broju studenata za upis u prvu godinu master studija na Fakultet za crnogorski jezik i književnost Cetinje koji će se finansirati iz Budžeta Crne Gore za studijsku 2024/2025. godinu. Navedenim odlukama ukupno se 3.394 studenata finansira iz Budžeta Crne Gore.

U izvještajnom periodu Ministarstvo je izdalo licence u oblasti visokog obrazovanja i to:

- licenca za rad Univerzitetu Crne Gore, Institutu za interdisciplinarne i multidisciplinarne studije, sa sjedištem u Podgorici, za master akademski interdisciplinarni studijski program na engleskom jeziku Informaciona bezbjednost (Cyber Security), obima 120 ECTS, za upis najviše 30 studenata/studentkinja;
- dopuna licence Univerzitetu Crne Gore, Filozofskom fakultetu, Nikšić, za povećanje broja studenata za upis u prvu godinu studija na osnovnom akademskom studijskom programu Predškolsko vaspitanje, obima 180 ECTS, za upis najviše 60 studenata/studentkinja, umjesto dosadašnjeg broja od najviše 40 studenata/studentkinja,
- dopuna licence Univerzitetu Crne Gore, Pomorskom fakultetu, Kotor, za master akademski interdisciplinarni studijski program na engleskom jeziku Zaštita i upravljanje morskom sredinom (Maritime environmental protection and management), obima 120 ECTS, za upis najviše 20 studenata/studentkinja. Navedeni studijski program Univerzitet Crne Gore će organizovati u saradnji sa Univerzitetom u Draču i Univerzitetom u Valoni, Republika Albanija, a završetkom navedenog studijskog programa sticaće se zajednička diploma.
- U julu 2024. godine Ministarstvo je donijelo Rješenje o licenci za rad Visokoj medicinskoj školi ICEPS, Kotor, za osnovni primijenjeni studijski program Zdravstvena njega, obima 180 ECTS kredita, za upis najviše 40 studenata/studentkinja, i osnovni primijenjeni studijski program Primijenjena fizioterapija, obima 180 ECTS kredita, za upis najviše 24 studenata/studentkinja.
- dopuna licence za rad Fakulteta primijenjene nauke – UDG za studijske programe i to osnovnih akademskih studija Matematika i Elektrotehnika i računarstvo.

2.1 Učenički i studentski standard

U izvještajnom periodu donijete su: Izmjene i dopune Pravilnika o bližim kriterijumima, visini i uslovima za dodjelu stipendija talentovanim učenicima osnovne i srednje škole¹⁷; Izmjene i dopune Pravilnika o kriterijumima, načinu, uslovima i visini naknade za ostvarivanje prava na studentski kredit i stipendiju¹⁸; Izmjene i dopune Pravilnika o kriterijumima, načinu, uslovima i visini naknade za ostvarivanje prava na smještaj i ishranu u domu i participaciju prevoza¹⁹.

Ovim pravilnicima značajno su unaprijeđeni postupci dodjele stipendija najboljim studentima/studentkinjama, ostvarivanja prava na studentski kredit, kao i postupak ostvarivanja prava na smještaj i ishranu u domovima učenika i studenata. Potpisan je Sporazum o obezbjeđivanju sredstava za rješavanje potreba zaposlenih u domovima učenika i studenata u Crnoj Gori, na period od 3 godine, odnosno za 2024, 2025. i 2026. godinu.

Potpisan je Granski kolektivni ugovor o izmjenama Granskog kolektivnog ugovora za ustanove učeničkog i studentskog standarda²⁰. Predviđenim izmjenama se postojeći koeficijenti složenosti uvećavaju za 3% što sa uvećanjem od 10% koje se primjenjuje od 1. jula 2024. godine, predstavlja poštovanje ranije izmijenjenog Granskog kolektivnog ugovora u dijelu koje se tiču kumulativnog uvećanja zarada od najmanje 17% u neto iznosu u odnosu na zarade prije 1. jula 2024. godine.

Ministarstvo je na osnovu javnog konkursa, koji je objavljen za akademsku 2024/2025. godinu dodijelilo 3492 studentskih kredita, od prijavljenih 6.075 aplikanata. Kredit se odobrava za jednu studijsku godinu i isplaćuje se u 10 mjesečnih rata. Takođe, na osnovu javnog konkursa²¹, koji je objavljen za akademsku 2024/2025. godinu Ministarstvo je dodijelilo 453 stipendije najboljim studentima/studentkinjama, od ukupno prijavljenih 1.077 aplikanata. Stipendija se odobrava za jednu studijsku godinu i isplaćuje u 10 mjesečnih rata. Na osnovu javnog konkursa²², koji je objavljen za školsku 2024/2025. godinu dodijeljeno je 118 stipendija talentovanim učenicima/učenicama osnovnih i srednjih škola, od prijavljenih 348 aplikanata, isplaćuje se u 10 mjesečnih rata. Stipendija je ranija iznosila 57,00 eura, a sada je uvećana na 150,00 eura.

Na osnovu konkursa za prijem učenika/učenica i studenata/studentkinja u domove učenika i studenata u Crnoj Gori, Ministarstvo uplaćuje mjesečne dotacije: JU Dom učenika i studenata Podgorica, JU Dom učenika i studenata „Braća Vučinić“ Nikšić, JU Dom učenika i studenata „Spasić-Mašera“ Kotor, JU Dom učenika i studenata Cetinje, JU Dom učenika i studenata Berane, JU Dom učenika i studenata „Dušan Marović“ Bar. Smještaj i ishranu, u 2024. godini, koristilo je oko 4.143 učenika/učenica i studenata/studentkinja. Struktura korisnika je sljedeća: 1.705 studenta/studentkinja, 444 učenika/učenica i 1994 korisnika ishrane u domovima čiji

17 wapi.gov.me/download/09f6a72e-4c3a-4906-b174-6529d6aec3ca?version=1.0

18 <https://www.gov.me/dokumenta/e5dce944-a836-49b9-b748-dba1cb0cecd7>

19 <https://www.gov.me/dokumenta/bfe835c2-11b1-45ba-b4d4-a0a7f8dd6816>

20 <https://www.gov.me/en/documents/8d1d7842-c898-49d1-b085-8606ca75382f>

21 <https://www.gov.me/clanak/konkurs-za-dodjelu-stipendija-najboljim-studentima-za-studisjku-2024-2025-godinu>

22 <https://www.gov.me/clanak/konkurs-za-dodjelu-stipendija-talentovanim-ucenicima-za-skolsku-2024-2025-godinu>

je osnivač Država. U domovima po modelu JPP finansira se 462 studenata/studentkinja u Podgorici i 260 studenata/studentkinja u objektu Onogošt u Nikšiću. Takođe u 2024. godini obezbijeđena su sredstava za rješavanje stambenih potreba zaposlenih u domovima učenika i studenata u Crnoj Gori, u iznosu od 70.000,00 eura.

Ministarstvo je participiralo u troškovima prevoza u prigradskom i međugradskom saobraćaju za prevoz učenika i studenata. Pravo na participaciju u cijeni prevoza u prigradskom i međugradskom saobraćaju koristilo je oko 1.050 učenika na relacijama gdje je organizovan javni prevoz. Participacije iznosi 20% za učenike/učenice srednjih škola i studente/studentkinje, i 40% za učenike/učenice osnovnih škola. Korisnicima materijalnog obezbjeđenja porodice participacija na cijenu mjesečne karte iznosi 50% i 100 % za učenike/učenice sa posebnim obrazovnim potrebama i studentima/studentkinjama sa invaliditetom. Takođe, finansiran je prevoz učenika JU OŠ "Vladimir Nazor" u iznosu od 220.500,00 eura godišnje, kao prevoz učenika/učenica JU OŠ „Dašo Pavičić“ Herceg Novi u iznosu od 27.475,00 eura.

U izvještajnom periodu, Ministarstvo je obezbijedilo nabavku 49 novih vozila namijenjenih za prevoz učenika/učenica sa ruralnih područja, koji će poboljšati standard učenika/učenica i omogućiti bolje odvijanje nastavnog procesa.

U saradnji sa Zavodom za udžbenike i nastavna sredstva realizovala se nabavka i podjela kompleta udžbenika za sve učenike/učenice osnovnih škola u Crnoj Gori. Podijeljeno je: 7.571 kompleta udžbenika za I razred, 7.649 kompleta udžbenika za II razred, 7.860 kompleta udžbenika za III razred, 7.692 kompleta udžbenika za IV razred, 7.953 kompleta udžbenika za V razred, 7.585 kompleta udžbenika za VI razred, 7.610 kompleta udžbenika za VII razred, 7.679 kompleta udžbenika za VIII razred i 7.743 kompleta udžbenika za IX razred. Ukupno je učenicima/učenicama osnovnih škola podijeljeno 69.342 novih kompleta udžbenika. Vrijednost nabavke kompleta udžbenika za I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII i IX razred osnovne škole je 2.972.394,23 eura.

3. Informaciono-komunikacione tehnologije

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija sprovodi Strategiju za digitalizaciju obrazovnog sistema 2022-2027. Početkom godine Vlada je usvojila Akcioni plan²³ za realizaciju navedene strategije za 2024. i 2025. godinu. U Data centru i na lokaciji Disaster Recovery sajta unaprijeđena je fizička zaštita izradom antistatičkog poda, kaveza i kontrolom pristupa. Unaprijeđena je i serverska infrastruktura dodatkom dva nova virtuelana aplikativna softvera i konfiguracijom load balancing-a u cilju unaprijeđenja rada aplikativnih softvera u trenutku pristupa velikog broja korisnika/korisnika. U toku je instalacija adekvatne protivpožarne zaštite na obje lokacije, kao i aplikacija za detekciju ranjivosti sistema.

Tokom 2024. godine intenzivno se radilo na opremanju osnovnih i srednjih škola računarskom opremom u iznosu od 6,8 miliona eura (6,3 miliona eura opreme za koju je javna nabavka realizovana 2023. godine a instalacija i isporuka 2024, dok je pola miliona eura opreme realizovano iz Budžeta za 2024. godinu). Ovom nabavkom obezbjeđeno je 5.155 računara, 1.133 laptopova, 1.806 televizora, 516 projektoru i 455 štampača. Navedena oprema je isporučena i instalirana na 429 lokacija širom Crne Gore.

U prvoj polovini godine formirane su 32, a do kraja godine još 70 EdTech laboratorija. Ove laboratorije su specijalizovane prostorije opremljene računarskom opremom, robotima, 3D štampačima i drugim uređajima, a namijenjene su djeci svih uzrasta u osnovnim i srednjim školama. Uz hardversku opremu, razvija se i interdisciplinarni program za povećanje upotrebe tehnologija u školama. Ujedno, kreira se i veliki broj onlajn kurseva koji se postavljaju na portalu „Digitalna škola“, tačnije na platformi „Digionica“ kao podrška učenicima/učenicama i nastavnicima/nastavnicama za rad u laboratoriji. Cilj je razviti vještine koje su tražene na tržištu rada, kao i omogućiti svim učenicima/učenicama da se uključe u različite uloge unutar tima, s naglaskom na kreativnost. Kroz rad u EdTech laboratorijama razvijaju se vještine poput saradnje, kreativnosti, kritičkog mišljenja, programiranja, robotike, 3D štampe, preduzetništva, komunikacije, kao i održivosti, upravljanja podacima i mnoge druge. Kreiran je novi i nadograđeni su postojeći moduli u Informacionom sistemu crnogorskog obrazovanja (MEIS). Novi modul koji je kreiran odnosi se na evidentiranje plata zaposlenih u obrazovno-vaspitnim ustanovama dok su unapređeni moduli: Administratorski panel, Eksterna testiranja, Praktična nastava, Radnik, Dnevnik i Škola. Redovno se sprovodi proces izdavanja licenci nastavnicima za rad u obrazovno-vaspitnim ustanovama (što se takođe evidentira u MEIS), gdje pružamo odgovarajuću podršku Zavodu za školstvo i Centru za stručno obrazovanje.

Kroz Informacioni sistem obrazovanja prikupljeni su podaci o slobodnim časovima u obrazovno-vaspitnim ustanovama i o nastavnicima/nastavnicama koji nemaju punu normu časova. Nakon sprovedenog uparivanja podataka, raspored nastavnika/nastavnica je objavljen na sajtu Ministarstva.

23 <https://www.gov.me/dokumenta/91d61ef0-cb5c-48d8-b0fa-a1ebbc9fc14>

Kroz Informacioni sistem obrazovanja prijavljivali su se učenici/učenice srednjih škola za polaganje maturalnog i stručnog ispita. Podaci su se nakon roka za prijavu, putem veb servisa isporučili Ispitnom centru Crne Gore u cilju sprovođenja ispita. Nakon ocjenjivanja učenika/učenica, Ispitni centar je putem veb servisa isporučio ocjene u Informacioni sistem obrazovanja, nakon čega su se ocjene prikazale zaposlenima u školi i roditeljima na Portalu za roditelje (www.dnevnik.edu.me). Informacioni sistem crnogorskog obrazovanja (MEIS) povezan je na Jedinstveni informacioni sistem za elektronsku razmjenu podataka i kreiran je niz veb servisa pomoću kojih se putem ovog sistema razmjenjuju podaci sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i Ministarstvom rada i socijalnog staranja.

Sve elektronske usluge za upis nalaze se na stranici www.upisi.edu.me, kao i na portalu elektronske uprave www.euprava.me. Za realizaciju elektronskih usluga korišćen je Jedinstveni sistem za elektronsku razmjenu podataka koji je u nadležnosti Ministarstva javne uprave. Realizovane su obuke za sve upisne komisije i izrađena su odgovarajuća uputstva. U izvještajnom periodu elektronskim putem je podnijeto 33.274 zahtjeva putem elektronskih usluga za upis djece u predškolske ustanove, prvi razred osnovne ili srednje škole, muzičke škole, fakultete, domove i za ostvarivanje prava na stipendiju ili kredit. Zahtjevi za studentske kredite i učeničke i studentske stipendije podnose se isključivo elektronskim putem.

U cilju potpunije i kvalitetnije analize obrazovnog sistema povezali su se podaci iz Informacionog sistema obrazovanja u kojem se nalaze postignuća učenika/učenica, kao i rezultati sa eksterne provjere znanja sa rezultatima PISA testiranja i stvoreni su preduslovi da se na osnovu novih analiza mogu preduzimati odgovarajući koraci za unapređenje obrazovnog sistema. Redovno se administrira DNS server edu.me u kojem se upisuju svi neophodni rekordi/zapisi za funkcionisanje sajtova i mail naloga koji su na edu.me domenu. Na edu.me domenu se trenutno nalazi oko 94 sajtova i oko 185.000 mail naloga.

Koncept “Digitalna škola” i platforma “Digionica”

EdTech laboratorije su sastavni dio koncepta Digitalna škola koji još podrazumjeva i resurse za onlajn kolaboraciju (Office365) kao i resurse za samostalno onlajn učenje putem onlajn kurseva (Digionica). Trenutno se na portalu Digitalna škola, na platformi Digionica, nalazi 1.191 onlajn kurs u okviru kojih je skoro 13.000 lekcija.

Digitalna škola je predstavljena na, Sajmu knjiga i obrazovanja i na “Festivalu nauke”. U radnom prostoru na sajmu održano je 40 radionica u kojem je učestvovalo 1.320 učenika/učenica i 132 nastavnika/nastavnica. U okviru “Festivala nauke” održano je 40 radionica u kojem je učestvovalo 1.120 učenika/učenica i 92 nastavnika/nastavnica. Ažurirani su sajtovi www.skolskamreza.edu.me i www.skolskastatistika.edu.me sa podacima za školsku 2024/2025. godinu. Školsku mrežu (www.skolskamreza.edu.me) je tokom 2024. godine koristilo oko 3 hiljade korisnika/korisnica, Školsku statistiku (www.skolskastatistika.edu.me) oko 3,9 hiljada korisnika, Školski portal (www.skolskiportal.edu.me) posjetilo je 8,6 hiljada korisnika/korisnica, dok je sajt Uči Doma (www.ucidoma.edu.me) oko 102 hiljade korisnika/korisnica.

U saradnji sa kancelarijom UNICEF-a u Crnoj Gori uspostavljena je razmjena podataka sa Ministarstvom unutrašnjih poslova u cilju identifikacije djece koja se ne školuje u Crnoj Gori. Ovaj model bazira se na interoperabilnosti, a osnova je Informacioni sistem obrazovanja Crne Gore (MEIS). Ova inicijativa je trenutno na nivou pilot projekta.

U okviru projekta “Digitalno, inkluzivno i transformativno: Kvalitetno obrazovanje za Crnu Gore”, koje Ministarstvo prosvjete, nauka i inovacija zajednički implementira sa UNICEF-om, UNESCO-om i ILO-om uz finansijsku podršku Fonda za ubrzani razvoj Crne Gore (MAF) organizovane su sljedeće obuke:

- 142 nastavnika/nastavnica - Medijska pismenost kao ključna kompetencija u obrazovanju (dvodnevna obuka)
- 149 nastavnika/nastavnica - Upotreba Microsoft Office 365 (dvodnevna obuka)
- 170 ICT koordinatora/koordinatorka - Primjena koncepta Digitalna škola (jednodnevna obuka)
- 202 ICT koordinatora koordinatorica - Analitika u Microsoft Office365 i analitika u Microsoft Teams-u (jednodnevna obuka)
- 33 nastavnika/nastavnica za program Programiranje u Scratch (dvodnevna obuka)

Fondacija “Čini dobro” organizovala je AL radionice za srednjoškolce početkom 2024. godine. Održano je ukupno šest radionica, i to po dvije radionice u tri obrazovno-vaspitne ustanove. Na radionicama je učestvovalo 166 učenika/učenica i 6 nastavnika/nastavnica. Prve dvije radionice održane su u JU Srednja građevinsko-geodetska škola “Marko Radević”. Na prvoj radionici učestvovalo je 23 učenika (7 M i 16 Ž), kao i 2 nastavnice. Na drugoj radionici je učestvovalo 15 učenika/učenica (14 M i 1 Ž) i nastavnica. III i IV radionica održane su u JU Srednja ekonomska škola “Mirko Vešović”. Na trećoj radionici učestvovalo je 25 učenika/učenica (9 M i 16 Ž) i nastavnik. Na četvrtoj radionici je učestvovalo 30 učenika/učenica (20 M i 10 Ž) i dvije nastavnice. Peta i šesta radionica održane su u JU Škola za srednje i više stručno obrazovanje “Sergije Stanić”. Na petoj radionici učestvovalo je 35 učenika/učenica (27 M i 8 Ž), a na VI radionici učestvovalo je 28 učenika/učenica (21 M i 7 Ž). Sprovedeno je godišnje istraživanje u osnovnim i srednjim školama u domenu digitalnog obrazovanja korišćenjem SELFIE alata. Izvršeno je jezičko podešavanje za alat SELFIEforTEACHERS. Rezultati SELFIE istraživanja se koriste za potrebe unaprijeđenja rada škole, ali i unapređenje obrazovnog sistema jer se na osnovu sprovedenih analiza rade akcioni planovi na nivou škole, ali i akcioni planovi za Strategiju digitalizacije obrazovnog sistema.

4. Investicione aktivnosti koje se odnose na objekte školske infrastrukture

Jedan od programskih ciljeva uprave Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija u 2024. godini je rad na kontinuiranom unapređenju kvaliteta obrazovne infrastrukture koji podrazumijeva izgradnju novih i rekonstrukciju postojećih vrtića, škola i fakulteta, kao i izgradnju adekvatnih pratećih sadržaja koji mogu dodatno unaprijediti kvalitet obrazovnog procesa na svim nivoima. Za značajan broj projekata obezbijeđena su sredstva kroz saradnju sa međunarodnim partnerima.

Kroz projekat sa Evropskom Investicionom bankom, EIB „**Unapređenje crnogorskog obrazovanja**“ vrijedan skoro 75 miliona, za koji je kreditor do sada obezbijedio 18 miliona eura kreditnih sredstava, te grantove kao što su grantovi za tehničku podršku u iznosu od blizu 4 miliona eura, najavljene grantove za podršku procesa mapiranja i granta za računarsku opremu od 2,6 mil i 2 miliona eura, do granta koji su Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija i EIB obezbijedili preko WBIF i bilateralnih donatora, vrijednog 11 miliona eura za koji je ugovor potpisan te za koji su pregovori za dodatnih 18 miliona eura kredita u toku, u izvještajnom periodu sprovedene su sljedeće aktivnosti:

- Potpisan je ugovor, te okončana isporuka računarske opreme svim crnogorskim školama, ukupne vrijednosti 6.8 miliona eura;
- Nastavljeni su radovi te ubrzana dinamika na gradnji novog objekta škole JU OŠ „Vladimir Nazor“ u Maslinama, Podgorica, čije okončanje se očekuje do 14. aprila 2025. godine;
- U završnoj fazi su radovi na rekonstrukciju devet (9) srednjih stručnih škola na teritoriji Crne Gore i to: JU Srednja stručna škola „Berane“ Berane, JU Srednja stručna škola „Vukadin Vukadinović“ Berane, JU Srednja elektro-ekonomska škola Bijelo Polje, JU Srednja mješovita škola „Bećo Bašić“ Plav, JU Srednj stručna škola Rožaje, JU Srednja mješovita škola „Danilo Kiš“ Budva, JU Srednj stručna škola „Cetinje“ Cetinje, JU Škola za srednje i srednje stručno obrazovanje „Sergije Stanić“. Vrijednost predmetnih radova je preko 6 miliona eura;
- U toku je izrada projekata za rekonstrukcije i dogradnje objekata vrtića na Zabjelu u Podgorici i Kotoru;
- Odabran je obrađivač glavnog projekta za novu školu u City kvartu u Podgorici, riječ je o projektu koji će se realizovati na osnovu idejnog rješenja sa međunarodnog arhitektonskog konkursa, na kojem je bilo čak 116 radova, čijom izradom će se doći na korak od realizacije možda i najakutnijeg problema kada je infrastruktura u Glavnom gradu u pitanju;
- Izrađeno je idejno rješenje nove škole u naselju Karabuško polje, čime su stvoreni uslovi da u toku 2025. godine počnu radovi na ovom objektu;

Osim gore navedenog projekta sa Evrospkom Investicionom bankom, koji je iz svega navedenog možda i najznačajniji, uspješnu saradnju smo imali i sa **Bankom za razvoj savjeta Evrope CEB**, koji se odnosi na gradnju novih vrtića.

Naime, ugovor sa ovom institucijom je potpisan 2019. godine i to za kredit vrijedan 10 miliona eura i nakon predanog rada tima Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i Uprave za kapitalne projekte u prethodnih nekoliko mjeseci konačno je došlo do konkretnih aktivnosti tako da su:

- Ugovorena je izrada Glavnih projekata za nove vrtiće u Beranama i City kvartu u Podgorici;
- Odabran je izvođač radova na i fazi izgradnje vrtića u Baru, čime započinje realizacija ovog dugo očekanog projekta;
- Izrađen je glavni projekat novog vrtića u Ulcinju.

Objekti obrazovanja su i najveći korisnici Programa **“Unapređenje energetske efikasnosti u javnim zgradama”**, koji sprovodi Ministarstva energetike u saradnji sa Njemačkom razvojnom bankom KFW. Kroz predmetni projekat u izvještajnom periodu su završeni radovi na sljedećim objektima: JU OŠ „Srbija“, JU OŠ „Jugoslavija“ u Baru, JU OŠ „Lovćenski Partizanski Odred“, Cetinje i JU Gimnazija Cetinje.

Vrijednost ovih radova je 9.6 miliona eura. U toku 2024. godine zaključen je Ugovor o kreditu za projekat energetske efikasnosti sa **EBRD bankom** za projekat energetske efikasnosti u školama. Vrijednost projekta je 24.000.000 eura od čega je 4.000.000 eura granta, čime će se stvoriti preduslovi da već od 2025. godine započne projekat koji će u značajnom unaprijediti kako energetske efikasnosti, tako i sveukupno stanje više desetina obrazovnih objekata u Crnoj Gori.

Osim projekata finansiranih kroz aranžmane sa međunarodnim partnerima, iz sredstava **Kapitalnog budžeta** u toku 2024. godine su realizovane sljedeće aktivnosti:

- Odabran je izvođač radova za izgradnju novog vrtića u Nikšiću;
- Nastavljeni su radovi na gradnji nove škole i vrtića u Radovićima u Tivtu, vrijednosti oko 5 miliona eura, čime će se do početka školske 2025/2026. godine dobiti savremeni objekti koji će rasteretiti školsku infrastrukturu u ovom gradu;
- Započeti su radovi na izgradnji sportske sale u JU OŠ „Mrkojevići“ Pečurice u Baru;
- Odabran je izvođač radova na izgradnji objekta fiskulturne sale Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje u Nikšiću;
- Odabrani su i izviđači radova za rekonstrukcije krova Centralnog vrtića u Baru, te uređenje dvorišta JU Srednja ekonomska škola „Mirko Vešović“ u Podgorici;
- Odabran je izvođač radova na izgradnji paviljona JU OŠ „Oktoih“ u Podgorici, po principu projektuj-izvedi;
- Ugovoreni su radovi na adaptaciji grijanja u 6 objekata JU OŠ „18. oktobar“ Podgorica, JU OŠ „Vojin Popović“ Podgorica, JU Srednja ekonomska škola „Mirko Vešović“ Podgorica, JU OŠ „Zarija Vujošević“ Zeta, JU OŠ „Kekec“ Bar, JU OŠ „Polica“ 1.100.000 eura.

Budžet Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija je namjenjen održavanju i unapređenju školske infrastrukture, je za 2024. godinu bio na nivou od oko 4 miliona eura. Od tih sredstava obezbijedena je izrada više desetina projekata, dok su raspisani tenderi ili izabrani izvođači radova na sledećim objektima:

- JPU „Dragan Kovačević” Nikšić - adaptacija krova u VJ „Sunce”,
- JU OŠ „Drago Milović” Tivat - rekonstrukcija krova radovi u toku radovi se finansiraju u saradnji sa opštinom Tivat,
- JU OŠ „Orjenski Bataljon” Herceg Novi - u toku adaptacija krova,
- JPU „Naša Radost” Herceg Novi - adaptacija vrtića VJ „Bijela”,
- JPU „Zagorka Ivanović” Cetinje - u toku adaptacija dijela krova na matičnom objektu projekat finansira Prijestonica Cetinje,
- JU OŠ „Oktoih” Podgorica - adaptacija toaleta enterijera i dijela krova,
- JU OŠ „Vukašin Radunović” Berane - u toku radovi na adaptaciji PO „Buča”,
- JU OŠ „Šukrija Medjedović” Bijelo Polje - adaptacija PO „Radulići”,
- JU OŠ „Vladislav R Korać” Berane - adaptacija PO „Crvljevina”,
- JU OŠ „Blažo Mraković” Danilovgrad - adaptacija krova i stolarije,
- JU OŠ „Rade Perović” Nikšić - u toku tender za adaptaciju krova i zamjenu stolarije.
- JU OŠ „Oktoih” Podgorica - adaptacija PO „Dahna”,
- JU OŠ „Savo Pejanović” Podgorica - adaptacija elektro instalacija,
- JU OŠ „Ivan Vušović” - adaptacija objekta preko donacije ambasade SAD,
- JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vaso Pavić” Podgorica - radovi na zamjeni stolarije,
- JU OŠ „9. maj” Bijelo Polje - adaptacija škole preko donacije ambasade SAD,
- JU OŠ „Mojsije Stevanović” Kolašin - adaptacija fasade,
- JU OŠ „Mirko Srzetnić” Petrovac - radovi na adaptaciji krova u toku su,
- JU OŠ „Radojica Perović” Podgorica - nadogradnja 2 učionice,
- Prilagođavanje Šoping centra u Seljanovu u Tivtu za potrebe Vrtića „Bambi” Tivat.

Takođe, prilikom ulaganja iz tekućeg budžeta u 2024. godini posebna pažnja je posvećena rekonstrukcijama i adaptacijama sistema grijanja u školama u Crnoj Gori, te su iz ovog izvora finansirani radovi na:

- JPU „Dragan Kovačević” Nikšić - adaptacija grijanja u matičnom objektu vrijednost oko 80.000 eura,
- JU Srednja mješovita škola „Ivan Uskoković” Podgorica - adaptacija kotlarnice vrijednosti oko 170.000 eura,
- JU OŠ „Trpezi” Petnjica - adaptacije kotlarnice i centralnog grijanja vrijednosti oko 70.000 eura,
- JU OŠ „Balotić” Rožaje - ugradnja novog centralnog grijanja vrijednosti oko 120.000 eura,
- JU OŠ „Balotić” Rožaje - ugradnja novog centralnog grijanja u PO Kujevići vrijednosti oko 10.000 eura,

- JU OŠ „Bać” Rožaje - ugradnja novog centralnog grijanja u PO „Besnik” vrijednosti oko 10.000 eura,
- JU OŠ “Radomir Mitrović” Berane - u toku radovi na adaptaciji kotlarnice u PO „Budimlja” vrijednosti oko 10.000 eura,
- JU Dom učenika i studenata Cetinje - adaptacija ventilacije u restoranu ovog objekta vrijednosti oko 40.000 eura,
- JPU „Zagorka Ivanović” Cetinje - završena adaptacija kotlarnice u VJ „Centralni vrtić” i VJ „Novi vrtić” vrijednosti oko 140.000 eura (Prijestonica Cetinje sufinansirala 60.000 eura),
- JPU „Ljubica Jovanović Maša” Budva - u radovi na adaptaciji grijanja kroz matični objekat vrtića vrijednosti radova oko 80.000 eura,
- JU OŠ „21. maj” Bijelo Polje - radovi na adaptaciji centralnog grijanja vrijednosti radova oko 160.000 eura.

Osim državnog budžeta i podrške međunarodnih kreditora veliku podršku u razvoju školske infrastrukture imali smo i od pojedinih lokalnih samouprava: Bar, Tivat i Cetinje, koji su aglinošću, kako u pripremi budžeta za 2024. godinu, tako i u implementaciji projekata, kao sufinansiranjem projekata doprinijeli da se osim navedenih stvore preduslovi za realizaciju dodatnih projekata u pomenutim opštinama.

Kada govorimo o pomoći sistemu obrazovanja i obrazovnoj infrastrukturi, mnogi su primjeri društveno odgovornih kompanija, kao i međunarodnih partnera i udruženja iz dijaspore, koji svojim donacijama pomažu obrazovni sistem. Donatorski program koji se realizuje sa Ambasdom SAD-a u Podgorici, koja u saradnji sa Kancelarijom za odbrambenu saradnju u prethodnom periodu je obezbijedila višemilionska sredstva za adaptaciju školskih objekata, prije svega na sjeveru Crne Gore. Do sada je rekonstruisano više od 15 školskih objekata. U izvještajnom periodu završeni su radovi na JU OŠ ‘Jagoš Vešović’ Kolašin, JU OŠ ‘Milan Vukotić’ Zeta, JU OŠ ‘Dušan Bojović’ Nikšić. Usokro se očekuje početak radova na još sedam (7) školskih objekata u narednim danima. Takođe u toku je procedura odobravanja donacije za još šest (6) školskih objekata. Ova donacija je posebno važna zato što se kroz nju adaptiraju objekti u manje razvijenim ruralnim područjima.

Takođe, u izvještajnom periodu potpisan je ugovor sa UNOPS-om za realizaciju projekta **“Funkcionalna analiza obrazovne infrastrukture sa preporukama za unapređenje”** sa ciljem poboljšanja kvaliteta svih nivoa obrazovanja kroz jačanje institucionalnog kapaciteta za realizaciju i upravljanje školskom infrastrukturu. U cilju realizacije ovog ugovore Ministarstvo je krajem 2023. godine prenijelo 300.000 eura za početak realizacije ovog projekta. Timovi inženjera koje je angažovao UNOPS su obišli preko 40 škola u cilju sagledavanja stanja infrastrukture sa davanjem preporuka o stanju školskih objekata.

Trenutno se vrše pripreme za drugu fazu koja će podrazumijevati analizu svih preko 600 objekata obrazovanja po uspostavljenoj metodologiji i pripremljenim alatima. O bitnosti ovog projekta govori i činjenica da je Evropska Investiciona banka prepoznala važnost projekta i za isti obezbijedila grant u iznosu od 2.6 miliona eura. Realizacija ovog projekta osim

funkcionalne analize koja će pokazati prioritetne djelove države u kojima su potrebni novi objekti obrazovanja na svim nivoima, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija će dobiti alat za praćenje infrastrukturnih problema u objektima u realnom vremenu, što će svakako stvoriti i dodatnu potrebu za ulaganjima, te da će biti izrađen dio projekata za izgradnju škola.

U izvještajnom periodu projekti čija je realizacija završena:

- JU OŠ „Mirko Srzentić“ Budva - adaptacija krova;
- JU OŠ „Krsto Radojević“ Bijelo Polje - adaptacija PO Potrk;
- JU OŠ „Šukrija Međedović“ Bijelo Polje - adaptacija fasadne bravarije;
- JPU „Dragan Kovačević“ Nikšić - adaptacija radijatorskog sistema grijanja;
- JU OŠ „Trpezi“ Petnjica - adaptacija kotlarnice;
- JU OŠ „Orjenski Bataljon“ Herceg Novi - adaptacija krova;
- JU Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Dara Čokorilo“ Nikšić - adaptacija krova;
- JU OŠ „Oktoih“ Podgorica - adaptacija PO Dahna;
- JU OŠ „Vlado Milić“ Podgorica - adaptacija krova usled požara;
- JU Dom učenika i studenata Podgorica - adaptacija soba i toaleta;
- JU SMŠ „Danilo Kiš“ Budva - adaptacija i opremanje kabineta;
- JU OŠ „Vukašin Radunović“ Berane - adaptacija PO Buče;
- JU OŠ „Balotić“ Rožaje - ugradnja novog sistema centralnog grijanja;
- JPU „Zagorka Ivanović“ Cetinje - adaptacija kotlarnice;
- JU OŠ „21. maj“ Bijelo Polje - ugradnja novog sistema centralnog grijanja;
- JPU „Naša Radost“ Herceg Novi - adaptacija toaleta i krova;
- JU OŠ „Blažo Mrakov“ Danilovgrad - adaptacija objekta;
- JU Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vasa Pavić“ Podgorica - adaptacija fasadne bravarije;
- JU OŠ „Savo Pejanović“ Podgorica - adaptacija elektro instalacija;
- JU OŠ „Rade Perović“ Nikšića - adaptacija objekta;
- JPU „Ljubica Jovanović Maša“ Budva - adaptacija centralnog grijanja u matičnom vrtiću;
- JU OŠ „Štampar Makarije“ Podgorica - adaptacija novog prostora za potrebe škole;
- JU OŠ „Mojsije Stevanović“ Kolašin - adaptacija fasade i bravarije;
- JU Dom učenika i studenata Cetinje - adaptacija ventilacije u kuhinji;
- JU Dom učenika i studenata „Braća Vučinić“ Nikšić - adaptacija vešeraja;
- JU OŠ „Radojica Perović“ Podgorica - dogradnja škole;
- JU SMŠ „Mladost“ Tivat - adaptacija toaleta i
- JPU „Dragan Kovačević“ Nikšić - adaptacija krova u PO „Sunce“ itd.

5. Oblast finansiranja rada obrazovno-vaspitnih ustanova

Aktivnosti realizovane u Službi za finansije i računovodstvo Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija u toku 2024. godine su sljedeće:

Isplaćene bruto zarade za obrazovno vaspitne ustanove, kao i sve obaveze iz Granskog kolektivnog ugovora za oblast prosvjete; (Izmjenama Granskog kolektivnog ugovora čija je primjena počela 1. jula 2024. godine uvećane su zarade u prosvjeti za 10%, a od 1. septembra 2024. godine 17% kumulativno što je uticalo na poboljšanje statusa prosvjetnih radnika/radnica); isplaćene su jubilarne nagrade zaposlenima u obrazovno vaspitnim ustanovama za 2023. godinu u ukupnom iznosu od 211.981,62 eura; zahtjevi po osnovu otpremnina za odlazak u penziju i pomoći za slučaj smrti člana uže porodice, kao i zahtjevi za isplatu komisija za polaganje stručnih ispita su svi realizovani. Isplaćene su naknade za korisnike Programa stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem za svih 9 mjeseci, od 15. januara do 15. oktobra 2024. godine, u iznosu od 8.724.559,05 eura; izvršene su obaveze prema Sindikatu prosvjete u skladu sa Sporazumom koji se odnosi na finansiranje stambene zadruge „Solidarno“ (Iz budžeta Ministarstva prosvjete isplaćeno je 700.000,00 eura); kroz projekat opremanja osnovnih škola u Crnoj Gori izvršena je nabavka kompjuterske i druge opreme u iznosu od preko 6 miliona eura; izmirene su obaveze prema studentima/studentkinjama kroz lična davanja, stipendije za najbolje studente/studentkinje, studentski krediti, stipendije za RE učenike/učenice i studente/studentkinje i stipendije za telentovane učenike za 10 mjeseci 2024. godine; učeničkim i studentskim domovima u Crnoj Gori izmirene su sve obaveze po osnovu dotacije i ishrane učenika/učenica i studenata/studentkinja, komunalija, grijanja, bruto zarada i ostalih davanja po osnovu Granskog kolektivnog ugovora.

Kad su u pitanju aktivnosti Direkcije za programe Horizont Evropa i COST, u 2024. godini uplaćena je kontribucija u ukupnom iznosu od 1.396.178,89 eura kroz dvije tranše (prva u iznosu od 903.055,77 eura i druga u iznosu od 493.123,12 eura). Ministarstvo je, po osnovu Javnog poziva za nacionalnog koordinatora za jedanaestu i dvanaestu rundu Evropskog društvenog istraživanja, finansiralo naučnoistraživački projekat „Jedanaesta runda Evropskog društvenog istraživanja u Crnoj Gori“, čiji je nosilac: Institut za strateške studije i projekcije- ISSP, a rukovoditeljka projekta: prof. dr Jadranka Kaluđerović, u periodu od 1. juna 2023. godine do 31. avgusta 2024. godine (Ukupna odobrena sredstva za realizaciju ovog projekta su 39.650,00 eura).

Jedan od ključnih mehanizama za kontinuiranu podršku naučnoistraživačkoj zajednici, Konkurs za sufinansiranje naučnoistraživačke djelatnosti u 2024. godini, objavljen je 14. februara u ukupnom iznosu 420.000,00 eura, a zaključen 2. decembra 2024. godine. Konkurs je obuhvatao 11 različitih instrumenata. Ukupno utrošena sredstva u okviru ovog konkursa iznosila su 331,999.04 eura. Za finansiranje su odobrena 24 nacionalna naučnoistraživačka projekta, u ukupnom iznosu od 2.241.230.03 eura. U toku 2024. godine započeta je realizacija prve godine nacionalnih naučnoistraživačkih projekata. Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 26. septembra 2024. godine usvojila Program stipendija izvrsnosti za doktorska istraživanja

u Crnoj Gori. Predmet Programa je dodjela bespovratnih sredstava u vidu stipendija za projekte doktorskih istraživanja izvrsnih studenata/studentkinja doktorskih studija, odnosno doktoranada/doktorandkinja, na univerzitetima u Crnoj Gori. Program se oslanja na prioritete naučnoistraživačke djelatnosti utvrđene Strategijom naučnoistraživačke djelatnosti Crne Gore 2024-2028. Ukupna vrijednost Programa stipendija izvrsnosti za doktorska istraživanja iznosi 1.500.000,00 eura za period 2024-2027. Na osnovu predmetnog programa, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija objavilo je Međunarodni poziv za iskazivanje interesovanja za evaluatore/evaluatorke prijava na Konkurs za dodjelu stipendija izvrsnosti za doktorska istraživanja i Konkurs za dodjelu stipendija izvrsnosti za doktorska istraživanja u Crnoj Gori na svojoj internet stranici 2. oktobra 2024. godine, zaključno sa rokom za podnošenje prijava do 31. oktobra 2024. godine. Predmetnim konkursom podržano je 30 stipendista/stipendistkinja za tri istraživačke godine, u ukupnom iznosu od 1.040.630,90 eura. Za finansiranje prve istraživačke godine isplaćena su sredstva u ukupnom iznosu od 456.838,22 eura.

Ministarstvo je u oktobru 2024. godine objavilo Javni konkurs „Sa naukom na ti“ za podsticanje nauke kroz finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u iznosu od 100.000,00 eura. Ugovoreno je šest NVO projekata u ukupnom iznosu od 99.896,98 eura. Realizacija 5 trogodišnjih bilateralnih projekata naučne i tehnološke saradnje sa Republikom Italijom (projekti od „velike važnosti“) započela je 1. januara 2023. godine. Ukupna vrijednost projekata je 250.611,00 eura, od čega Ministarstvo sufinansira iznos od 130.560,00 eura. U toku 2024. godine isplaćena su sredstva za realizaciju druge istraživačke godine, u iznosu od 32.253,15 EUR.

Realizacija 30 dvogodišnjih bilateralnih projekata naučne i tehnološke saradnje sa Republikom Slovenijom započela je 1. januara 2023. Ukupna vrijednost projekata je 60.000,00 eura, odnosno do 2.000,00 eura po projektu. U toku 2024. godine isplaćena su sredstva za realizaciju druge istraživačke godine, u iznosu od 19.485,55 eura. Realizacija 9 novih dvogodišnjih bilateralnih projekata naučne i tehnološke saradnje sa Republikom Austrijom započela je 1. jula 2024. godine. Ukupna vrijednost sufinansiranja koje je Ministarstvo obezbijedilo za realizaciju projekata je 84.500,00 eura, odnosno do 5.000,00 eura po projektu. U toku 2024. godine isplaćena su sredstva za realizaciju prve istraživačke godine, u iznosu od 42.650,00 eura. Krajem 2024. godine ugovoreno je 15 bilateralnih projekata naučne i tehnološke saradnje sa NR Kinom, čija je realizacija započela je 1. januara 2025. godine. Crnogorska strana je obezbijedila maksimalni iznos do 14.000,00 eura po projektu, odnosno do 7.000,00 eura po istraživačkoj godini za troškove koji se odnose na razmjenu istraživača. U decembru 2024. godine isplaćena su sredstva za realizaciju prve istraživačke godine, u iznosu od 105.000,00 eura. Po osnovu Poziva za podnošenje zajedničkih predloga projekata multilateralne naučne i tehnološke saradnje u Dunavskom regionu 2023-2025. odobrena su za finansiranje dva projekta u kojima učestvuju crnogorski partneri. Realizacija projekata je započela 1. jula 2023. godine. Ukupna vrijednost sufinansiranja koje je Ministarstvo obezbijedilo za realizaciju projekata je 15.300,00 eura. U toku 2024. godine isplaćena su sredstva za realizaciju druge istraživačke godine, u iznosu od 5.191,14 eura.

Ministarstvo je u obavezi da na godišnjem nivou plaća kontribuciju po osnovu članstva u sljedećim međunarodnim organizacijama:

- Međunarodna agencija za atomsku energiju (IAEA) - 5.000,00 eura;
- Međunarodni centar za genetski inženjering i biotehnologiju (ICGEB) - 5.000,00 USD;
- Evropska konferencija za molekularnu biologiju (EMBC) - 8.828,00 eura;
- Evropska laboratorija za molekularnu biologiju (EMBL) - 50.285,00 eura;
- Evropska organizacija za nuklearna istraživanja (CERN) - učešće u CMS eksperimentu – 41.244,00 CHF;
- Međunarodna grupa za promociju fizike čestica (IPPOG) - 3.000,00 eura;
- NATO Diana Board - 8.640,00 eura;
- Organization of the Education Reform Initiative of South Eastern Europe ERI SEE – 9.288,00 eura;
- Savjet Evrope – Evropski centar za modern jezike – 17.023,71 eura;
- Savjet Evrope – Centar Sjever-Jug – 11.615,05 eura;
- PISA 2024 – 57.000,00 eura

6. Unutrašnja revizija

Odjeljenje za unutrašnju reviziju svoj rad obavlja u skladu sa Zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru ("Sl. listu CG", br. 75/23), na osnovu koga dokumentaciju potpisuje ministar/ministarka, a kontrolu rada obavlja Centralna jedinica za harmonizaciju Ministarstva finansija.

U toku 2024. godine realizovane su sljedeće aktivnosti:

- Godišnji izvještaj o radu Odjeljenja za unutrašnju reviziju MPNI i izvršenju godišnjeg plana za 2023. godinu i izvještaj o kontinuiranom profesionalnom usavršavanju unutrašnjih revizora za 2023. godinu. Godišnji izvještaj unutrašnje revizije se dostavlja Direktoratu za centralnu harmonizaciju Ministarstva finansija i predstavlja dio Konsolidovanog izvještaja CHU, koji usvaja Vlada Crne Gore.
- Godišnji izvještaj o radu unutrašnje revizije i izvršenju godišnjeg plana za 2023. godinu za: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Zavod za školstvo, Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja, Centar za stručno obrazovanje, Fakultet za crnogorski jezik i književnost i JU Policijska akademija – organi u nadzoru za koje smo obavezni dostavljati izvještaje.

Godišnjim planom rada za 2024, planirane su i obavljene 4 revizije (3+1 ad hoc revizija):

- Revizija upravljačke odgovornosti u JU „Ispitni centar”;
- Revizija planiranja i izvršenja programskog budžeta Zavoda za školstvo za 2023. godinu;

- Ad-hoc Revizija efikasnosti i efektivnosti unutrašnjih kontrola u poslovanju JU Gimnazija "Slobodan Škerović" – Podgorica, za period 2019 - 2023. godine;
- Revizija angažovanja fizičkih lica bez zasnivanja radnog odnosa u MPNI;
- Praćenje realizacije datih preporuka kroz Centralni registar datih preporuka (CRP) – kontinuirana aktivnost unutrašnje revizije. (CRP za 2021-2024. godinu je dio Godišnjeg izvještaja unutrašnje revizije koji se dostavlja Ministarstvu finansija);
- Godišnji plan rada Odjeljenja unutrašnje revizije za 2025. godinu broj: 15/1-011/24-9853 od 9. decembra 2024. godine.

7. Realizacija Programa rada Vlade/Programa rada Ministarstva i realizacija zaključaka Vlade Crne Gore u oblasti prosvjete, nauke i inovacija

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je u skladu sa Programom rada Vlade za 2024. godinu imalo 23 obaveze, od kojih 13 u tematskom – 10 realizovane, dok tri (3) nijesu realizovane i 10 u normativnom od kojih su osam (8) realizovane i dvije (2) koje nijesu realizovane, pa je procenat ispunjenosti obaveza predviđenih Programom rada Vlade 78,3%. U dijelu realizacije zaključaka Vlade iz 2024. godine, predviđeno je ukupno 78 obaveza, od čega je realizovano 76 dok dvije (2) obaveze nijesu dospjele pa je stepen realizacije zaključaka 100%. Programom rada Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija za 2024. godinu bilo je predviđeno 47 obaveza od čega je realizovano 44 pa je stepen realizacije Programa rada Ministarstva 94%.

8. Predlog mjera za unapređenje stanja u oblasti prosvjete

- Unapređenje infrastrukturnih uslova - izgradnja novih i rekonstrukcija postojećih objekata;
- Reforma nastavnih planova i programa u skladu sa najsavremenijim obrazovnim praksama i potrebama tržišta;
- Unapređenje kvaliteta nastavnog procesa;
- Intenzivnija digitalizacija obrazovnog sistema (nabavka opreme, digitalizacija obrazovnih sadržaja, digitalizacija usluga);
- Unapređenje kvaliteta stručnog i dualnog obrazovanja;
- Unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika/nastavnica;
- Unapređenje postojećih i otvaranje novih studijskih programa na visokoobrazovnim institucijama u skladu sa potrebama tržišta rada;
- Podsticanje internacionalizacije i međunarodne saradnje na svim nivoima.

II. OBLAST NAUKE, TEHNOLOŠKOG RAZVOJA I INOVACIJA

Primarni zadatak Ministarstva u oblasti istraživanja, nauke i inovacija je stvaranje okruženja pogodnog za razvoj, podizanje kvaliteta i jačanje kapaciteta naučnoistraživačke i inovacione zajednice, sprovođenjem politika naučnoistraživačke i inovacione djelatnosti, kroz ulaganje u istraživanje i inovacije, podsticanje razvoja inovativnih proizvoda i usluga, kao i razvoj naučnoistraživačke i inovacione infrastrukture.

U Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2024. godinu²⁴ u dijelu koji se odnosi na **Pregovaračko poglavlje 25: Nauka i istraživanje**, navodi se da je, uz dobar stepen pripremljenosti, ostvaren **dobar napredak u odnosu na preporuke date u Izvještaju 2023. godine**, naročito u dijelu nastavka implementacije Strategije pametne specijalizacije, jačanja saradnje između akademskog i privrednog sektora, kao i na planu usvajanja Strategije naučnoistraživačke djelatnosti. U preporukama Evropske komisije ohrabruje se nastavak tekućih aktivnosti, fokusirajući se prije svega na: usvajanje novog strateškog ciklusa pametne specijalizacije i nastavak njenog sprovođenja, dalje jačanje nacionalnog inovacionog ekosistema, usvajanje nove strategije za istraživanje i razvoj, kao i usvajanje Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti.

Crna Gora je **tokom 2024. godine napravila veliki iskorak po pitanju politike nauke i istraživanja** kroz usvajanje Strategije naučnoistraživačke djelatnosti Crne Gore 2024-2028 s Akcionim planom za 2024-2025. godinu²⁵, Mape puta za istraživačku infrastrukturu Crne Gore 2024-2028²⁶, Programa stipendija izvrsnosti za doktorska istraživanja u Crnoj Gori²⁷ i Programa istraživačkih grantova za podsticanje izvrsnosti 2024²⁸, ali i utvrđivanjem Predloga Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti²⁹.

U oblasti **politike inovacija**, Crna Gora je uspješno privela kraju implementaciju prvog strateškog ciklusa pametne specijalizacije u Crnoj Gori i u ferbruaru 2024. godine započela zvanično pripremu nove Strategije pametne specijalizacije (S3). Usvajanjem Mape puta za pripremu nove S3³⁰ zvanično je usaglašen indikativni plan i dinamika pripreme ovog strateškog dokumenta sa Udruženim istraživačkim centrom Evropske komisije (DG JRC). Takođe, Vlada Crne Gore utvrdila je Predlog Zakona o podsticajnim mjerama u cilju unapređenja sistema podrške razvoju inovacionoj i istraživačkoj djelatnosti kroz mehanizam poreskih olakšica, koji prati Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o inovacionoj djelatnosti.

Da je Crna Gora posvećena implementaciji Strategije pametne specijalizacije i pokazuje političku posvećenost u oblasti nauke i inovacija, dokazuje i poruka evropskog Komesara za

24 https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/montenegro-report-2024_en

25 <https://www.gov.me/clanak/strategija-naucnoistrazivacke-djelatnosti-2024-2028>

26 <https://www.gov.me/clanak/usvojena-mapa-puta-za-istrazivacku-infrastrukturu-crne-gore-2024-2028>

27 <https://www.gov.me/clanak/program-stipendija-izvrsnosti-za-doktorska-istrazivanja-u-crnoj-gori>

28 <https://www.gov.me/clanak/program-istrazivackih-grantova-za-podsticanje-izvrsnosti>

29 <https://www.gov.me/dokumenta/f0c2db98-4ac6-4488-9403-cddb99378fc9>

30 <https://s3.me/wp-content/uploads/2024/05/Mapa-puta-S3.pdf>

susjedsku politiku i proširenje Oliver Varhelji u pismu predsjedniku Vlade Milojku Spajiću, a koje je stiglo nakon što je crnogorska strana informisala EU o uspješnoj implementaciji Strategije pametne specijalizacije³¹, a koja je obavezan uslov za korišćenje Strukturnih fondova EU.

Fond za inovacije Crne Gore je ostvario značajne rezultate u 2024. godini, potvrđujući svoju vitalnu ulogu u koordiniranju, sprovođenju i finansiranju mjera državne inovacione politike. Tokom 2024. Fond je kroz 7 programskih linija ugovorio finansiranje 71 projekta ukupne vrijednosti preko 3,2 miliona eura. **Inovaciono-preduzetnički centar „Tehnopolis“ d.o.o. (IPC Tehnopolis)** je uspješno nastavio svoje aktivnosti, a **Naučno-tehnološki park Crne Gore d.o.o. (NTP CG)** je upotpunio dijapazon svojih usluga, te je svečanim otvaranjem objekta u kome je smješten u junu 2024. godine dat novi podstrek razvoju inovacione infrastrukture u Crnoj Gori.

Crnogorska naučnoistraživačka i inovaciona zajednica uspješno učestvuje u jednom od najznačajnijih programa Evropske unije za finansiranje istraživanja i inovacija – **Okvirnom programu za istraživanja i inovacije „Horizont Evropa“**, a učešće naše zemlje u njemu je ključno za rast i dalji razvoj crnogorske nauke i inovacija u skladu sa evropskim vrijednostima i naporima. Učešće Crne Gore u Horizont Evropa programu istaknuto je kao važna prekretnica u saradnji Crne Gore i EU u oblasti istraživanja i inovacija i kao ključni faktor za bližu evropsku integraciju naše države, a 2024. godinu upotpunilo je odobravanje projekta u okviru EU programa „Digitalna Evropa“, koji se odnosi na uspostavljanje Evropskog haba za digitalne inovacije u Crnoj Gori.

Crna Gora je bila **veoma aktivna na polju međunarodne saradnje u oblasti obrazovanja, nauke i inovacija** – sa 11 potpisanih međunarodnih sporazuma, memoranduma i programa saradnje tokom 2024. godine otvoren je put brojnim bilateralnim projektima saradnje i podršci u tri upravne uprave oblasti koje pokriva nadležnost Ministarstva. Tokom 2024. godine započeta je implementacija 54 nova bilateralna projekta naučno-tehnološke saradnje, i to sa: Republikom Austrijom, Republikom Slovenijom i NR Kinom.

31 <https://www.gov.me/dokumenta/dc79d660-c786-4ec5-8b48-5ef780368e7f>

1. Naučnoistraživačka djelatnost (NID)

Uslijed ubrzanog razvoja nauke i istraživanja i njihove tijesne veze sa inovacijama i tehnološkim razvojem, kao i obaveza usklađivanja sa evropskim regulativama i boljeg pozicioniranja u okviru Evropskog istraživačkog prostora (ERA), prepoznata je potreba za izmjenama nacionalne regulative u ovoj oblasti. Unapređenje zakonskog okvira za funkcionisanje sistema naučnoistraživačke djelatnosti je neophodno, kako bi se unaprijedio institucionalni okvir za funkcionisanje naučnoistraživačke djelatnosti, uključujući licenciranje naučnoistraživačkih ustanova, unaprijedila veza sa inovacionom djelatnošću, predložio novi model finansiranja naučnoistraživačke djelatnosti i unaprijedio mehanizam evaluacije naučnoistraživačkih programa i projekata. Radna grupa koja je radila na izradi novog Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti formirana je 25. marta 2024. godine i sastojala se od predstavnika svih univerziteta, predstavnika Ministarstva finansija, Fonda za inovacije Crne Gore, Privredne komore Crne Gore, Crnogorske akademije nauka i umjetnosti, Instituta za biologiju mora, NVO sektora, kao i predstavnika iz Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija. Novi Predlog zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti trenutno je u skupštinskoj proceduri. Javna rasprava o Nacrtu Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti³² počela je 1. novembra 2024. godine, objavljivanjem Javnog poziva na internet stranici Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i portalu e-uprave, i trajala je dvadeset dana. U toku Javne rasprave organizovan je Okrugli sto, sjednica Savjeta za naučnoistraživačku djelatnost, kao i sastanak sa predstavnicima naučnih instituta i konsultacije sa predstavnicima Univerziteta Donja Gorica. Nakon završene Javne rasprave, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je razmotrilo sve pristigle primjedbe, predloge i sugestije i sačinilo Izvještaj o sprovedenoj Javnoj raspravi³³ koji je objavljen 27. novembra 2024. godine.

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 31. decembra 2024. godine utvrdila Predlog zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti³⁴. Novo zakonsko rješenje donosi osnažen sistem prepoznavanja i praćenja aktera u istraživačkom sistemu, ali i unaprijeđen model podrške njihovom razvojnem putu. Postavljeni su temelji evaluacije sistema nauke i njegove potpune digitalizacije uz praćenje savremenih trendova i standarda Evropske unije. Predložen je novi način prepoznavanja kadrova u naučnoistraživačkoj djelatnosti, čime se želi podstaći njihov kontinuiran razvoj karijere, vidljivost njihovog rada i prepoznatljivost na međunarodnom nivou. Strateški okvir za naučnoistraživačku djelatnost čine Strategija naučnoistraživačke djelatnosti (2024-2028), Mapa puta za istraživačku infrastrukturu (2024-2028) i Strategija pametne specijalizacije (2019-2024). Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je, u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za 2024. godinu³⁵, u julu usvojilo Strategiju naučnoistraživačke djelatnosti (2024-2028) sa Akcionim planom (2024-2025)³⁶, čime je Crna Gora ispunila jednu od ključnih preporuka Evropske unije za Pregovaračko poglavlje 25.

32 <https://www.gov.me/clanak/javna-rasprava-o-nacrtu-zakona-o-naucnoistrazivackoj-djelatnosti>

33 <https://www.gov.me/clanak/izvjestaj-o-javnoj-raspravi-o-nacrtu-zakona-o-naucnoistrazivackoj-djelatnosti>

34 <https://www.gov.me/clanak/saopstenje-o-odlukama-vlade-crne-gore-donijetim-na-telefonskoj-sjednici-odrzanoj-31122024-godine>

35 <https://www.gov.me/dokumenta/ee885398-748f-48fd-912a-29bbac334bfb>

36 <https://www.gov.me/clanak/strategija-naucnoistrazivacke-djelatnosti-2024-2028>

Strategija naučnoistraživačke djelatnosti Crne Gore najznačajniji je sektorski strateški dokument za oblast nauke i istraživanja, a donosi se u cilju utvrđivanja prioriteta, podsticanja i praćenja razvoja naučnoistraživačke djelatnosti. Javna rasprava o Nacrtu Strategije naučnoistraživačke djelatnosti³⁷ počela je 31. maja 2024. godine, objavljivanjem Javnog poziva na internet stranici Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i portalu e-uprave, i trajala je dvadeset dana, odnosno do 20. juna 2024. godine. Okrugli sto održan je 14. juna 2024. godine, a Ministarstvo je sačinilo Izvještaj o sprovedenoj javnoj raspravi³⁸, koji je objavljen 2. jula 2024. godine. Imajući u vidu analizu stanja sistema naučnoistraživačke djelatnosti u Crnoj Gori, ali i potrebe naučnoistraživačke zajednice, Strategija naučnoistraživačke djelatnosti Crne Gore 2024-2028 utvrđuje sljedeće strateške ciljeve:

- Strateški cilj 1: Poboljšanje okvirnih uslova za funkcionisanje naučnoistraživačke djelatnosti u Crnoj Gori;
- Strateški cilj 2: Unapređenje ljudskih resursa i institucionalnih kapaciteta u oblasti nauke i istraživanja; i
- Strateški cilj 3: Jačanje međunarodne saradnje u nauci i istraživanjima.

U domenu svojih zakonskih nadležnosti, Savjet za naučnoistraživačku djelatnost usvojio je devet prioriteta naučnoistraživačke djelatnosti za period 2024-2028, a nakon sprovedenog procesa konsultacija članova i članica Savjeta sa naučnoistraživačkom zajednicom. Prioriteti pametne specijalizacije Crne Gore prenose se u Strategiju naučnoistraživačke djelatnosti integralno, jer je glavni cilj izgradnja konkurentne prednosti države kroz povezivanje sopstvenih snaga u istraživanju i inovacijama s potrebama privrede.

Strategijom je utvrđeno devet prioriteta/pravaca razvoja naučnoistraživačke djelatnosti u Crnoj Gori:

- Održiva poljoprivreda i lanac vrijednosti hrane;
- Energija i održiva životna sredina;
- Održivi i zdravstveni turizam;
- Nauka, obrazovanje i kultura;
- Medicina i zdravlje;
- Socio-politički i socio-ekonomski izazovi crnogorskog društva;
- Novi materijali, tehnologije, proizvodi i servisi;
- Upravljanje rizicima od prirodnih nepogoda; i
- Informaciono-komunikacione tehnologije.

37 <https://www.gov.me/clanak/poziv-za-javnu-raspravu-o-tekstu-nacrta-strategije-za-nid>

38 <https://www.gov.me/clanak/izvjestaj-o-sprovedenoj-javnoj-raspravi-o-nacrtu-strategije-naucnoistrazivacke-djelatnosti>

Paralelno sa procesom pripreme nove Strategije pokrenut je i proces mapiranja istraživačke infrastrukture u svrhu izrade Mape puta za istraživačku infrastrukturu 2024-2028. Mapa puta je najznačajniji dokument za oblast istraživačke infrastrukture, čiji je cilj identifikovanje strateških pravaca razvoja u ovoj oblasti, prepoznavanje postojećih instrumenata finansiranja istraživačke infrastrukture i potencijala za nova ulaganja, predstavljanje najboljih primjera i uspješnih projekata, kao i identifikacija potencijala za korišćenje pan-evropske infrastrukture. Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 3. oktobra 2024. godine usvojila Mapu puta za istraživačku infrastrukturu 2024-2028³⁹, što predstavlja odličan osnov za dalji razvoj podrške istraživačkoj infrastrukturi kao jednoj od ključnih komponenti sistema naučnoistraživačke djelatnosti. Mapa puta za istraživačku infrastrukturu proizilazi iz obaveza koje se odnose na Pregovaračko poglavlje 25, kao i iz učešća Crne Gore u Evropskom forumu za istraživačke infrastrukture (ESFRI).

Početkom 2024. godine, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija sprovelo je prvi krug analize postojećih infrastrukturnih kapaciteta i budućih potreba slanjem upitnika⁴⁰ na ukupno sedamdeset adresa iz Registra licenciranih naučnoistraživačkih ustanova i Registra inovacione djelatnosti. Pregledom dostavljenih upitnika, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija identifikovalo je institucije koje su zadovoljile kriterijume za drugi ciklus mapiranja. U drugi ciklus analize uzeta je u obzir istraživačka infrastruktura, odnosno centri i laboratorije, koji su izabrani na osnovu sljedećih kriterijuma: otvorenost za primjenu politike otvorenog pristupa i veličina i kapacitet istraživačke opreme. Mapiranje i smjernice za izradu dokumenta podržani su kroz projekat "BEST-Public Sector in Montenegro", koji realizuje Svjetska banka uz podršku Evropske komisije.

Svrha donošenja Mape puta za istraživačku infrastrukturu Crne Gore je da doprinese dugoročnom i održivom razvoju nacionalnih istraživačkih infrastrukture, kao i integraciji Crne Gore u Evropski istraživački prostor (ERA) putem pristupa međunarodnim tijelima i panevropskim istraživačkim infrastrukturnim mrežama.

Strategija pametne specijalizacije predstavlja krovni dokument i ključno strateško usmjerenje za politiku nauke i inovacija. Pametna specijalizacija kao ključni element ekonomske politike razvoja povećava konkurentnost ekonomije koncentrišući i povezujući istraživačko-inovacione resurse s ograničenim brojem determinisanih prioritarnih privrednih oblasti. Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacije je tokom 2024. godine implementiralo aktivnosti u okviru završne godine prvog strateškog ciklusa pametne specijalizacije u Crnoj Gori i počelo sa pripremama za izradu novog strateškog dokumenta (pogledati Poglavlje „Inovaciona djelatnost i pametna specijalizacija“).

39 <https://www.gov.me/clanak/usvojena-mapa-puta-za-istrazivacku-infrastrukturu-crne-gore-2024-2028>

40 Pripremljeni su upitnici o pristupu istraživačkim infrastrukturama u cilju mapiranja postojeće istraživačke infrastrukture u Crnoj Gori, popisivanjem naučnoistraživačke opreme.

Crna Gora radi na usklađivanju svog istraživačkog sistema sa ERA, u kojem Otvorena nauka postaje standardni način rada za istraživače, s ciljem stvaranja povoljnog okruženja i jačanja naučnoistraživačkog ekosistema. Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija prepoznaje potrebu za jačom podrškom u primjeni principa Otvorene nauke, te je Otvorena nauka prepoznata u Strategiji naučnoistraživačke djelatnosti (2024-2028) kroz Operativni cilj 1.4: Podsticanje implementacije koncepta Otvorene nauke.

Princip otvorene nauke postao je podrazumijevani princip realizacije istraživanja u ERA, odnosno na svim projektima finansiranim sredstvima EU. Otvoreno naučno znanje je najvažniji aspekt Otvorene nauke, a odnosi se na otvoreni i besplatan pristup naučnim publikacijama, istraživačkim podacima, metapodacima, otvorenim obrazovnim resursima, softveru, izvornom kodu i hardveru, koji su dostupni u javnom domenu ili pod autorskim pravom i licencirani pod otvorenom licencom koja omogućava pristup, ponovnu upotrebu, prenamjenu, adaptaciju i distribuciju pod određenim uslovima. Pri tome, podrazumijeva se da je otvoreni pristup dostupan za sve aktere, ne samo za istraživačku zajednicu. Otvoreno naučno znanje se odnosi i na mogućnost otvaranja istraživačkih metodologija i procesa evaluacije.

Zbog brojnih benefita koje Otvorena nauka može donijeti, a u skladu sa EU praksom finansiranja istraživanja, ključni pravci djelovanja u Crnoj Gori treba da budu usmjereni na podršku praktikovanju principa Otvorene nauke kroz nastavak podrške objavljivanju naučnih radova u časopisima sa otvorenim pristupom i podrške naučnim časopisima sa otvorenim pristupom, utvrđivanju smjernica za Otvorenu nauku prilikom finansiranja nacionalnih naučnoistraživačkih projekata, te jačanju svijesti o značaju Otvorene nauke i umrežavanju zajednice u ovoj oblasti, a kako bi se, u krajnjem, iznašlo rješenje za adekvatan infrastrukturni mehanizam.

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 25. januara 2024. donijela Odluku o obrazovanju novog Savjeta za naučnoistraživačku djelatnost⁴¹, dok je na sjednici od 5. septembra 2024. godine, Vlada donijela Odluku o izmjeni odluke o obrazovanju Savjeta za naučnoistraživačku djelatnost⁴². Savjet za naučnoistraživačku djelatnost u toku 2024. godine održao je sedam sjednica, na kojima su razmatrani materijali pripremljeni od strane Ministarstva. Ključne aktivnosti Ministarstva na koje je Savjet dao saglasnost su: Nacrt Strategije naučnoistraživačke djelatnosti 2024-2028. godine s Akcionim planom 2024-2025. godine, Program izvrsnosti za doktorska istraživanja u Crnoj Gori, Program istraživačkih grantova za podsticanje izvrsnosti i Nacrt zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti.

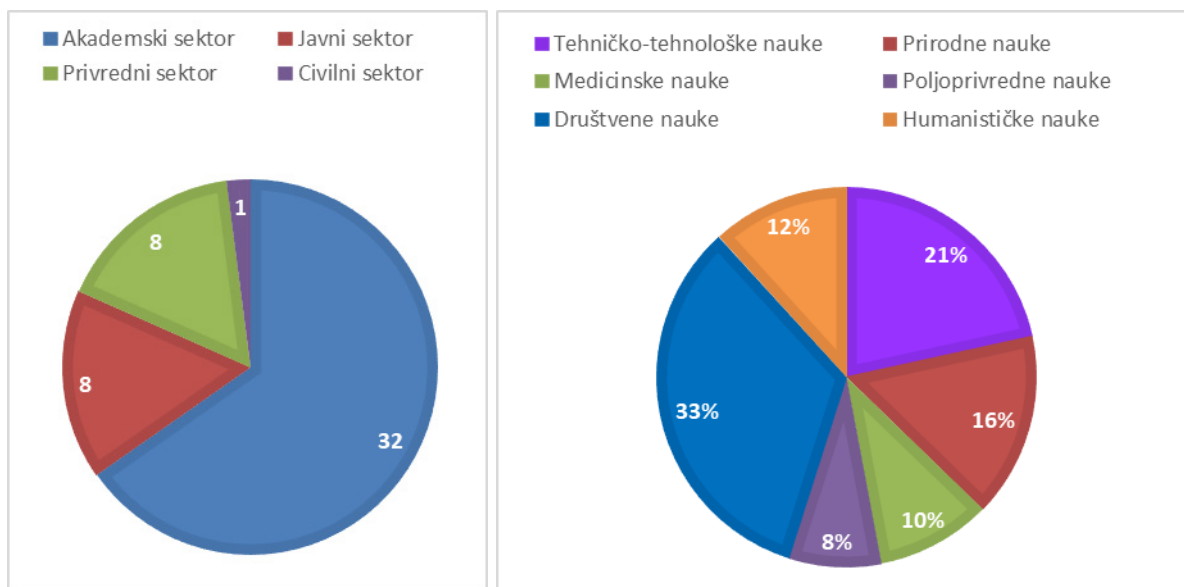
Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija vodi Listu licenciranih naučnoistraživačkih ustanova. Zaključno sa 31. decembrom 2024. godine, a u skladu sa Zakonom o naučnoistraživačkoj djelatnosti („Službeni list Crne Gore”, br. 80/10, 40/11, 57/14 i 82/20)⁴³ i Pravilnikom o bližim uslovima za osnivanje i licenciranje naučnoistraživačke ustanove („Službeni list Crne Gore”,

41 <https://www.gov.me/clanak/formiran-savjet-za-naucnoistrazivacku-djelatnost>

42 <https://www.gov.me/dokumenta/e5e0033d-c657-4ce8-b6a3-039c07bc298d>

43 <https://www.gov.me/dokumenta/1e14d5db-4a2a-4298-9bfc-3c93d771e411>

br. 145/22)⁴⁴, licencirano je 49 naučnoistraživačkih ustanova⁴⁵, od čega njih 8 u 2024. godini. Grafički prikaz naučnoistraživačkih ustanova po sektorima i oblastima nauka dat je u nastavku.

44 <https://www.gov.me/dokumenta/3a5f080f-442a-44a6-9e9c-c5c1cb24cad8>

45 <https://www.gov.me/dokumenta/441833a4-1b7b-47a2-a6c0-c1c30fcfa0af>

2. Realizacija konkursa u oblasti naučnoistraživačke djelatnosti

Jedan od ključnih mehanizama za kontinuiranu podršku naučnoistraživačkoj zajednici, Konkurs za sufinansiranje naučnoistraživačke djelatnosti u 2024. godini⁴⁶, objavljen je 14. februara u ukupnom iznosu 420.000,00 eura, a zaključen 2. decembra 2024. godine. Konkurs je obuhvatao 11 različitih instrumenata:

- Unapređenje infrastrukture za naučnoistraživački rad – nabavka opreme, alata i potrošnog materijala – podrška ustanovama koje imaju licencu za obavljanje naučnoistraživačke djelatnosti, a u skladu sa uslovima raspisanim Konkursom.
- Učešće u EU programu za istraživanje i inovacije Horizont Evropa – Ministarstvo obezbjeđuje niz stimulativnih mjera za uspješne koordinate i partnere Horizont Evropa projekata, a podržava i učešće nacionalnih kontakt osoba i članova programskih odbora na relevantnim događajima od značaja za promociju i realizaciju ovog programa.
- Učešće u programu IAEA tehničke saradnje – instrument je namijenjen podršci aktivnostima koje se odnose na sufinansiranje projekata saradnje institucija iz Crne Gore sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju (IAEA).
- Učešće u ICGEB i EMBL/EMBO aktivnostima – instrument podrške namijenjen je stimulisanju istraživača za učešće u ICGEB i EMBL/EMBO događajima (kursevima, obukama, radionicama i sl), koji se održavaju u 2024. godini.
- Sufinansiranje troškova po osnovu mobilnosti istraživača – Ministarstvo je u 2024. godini (su)finansiralo troškove individualnih kratkoročnih naučnih mobilnosti istraživača iz Crne Gore, koji se uključuju u istraživačke timove renomiranih naučnih institucija iz inostranstva, kroz umrežavanje sa istraživačima iz srodnih oblasti istraživanja.
- Sufinansiranje istraživača koji su završili doktorske studije u 2024. godini – Ovim instrumentom Ministarstvo je stimulisalo istraživače koji su završili doktorske studije, na način što sufinansira troškove njihovih doktorskih studija, nakon odbrane doktorske disertacije.
- Sufinansiranje učešća na naučnim skupovima – Ministarstvo je sufinansiralo troškove učešća istraživača iz Crne Gore (putne troškove i kotizaciju) sa naučnim, akademskim ili istraživačkim zvanjem na naučnim skupovima koji su održani u zemlji, regionu i inostranstvu tokom 2024. godine, za kandidate čiji su radovi prihvaćeni za izlaganje na kongresu, i koji su aktivno učestvovali na naučnom skupu: izlagali naučni rad ili objavili poster prezentaciju.
- Stimulisanje objavljivanja u časopisima sa otvorenim pristupom – U cilju širenja dostupnosti rezultata naučnog rada i omogućavanja njihove dostupnosti drugim istraživačima, medijima, privrednom, NVO i javnom sektoru, kao i široj javnosti, Ministarstvo je stimulisalo objavljivanje radova istraživača iz Crne Gore u časopisima sa otvorenim pristupom („open access“).

46 <https://www.gov.me/clanak/raspisan-konkurs-za-sufinansiranje-nid-u-2024-godini>

- Podrška uređivanju naučnih časopisa – U cilju podsticanja kvalitetnog naučnog uredništva, Ministarstvo je obezbijedilo podršku uređivanju naučnih časopisa.
- Sufinansiranje organizovanja naučnih skupova u Crnoj Gori – Navedeni instrument je namijenjen za podršku organizovanju naučnih skupova u Crnoj Gori, čiji je organizator naučnoistraživačka ustanova ili naučno udruženje iz Crne Gore.
- Aktivnosti promocije nauke i istraživanja – Ministarstvo je podržalo projektne aktivnosti koje se odnose na promociju nauke i istraživanja u Crnoj Gori u toku 2024. godine, kroz organizaciju kurseva, obuka, ljetnjih škola, takmičenja, edukativnih radionica i slično, za predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski uzrast.

Ukupno utrošena sredstva u okviru ovog konkursa iznosila su 331.999,04 eura.

3. Realizacija programa podrške u oblasti naučnoistraživačke djelatnosti

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 26. septembra 2024. godine usvojila **Program stipendija izvrsnosti za doktorska istraživanja u Crnoj Gori**⁴⁷.

Predmet Programa je dodjela bespovratnih sredstava u vidu stipendija za projekte doktorskih istraživanja izvrsnih studenata/studentkinja doktorskih studija, odnosno doktoranada/doktorantinja, na univerzitetima u Crnoj Gori. Program se oslanja na prioritete naučnoistraživačke djelatnosti utvrđene Strategijom naučnoistraživačke djelatnosti Crne Gore 2024-2028. Ukupna vrijednost Programa stipendija izvrsnosti za doktorska istraživanja iznosi 1.500.000,00 eura za period 2024-2027. Stipendija za projekte doktorskih istraživanja izvrsnih studenata doktorskih studija u Crnoj Gori, podrazumijeva sljedeće prihvatljive troškove: troškovi mjesečne zarade za studente doktorskih studija; troškovi istraživanja u bruto iznosu od 15.000,00 eura na godišnjem nivou; troškovi naknade za studiranje (školarine). Stipendija se dodjeljuje na period do tri (3) godine.

Na osnovu predmetnog programa, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija objavilo je Međunarodni poziv za iskazivanje interesovanja za evaluatore/ke prijava na Konkurs za dodjelu stipendija izvrsnosti za doktorska istraživanja⁴⁸ i Konkurs za dodjelu stipendija izvrsnosti za doktorska istraživanja u Crnoj Gori⁴⁹ na svojoj internet stranici 2. oktobra 2024. godine, zaključno sa rokom za podnošenje prijava do 31. oktobra 2024. godine. Predmetnim konkursom podržano je 30 stipendista/stipendistkinja⁵⁰ za tri istraživačke godine, u ukupnom iznosu od 1.040.630,90 eura. Za finansiranje prve istraživačke godine isplaćena su sredstva u ukupnom iznosu od 456.838,22 eura.

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 26. septembra 2024. godine usvojila **Program istraživačkih grantova za podsticanje izvrsnosti**⁵¹.

Predmet Programa je dodjela bespovratnih sredstava u vidu grantova kojima se podstiču izvrsna istraživanja, interdisciplinarnost, umrežavanje na nacionalnom i međunarodnom nivou, te povezivanje sa privredom. Program se oslanja na prioritete naučnoistraživačke djelatnosti utvrđene Strategijom naučnoistraživačke djelatnosti Crne Gore 2024-2028. Ukupna vrijednost Programa istraživačkih grantova za podsticanje izvrsnosti 2024 iznosi 2.100.000,00 eura za period 2024-2027 (grantovi se kreću od 200.000 eura do 350.000 eura po projektu za period od 3 do 4 istraživačke godine; neophodno je sopstveno učešće podnosioca prijave (najmanje 10%)). Zabranjeno je dvostruko finansiranje, a Programom su dostupne detaljne smjernice za prihvatljive troškove i aktivnosti.

47 <https://www.gov.me/clanak/program-stipendija-izvrsnosti-za-doktorska-istrazivanja-u-crnoj-gori>

48 <https://www.gov.me/clanak/poziv-za-evaluatore-prijava-na-konkurs-za-dodjelu-stipendija-izvrsnosti-za-doktorska-istrazivanja>

49 <https://www.gov.me/clanak/konkurs-za-dodjelu-stipendija-izvrsnosti-za-doktorska-istrazivanja-u-crnoj-gori>

50 <https://www.gov.me/clanak/dobitnici-stipendija-izvrsnosti-za-doktorska-istrazivanja-u-crnoj-gori>

51 <https://www.gov.me/clanak/program-istrazivackih-grantova-za-podsticanje-izvrsnosti>

Na osnovu predmetnog programa, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija objavilo je Konkurs za dodjelu istraživačkih grantova za podsticanje izvrsnosti⁵² na svojoj internet stranici 16. oktobra 2024. godine, kao i Međunarodni poziv za iskazivanje interesovanja za evaluatore/evaluatorke prijava na Konkurs za dodjelu istraživačkih grantova za podsticanje izvrsnosti⁵³. Na predmetni Konkurs pristiglo je ukupno 20 prijava zaključno sa rokom za podnošenje prijava do 19. decembra 2024. godine.

Ministarstvo je u oktobru 2024. godine objavilo **Javni konkurs** „Sa naukom na ti“⁵⁴ za podsticanje nauke kroz finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u iznosu od 100.000,00 eura. Ugovoreno je šest NVO projekata u ukupnom iznosu od 99.896,98 eura⁵⁵. Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija u kontinuitetu prati realizaciju 32 preostale **stipendije za doktorska istraživanja** na univerzitetima u Crnoj Gori po osnovu prethodna tri Konkursa za dodjelu stipendija za doktorska istraživanja na univerzitetima u Crnoj Gori, iz 2018, 2019 i 2020. godine.

Tokom 2024. godine nastavljena je realizacija **Centara izvrsnosti** za digitalizaciju procjene rizika u oblasti bezbjednosti hrane i preciznu sertifikaciju autentičnosti prehrambenih proizvoda – FoodHub. Posljednji zvanični podaci za **statistiku u oblasti istraživanja i razvoja**, validirani od strane EUROSTAT-a, datiraju iz 2018. godine. Zbog urgentne potrebe praćenja sistema istraživanja i razvoja, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je krajem novembra 2024. postalo zvanični proizvođač statistike za istraživanje i razvoj⁵⁶ i priprema istraživanja za period 2021-2023. je u toku.

52 <https://www.gov.me/dokumenta/cdb86f24-bd2a-4492-9078-b4535f90e13e>

53 <https://www.gov.me/clanak/poziv-za-evaluatore-prijava-na-konkurs-za-dodjelu-istrazivackih-grantova-za-izvrsnost>

54 <https://www.gov.me/clanak/javni-konkurs-sa-naukom-na-ti>

55 <https://www.gov.me/clanak/odluka-o-raspodjeli-sredstava-za-finansiranje-projekata-i-programa-nvo-u-oblasti-nauke>

56 <https://wapi.gov.me/download-preview/594d3685-8834-471f-959e-f9ecc2bfb947?version=1.0>

4. Inovaciona djelatnost (ID) i pametna specijalizacija (S3)

Radna grupa za pripremu izmjena i dopuna Zakona o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija završila je rad na tekstu Zakona još sredinom 2023. godine, ali je nakon usvajanja nove poreske reforme (Evropa Sad 2) u toku 2024. godine završeno usaglašavanje teksta Zakona između dva resora, inovacija s jedne, i finansija s druge strane.

Novi Predlog zakona o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija, kao i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o inovacionoj djelatnosti trenutno su u skupštinskoj proceduri. Javna rasprava o Nacrtu Zakona o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija ⁵⁷ počela je 1. novembra 2024. godine i trajala je dvadeset dana. U toku Javne rasprave organizovan je Okrugli sto. Nakon završene Javne rasprave, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je razmotrilo sve pristigle primjedbe, predloge i sugestije i sačinilo Izvještaj o sprovedenoj Javnoj raspravi⁵⁸ koji je objavljen 25. novembra 2024. godine.

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 30. decembra 2024. utvrdila je Predlog zakona o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o inovacionoj djelatnosti⁵⁹. Procedura dodjele podsticajnih mjera za razvoj istraživanja i inovacija je jasnije definisana i pojednostavljena u novom zakonskom rješenju, uveden je sistem monitoringa podsticajnih mjera i sankcija, pa se očekuje puna primjena i efikasnije praćenje razvoja inovacionih projekata koji se podržavaju kroz ovaj mehanizam.

Prvi strateški ciklus pametne specijalizacije u Crnoj Gori zvanično je zaokružen završetkom 2024. godine (*Strategija pametne specijalizacije 2019-2024*). Imajući u vidu navedeno, Crna Gora je počela sa izradom nove Strategije pametne specijalizacije u februaru 2024. godine, kada je o istom obavijestila Evropsku komisiju.

Imajući u vidu značaj Strategije pametne specijalizacije u uvezivanju više sektorskih politika i prioriteta oblasti, kao i u kreiranju pravaca razvoja zemlje, te činjenicu da služi kao okvir za pripremu sektorskih strateških dokumenata, shodno Metodologiji razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata, S3 je definisana kao krovna nacionalna strategija, što je utvrđeno i Zaključkom Vlade Crne Gore, br. 08-082/24-2299/2 od 25. aprila 2024. godine.

Vlada Crne Gore usvojila je Mapu puta za pripremu nove Strategije na sjednici od 25. aprila 2024. godine⁶⁰, koju je formalno usaglasila i sa Udruženim istraživačkim centrom Evropske komisije (JRC). Predmetna Mapa puta definiše smjernice za izradu novog strateškog dokumenta koje se reflektuju kroz pet ključnih faza:

57 <https://www.gov.me/clanak/javna-rasprava-o-nacrtu-zakona-o-podsticajnim-mjerama-za-razvoj-istrazivanja-i-inovacija>

58 <https://www.gov.me/clanak/izvjestaj-o-javnoj-raspravi-o-nacrtu-zakona-o-podsticajnim-mjerama-za-razvoj-istrazivanja>

59 <https://www.gov.me/clanak/vlada-crne-gore-utvrdila-tri-predloga-zakona-iz-oblasti-prosvjete-nauke-i-inovacija>

60 <https://www.gov.me/clanak/vlada-usvojila-mapu-puta-za-izradu-nove-s3-strategije>

- I Institucionalno jačanje kapaciteta – odnosi se na donošenje formalne odluke o početku procesa S3, njegovom pozicioniranju u strateškom okviru Crne Gore, definisanje uloga u procesu, analizu konteksta, izradu Mape puta, te podizanje svijesti javnosti o konceptu i trening na temu S3;
- II Dijagnostifikovanje/mapiranje potencijala – podrazumijeva kvantitativnu i kvalitativnu analizu sistema, čiji je krajnji cilj definisanje inicijalnog predloga prioriternih oblasti;
- III Dijalog sa ciljnim grupama i zainteresovanim stranama – poznatiji je kao Proces preduzetničkog otkrivanja (Entrepreneurial Discovery Process – EDP), koji predstavlja široko inkluzivan proces u koji su uključena sva četiri sektora, visoko interaktivan, koji kreće odozdo prema gore, a kroz koji se identifikuju prioritetne oblasti i aktivnosti podrške, a kako bi se naučna i inovaciona politika efikasno usmjerile na podršku istima;
- IV Institucionalni kapaciteti za implementaciju – ova faza podrazumijeva formiranje okvira za implementaciju, razvoja sistema monitoringa i evaluacije, kao i razradu finansijskog okvira; i
- V Finalizacija Strategije – poslednja faza pripreme Strategije, koja obuhvata pripremu prvog Nacrta, konsultacije sa zainteresovanim stranama, zvanično usvajanje na Vladi Crne Gore i odobrenje Evropske komisije.

Tokom 2024. godine uspješno je realizovana prva faza – Jačanje institucionalnih kapaciteta, te započeta druga faza – Dijagnostifikovanje/mapiranje potencijala, u okviru koje je realizovana kvantitativna analiza naučnog, ekonomskog i inovacionog potencijala Crne Gore uz ekspertsku podršku Udruženog istraživačkog centra Evropske komisije (DG JRC), nakon čega su formirani timovi za kvalitativnu analizu sistema, čime su se stvorili preduslovi za početak kvalitativne analize. S tim u vezi, Vlada Crne Gore je Zaključkom br. 10-082/24-7316/2 od 25. decembra 2024. godine, usvojila Informaciju o realizaciji aktivnosti u skladu sa Mapom puta o izradi nove Strategije pametne specijalizacije i zadužila Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija da imenuje glavnog eksternog eksperta i lokalne eksperte za podršku u procesu izrade Strategije pametne specijalizacije i to za Kvalitativnu analizu i Proces preduzetničkog otkrivanja (EDP). Da je Crna Gora posvećena implementaciji Strategije pametne specijalizacije i pokazuje političku posvećenost u oblasti nauke i inovacija, dokazuje i poruka evropskog Komesara za susjedsku politiku i proširenje u pismu predsjedniku Vlade, a koje je stiglo nakon što je crnogorska strana informisala EU o uspješnoj implementaciji Strategije pametne specijalizacije, a koja je obavezan uslov za korišćenje Strukturnih fondova EU.

Takođe, Crna Gora je prepoznata kao lider u regionu⁶¹ kada je u pitanju pametna specijalizacija, a jasan okvir za implementaciju Strategije, koji omogućava stabilan sistem upravljanja i komunikacije sa zajednicom, najvećim je dijelom doprinio ovakvoj ocjeni. Kako sistem evaluacije čini jednu od ključnih faza u sistemu implementacije, Crna Gora je sprovedla eksternu evaluaciju Strategije pametne specijalizacije 2019-2024, za period 2019-2022, čiji nalazi ukazuju na to da Strategija predstavlja jedan od najvažnijih strateških dokumenta koji treba da pruži osnovu za ekonomski razvoj u zemlji i to kroz podršku inovacionim aktivnostima

61 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b42cf8e8-d06e-11ee-b9d9-01aa75ed71a1/language-en>

i povezivanju inovacionog potencijala u državnom, privrednom, akademsko-obrazovnom i nevladinom sektoru, te da su koordinacija Strategije, monitoring i izvještavanje bili prilično efikasni. Dodatno, implementacioni okvir je prepoznat kao funkcionalan i efikasan. Iako je procjena uticaja i održivosti ograničena u vrijeme ove evaluacije, može se zaključiti da je Strategija već proizvela vidljive rezultate. Održivost rezultata može biti ugrožena ukoliko izostane politička, finansijska i institucionalna posvećenost daljoj implementaciji⁶².

Efikasan okvir za implementaciju inovacija i pametnu specijalizaciju, koji omogućava unaprijeđene mehanizme konsultacija i komunikacije svih aktera u sistemu inovacija u procesu kreiranja, sprovođenja i monitoringa inovacione politike, i jedan od najznačajnijih iskoraka Crne Gore u uspostavljanju inovacionog ekosistema koji je usklađen sa preporukama Udruženog istraživačkog centra Evropske komisije (DG JRC), nastavio je sa odličnim funkcionisanjem i u prethodnom periodu.

Savjet za inovacije i pametnu specijalizaciju čine resorni ministri, predstavnici akademske i privredne zajednice, lokalne samouprave, te savjetnik Predsjednika Vlade. Postavljenjem 44. Vlade Crne Gore, formiran je novi sastav Savjeta, a rekonstrukcijom 44. Vlade Crne Gore, isti je usklađen sa Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu rada Državne uprave, (Službeni list Crne Gore“, br. 071/24), vodeći računa o zastupljenosti onih resora u čijoj su nadležnosti pitanja od značaja za prioritetne oblasti pametne specijalizacije.

Savjet je održao četiri sjednice u 2024. godini (28. marta, 8. jula, 14. oktobra i 16. decembra), čime je održan kontinuitet u radu i omogućena koordinacija procesa pametne specijalizacije i jačanje međuinstitucionalne saradnje. Na sjednicama Savjeta razmatrane su važne inicijative iz S3 prioritetnih oblasti prepoznatih prvom Strategijom pametne specijalizacije 2019-2024, a Savjet je redovno izvještavan o toku izrade nove Strategije pametne specijalizacije 2026-2031, koja predstavlja osnov za mapiranje ekonomskih, inovacionih i naučnih potencijala Crne Gore u narednom periodu.

Praćenje rada Nacionalnog okvira za implementaciju S3 i koordinaciju aktivnosti na realizaciji obaveza definisanih S3 strateškim okvirom vrši **Nacionalna S3 koordinatorka uz Direkciju za pametnu specijalizaciju**, odnosno Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija. Savjet je stvorio preduslove za jačanje međuinstitucionalne saradnje u oblasti S3, kroz ranije uspostavljenu Međuinstitucionalnu S3 grupu, kao i kroz novi sastav **Inovacionih radnih grupa (IRG)**. Zaključkom IV sjednice Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju mandat inovacionih radnih grupa za četiri prioritetne oblasti Strategije pametne specijalizacije produžen je do 31. decembra 2024. godine, odnosno do isteka prve Strategije pametne specijalizacije. Inovacione radne grupe su formirane kako bi pružile operativnu podršku Savjetu u primjeni Strategije pametne specijalizacije u Crnoj Gori, za tri vertikalne i jednu horizontalnu prioritetnu oblast S3, a to su: IRG „Održiva poljoprivreda i lanac vrijednosti hrane“, IRG „Energija i održiva životna sredina“, IRG „Održivi i zdravstveni turizam“ i IRG „Informaciono-komunikacione tehnologije“.

62 <https://s3.me/eksterna-evaluacija-strategije-pametne-specijalizacije-2019-2024-za-period-2019-2022/>

U sastavu Inovacionih radnih grupa su predstavnici: privrede, nauke, državne uprave i NVO sektora. Zadaci IRG su definisani Poslovníkom o radu, a ključni je održavanje procesa preduzetničkog otkrivanja na osnovu čijih nalaza se kreira programski osnov za S3, a uz podršku Međuinstitucionalne S3 grupe. U skladu sa godišnjim Planom rada Savjeta, koordinatori IRG predstavljaju polugodišnje izvještaje o radu Savjetu, koji su usvojeni na sjednici Savjeta od 8. jula 2024. godine (prvi polugodišnji izvještaji) i 16. decembra 2024. godine (drugi polugodišnji izvještaji).

Međuinstitucionalna S3 grupa predstavlja važan dio implementacionog okvira koji predstavlja upravljačko-koordinaciono tijelo međuinstitucionalne saradnje. U toku 2024. godine, Međuinstitucionalna S3 održala je dva sastanka, na kojima su predstavljeni polugodišnji izvještaji za četiri prioritetne oblasti pametne specijalizacije kao i Plan rada Fonda za inovacije za 2025. godinu, koji su kasnije usvojeni na sjednici Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju, kao i brojne druge teme od značaja za S3 proces u Crnoj Gori, gdje se kao važnije aktivnosti izdvajaju Inicijativa za unapređenje ICT sektora u Crnoj Gori kao i Predlog za razvoj dvije nove programske linije Fonda za inovacije Crne Gore. Ovo radno tijelo, također, predstavlja godišnji izvještaj o radu Savjetu, koji je i usvojen na sjednici Savjeta održanoj 16. decembra 2024. godine. Formiran je i **Nacionalni S3 tim** čiji je zadatak da, shodno svojim nadležnostima i definisanim fazama pripreme nove Strategije pametne specijalizacije, u skladu sa Mapom puta za izradu Strategije pametne specijalizacije, sprovede sve potrebne aktivnosti na izradi Strategije i Nacrt dokumenta za naredni šestogodišnji period dostavi Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija na dalje postupanje do 1. decembra 2025. godine. Nacionalni S3 tim obrazovan je 29. aprila 2024. godine i u izvještajnom periodu održao je jedan sastanak, na kojem su članovi blagovremeno upoznati sa fazama koje podrazumijeva Mapa puta za izradu nove Strategije pametne specijalizacije i njihovom ulogom u ovom procesu.

Fond za inovacije Crne Gore je od osnivanja do danas ostvario zapažene rezultate, potvrđujući svoju vitalnu ulogu u sprovođenju i finansiranju mjera državne inovacione politike. U protekle tri godine Fond je implementirao 10 različitih programa podrške i objavio 17 javnih poziva. Od ukupno 556 podnešenih prijava za grantove tokom protekle tri godine, ukupno je odobreno 155 projekata za koje je izdvojeno blizu 6 miliona eura, sa pojedinačnom podrškom po projektu do 200.000,00 eura. Svi programi Fonda imaju za cilj podsticanje inovativnosti crnogorske privrede i doprinos ekonomskom razvoju i konkurentnosti Crne Gore.

Tokom 2024. godine uspješno je implementirano 7 programa podrške razvoju inovativnih ideja koji su bili namijenjeni svim akterima inovacionog ekosistema. U protekloj godini odobreno je finansiranje Fonda za 71 projekat za koji je izdvojeno više od 3,2 miliona eura (3.245.852,45 EUR). U oblasti međunarodne saradnje, Fond je aktivnosti najvećim dijelom fokusirao na dalje osnaživanje saradnje sa regionalnim i evropskim partnerima kao i pripremi aplikacija i realizaciji međunarodnih projekata prvenstveno u području istraživanja i inovacija. U protekloj godini Fond je imao podršku kroz projekat “BEST-Public Sector in Montenegro”, koji realizuje Svjetska banka uz podršku Evropske komisije. Sprovedene su različite aktivnosti tokom 2024. godine usmjerene na osnaživanje korisnika programskih linija Fonda kroz edukaciju,

mentorstvo i povezivanje sa investitorima.

Tokom 2024. godine Fond je započeo realizaciju dva međunarodna projekta INNOVABLUE (Innovation network for development of solutions and technologies for sustainable blue economy in the Adria region) i ROBONET (Developing innovation network for uptake of solutions in robotics and sensors to improve monitoring and prevention of pollution of freshwater and sea ecosystems).

- Projekat INNOVABLUE finansiran je u okviru Interreg IPAADRION 2021-2027 programa i ima za cilj podsticanje održive plave ekonomije u Adria regionu kroz stvaranje dinamične inovacione mreže. Fond je bio je domaćin prvog sastanka projektnog tima (kick-off) u Podgorici 17. i 18. septembra 2024. godine. Na sastanku su se okupili projektni partneri iz Italije, Slovenije, Hrvatske, Srbije, Makedonije i Grčke.
- Projekat ROBONET finansira se u sklopu programa Interreg IPA Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2021-2027. Projekat ROBONET ima za cilj unapređenje i promociju primjene inovativnih plavih tehnologija za održivo upravljanje morskim i slatkovodnim ekosistima i podsticanje ulaganja u plavu ekonomiju u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori.

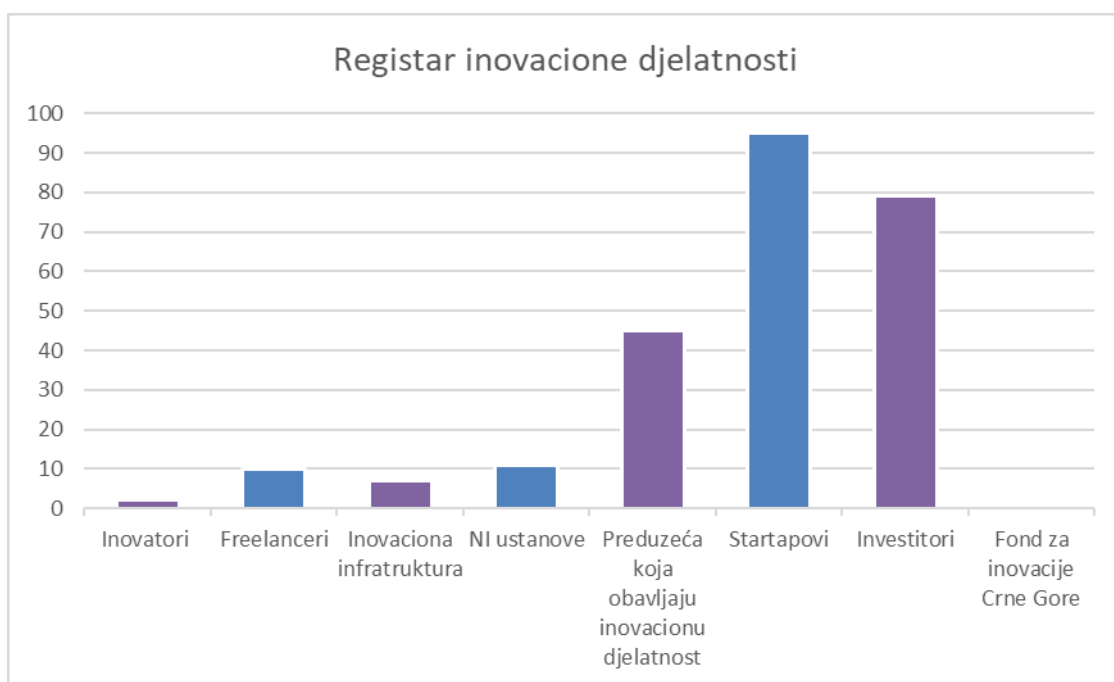
Fond za inovacije Crne Gore učestvuje kao pridruženi partner u ERASMUS+ projektu IoT ECO (IoT Green Transformation for Academic Society and Business Oriented Ecosystem in Western Balkans). IoT ECO projekat se fokusira na jačanje saradnje između univerziteta, privrede i šireg ekonomskog i društvenog okruženja, kroz partnerstva za transformaciju u visokom obrazovanju, koja imaju značajan uticaj na inovacije i institucionalno upravljanje. Konzorcijum projekta čini devet partnera iz Crne Gore, Albanije, Kosova, Bugarske, Grčke i Austrije. Fond je svoj program "Kolaborativni grantovi za inovacije" akreditovao u januaru 2023. godine kod Evropskog savjeta za inovacije (European Innovation Council-EIC) za implementaciju Plug-In šeme u okviru EIC Accelerator programa. Za Fond, ova akreditacija je izuzetno važna, jer potvrđuje da su sva pravila i procedure koje se odnose na evaluaciju i odabir projekata za finansiranje jasno definisana, transparentna i u skladu sa pravilima koja važe na nivou EU. Na otvoreni poziv mogu se prijaviti dobitnici granta u okviru sertifikovanog programa "Kolaborativni grantovi za inovacije" nakasnije dvije godine nakon završetka projekta koji je finansiran u okviru pomenutog programa. U decembru 2024. godine podnešena je prva prijava projekta iz Crne Gore za Plug-in šemu od jedne crnogorske kompanije, koja je u procesu evaluacije i uspješno je prošla prvi krug.

Predstavnici Fonda predstavljaju Crnu Goru u Odbora za inovacije, konkurentnost i privatno javna partnerstva (CICPPP), kao tijelu Ekonomske komisije Ujedinjenih nacija za Evropu (United Nations Economic Commission for Europe UNECE) koje, kao multilateralna platforma, olakšava ekonomsku integraciju i saradnju među članicama, i doprinosi jačanju efikasnosti UN putem regionalne implementacije rezultata globalnih konferencija i samita UN. Pored navedenog, Fond je tokom 2024. godine organizovao i podržao niz promotivnih aktivnosti u cilju popularizacije inovacija i jačanja svih aktera inovacionog ekosistema. Posebno je značajno istaći nastavak projekta Edu Robotić koji pruža mogućnost djeci da razvijaju ključne vještine

kroz interaktivne aktivnosti programiranja. Projekat se realizuje uz podršku Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, a uz donaciju Centralne banke Crne Gore, prerastao je u nacionalni projekat pod nazivom “Robotika za najmlađe” i proširen je na sve osnovne škole u Crnoj Gori. Planirani prihodi Fonda iz nacionalnog budžeta za 2025. godinu iznose 2,9 miliona eura. Od tog iznosa, 2,4 miliona eura je namijenjeno realizaciji 6 planiranih programa podrške dok je pola miliona predviđeno za operativne troškove. Primarne aktivnosti biće usmjerene na sprovođenje već uspostavljenih programa podrške u prethodnom periodu. Pored efikasnog sprovođenja programskih šema finansiranja, jedan važan segment aktivnosti odnosi se na intenziviranje međunarodne i regionalne saradnje i učestvovanje u međunarodnim inicijativama i projektima.

Vlada Crne Gore je, na sjednici održanoj 17. maja 2024. godine, usvojila Izvještaj o radu Fonda za inovacije Crne Gore za 2023 godinu i Plan aktivnosti za 2024. godinu.

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija vodi **Registar inovacione djelatnosti** u kome je, zaključno sa 31. decembrom 2024. godine, registrovano 250 subjekata inovacione djelatnosti⁶³, od čega većinu odnosno 38% ili 95 upisanih čine startupovi, dok 31,6% ili 79 upisanih čine Investitori. Struktura upisanih u Registar inovacione djelatnosti prikazana je na sljedećem grafiku:

U 2024. godini ostvareno je 2,4 miliona eura poreskih olakšica, ostvarenih po Zakonu o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija, kao podsticaj za razvoj inovativnih startupova i inovacione infrastukture u privatnom vlasništvu u Crnoj Gori, čime je obezbijedena kontinuirana podrška inovacionoj i naučnoistraživačkoj zajednici.

⁶³ Subjekti inovacione djelatnosti: Pravna lica koja obavljaju inovacionu djelatnost, Druga pravna lica koja obavljaju inovacionu djelatnost, Fizička lica koja obavljaju inovacionu djelatnost, Subjekti inovacione infrastrukture i Subjekti koji ulažu u inovacionu djelatnost i drugi subjekti inovacione djelatnosti.

5. Inovacione infrastrukture

Društvo sa ograničenom odgovornošću Inovaciono-preduzetnički centar „Tehnopolis” Nikšić (IPC Tehnopolis)

Ključni cilj rada IPC Tehnopolis je stvaranje i unapređenje uslova za kreiranje i razvoj inovativnih ideja, usluga i proizvoda pojedinaca, startupova i preduzeća u Crnoj Gori. Vlada Crne Gore je, na sjednici održanoj 25. juna 2024, usvojila Izvještaj o poslovanju Inovaciono-preduzetničkog centra „Tehnopolis” Nikšić (Tehnopolis) d.o.o. za 2023. i Program rada za 2024. Tehnopolis je i tokom 2024. godine intenzivno radio na postizanju ciljeva kroz: Jačanje ljudskih i infrastrukturnih kapaciteta inovativnog i preduzetničkog ekosistema u Crnoj Gori; kreiranje novih i unapređenje postojećih programa podrške u cilju razvoja inovacija u Crnoj Gori; unapređenje saradnje među akterima inovativnog i preduzetničkog ekosistema u Crnoj Gori, njihovu promociju i umrežavanje na međunarodnom nivou; unapređenje ambijenta za kreiranje i razvoj inovativnih ideja, usluga i proizvoda u Crnoj Gori.

Prema važećem Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta iz marta 2024. godine, za obavljanje poslova iz djelatnosti Društva sistematizovano je 27 radnih mjesta, sa 32 izvršioca. Broj zaposlenih na kraju 2024. godine iznosio je 26, od čega je 46% žena. U 2024. godini IPC Tehnopolis je po osnovu prenosa budžeta za 2024. godinu dobio sredstva za potrebe operativnog poslovanja, rješenjem od strane Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija broj: 05-082/24-543/2 od 29. aprila 2024. godine, po osnovu koga je odobrena isplata sredstva u iznosu 800,000.00 eura. U 2024. godini za potrebe prefinansiranja i kofinansiranja EU projekata, IPC Tehnopolis je koristio overdraft kredit kod Prve banke u iznosu od 100,000.00 eura, sa rokom dospelja ovog kredita 27. oktobra 2024. godine, kada je i zatvoren. U decembru 2024. godine potpisan je novi Ugovor o overdraft kreditu sa Crnogorskom komercijalnom bankom sa rokom važenja 12 mjeseci, u iznosu od 150.000,00 eura, sa svrhom prefinansiranja i kofinansiranja.

U cilju kvalitetnijeg pružanja podrške inovativnom i preduzetničkom ekosistemu Crne Gore, IPC Tehnopolis je pored permanentnog unapređenja kapaciteta zaposlenih u toku 2024. godine radio i na unapređenju infrastrukturnih segmenata. IPC Tehnopolis je sa Opštinom Nikšić produžio Ugovor o davanju na korišćenje poslovnog prostora u objektu Instituta za crnu metalurgiju, na godinu dana i nastavio da ga privremeno koristi, bez naknade. Shodno tome, većina opreme Laboratorije za industrijski dizajn se nalazi u navedenom prostoru površine 182 m², te TechLab može na kvalitetniji način i u boljim uslovima pružati podršku inovatorima, sektoru metalske i drvo prerađivačke industrije, te razviti edukativni centar za CNC, 3D tehnologije i robotiku. Prostorni kapaciteti Biotehnoške laboratorije prošireni su za dodatnih 65.27m², čime je obezbijeđen prostor u kom će se izdvojiti i vršiti agrohemijaska analiza zemljišta, odnosno sva oprema koja se odnosi na navedene analize je stavljena u funkciju u novom prostoru koji je adaptiran za te potrebe. Na kraju 2024. godine radovi na adaptaciji i rekonstrukciji dijela prostora Doma revolucije za potrebe Doma digitalne revolucije su u završnoj fazi. Realizacijom ovog projekta biće stvoreni preduslovi za smještanje dijela

visoko tehnološke opreme iz Laboratorije za industrijski dizajn, otvaranje novog Coworking prostora, kancelarijskog prostora za mikro i male kompanije, Studija za postprodukciju tona, slike i animaciju, Crowdfunding studija, Multimedijalne sale i Sale za sastanke.

Nastavljena je podrška Biznis inkubatora po unaprijeđenom i sveobuhvatnom sistemu podrške. U 2024. godini primljen je 21 novi stanar, dok ih je u BI ukupno na dan izvještavanja 42. U izvještajnom periodu završeno je treće izdanje BoostMeUp predakceleracijskog programa, a započeto četvrto sa rekordne 54 kvalitetne prijave. U predakceleracijskom programu 10 timova razvija svoj proizvod/uslugu uz finansijsku i mentorsku podršku.

Tokom 2024. godine Biotehnološka laboratorija je dodatno proširila spektar svojih usluga, uvodeći agrohemijske analize zemljišta. Analizirano je ukupno 72 uzorka zemljišta, od kojih su 49 uzorkovali zaposleni Laboratorije. Ove analize doprinose unapređenju poljoprivredne proizvodnje kroz kvalitetnije upravljanje resursima i podsticanje održivih praksi. Kroz aktivnosti Biotehnološke laboratorije pružena je i značajna podrška poljoprivrednim proizvođačima, uz sprovođenje monitoringa ispravnosti uređaja za primjenu pesticida, u saradnji sa Upravom za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. U okviru ovog programa testirana je ispravnost 40 uređaja, dok su organizovane dvije edukativne radionice u Bijelom Polju i Baru na temu "Osnovne smjernice za održavanje uređaja za primjenu pesticida". Radionicama je prisustvovalo ukupno 40 učesnika, među kojima su bili poljoprivrednici i stručnjaci iz ove oblasti. Ove aktivnosti su doprinijele osnaživanju saradnje sa ključnim institucijama, uključujući Upravu za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, JU Obrazovni centar Šavnik i Institut za ratarstvo i povrtarstvo iz Novog Sada. Takođe, partnerska mreža je proširena potpisivanjem memoranduma o saradnji sa Kućom maslina iz Bara, uz realizaciju analize zemljišta Stare masline u Baru. Laboratorija je nastavila sa unapređenjem stručnih kapaciteta osoblja, kroz pohađanje specijalizovanih obuka i poboljšanje poslovnih procesa. Ove aktivnosti predstavljaju osnovu za pripremu za proces akreditacije određenih metoda, čime se osigurava visok kvalitet pruženih usluga i kontinuitet u ispunjavanju međunarodno priznatih standarda. Tokom 2024. godine, aktivnosti TechLab-a Tehnopolis bile su usmjerene na podršku inovatorima, realizaciju edukativnih treninga i učestvovanje u projektnim aktivnostima. Sprovedene su obuke iz robotike, CAD modelovanja, CAM programiranja i CNC upravljanja, za koje su kurikule kreirali zaposleni TechLab-a. U cilju povećanja konkurentnosti nezaposlenih na tržištu rada, organizovana je specijalizovana obuka za CNC programere i operatere, kojoj je prisustvovalo 20 učesnika iz Crne Gore i Srbije. Laboratorija je kontinuirano podržavala inovativne ideje, pružajući podršku za realizaciju ukupno 5 projekata (prototipa). Ključni segment razvoja u 2024. godini bila je obuka zaposlenih za upravljanje mašinskim obradnim centrom DMG Mori M1 Pro, vođena od strane sertifikovanog trenera.

Kroz aktivno učešće na međunarodnim događajima posvećenim promociji inovacione kulture, kao i kroz uspostavljanje partnerstava za razvoj novih projektnih aplikacija u okviru aktuelnih poziva, IPC Tehnopolis je dodatno osnažio svoju reputaciju respektabilnog i pouzdanog partnera.

Tokom 2024. godine IPC Tehnopolis je implementirao ukupno 12 projekata, od kojih su tri uspješno završena. Takođe, započeta su dva predakceleracijska programa – nacionalni *BoostMeUp 4* i regionalni *RISE*. Ovi programi, koji su mobilisali ciljnu populaciju u rekordnom obimu, potvrdili su kredibilitet podrške koju Tehnopolis pruža startapima i ekosistemu društvenog preduzetništva na nacionalnom nivou.

Tokom 2024. godine ugovorena su još 4 projekta čija se implementacija očekuje sa početkom 2025, a podneseno je 5 novih projektnih predloga. U skladu sa prioritetima Strategije pametne specijalizacije, a s ciljem podsticanja inovacione kulture i jačanja programskih aktivnosti, IPC Tehnopolis je tokom 2024. godine organizovao 83 interna događaja različitih formata. Pored toga, u prostorijama Tehnopolisa klijenti su organizovali još 138 događaja, što je ukupno privuklo 8,216 posjetilaca. Posebno izdvajamo Program edukacija koji je obuhvatio 11 obuka, među kojima su: „*Robotika i kodiranje za mlađe osnovce*“, „*Robotika i kodiranje za starije osnovce*“, „*3D modelovanje i štampa za osnovce*“, „*3D modelovanje i štampa za srednjoškolce*“, „*Arduino za srednjoškolce*“, „*Robotika i kodiranje za predškolce*“, „*Škola stripa i ilustracija*“, „*Digitalni marketing*“, „*Finansije za nefinansijere*“, „*Dizajn i štampa*“ i „*Akademija prodaje*“. Ove obuke pohađalo je ukupno 99 polaznika. Među značajnim događajima izdvajaju se Cross Border Coworking Conference (međunarodna konferencija o digitalnim nomadima), Startup kamp za studente, Dani nauke i inovacija, Demo dani za predakceleracijske programe, te Meet-up događaji na razne aktuelne teme. Kapaciteti zaposlenih se kontinuirano unapređuju kroz brojne obuke i radionice (31) u navedenom periodu. Dodatno zaposleni IPC Tehnopolis su članovi brojnih radnih tijela, komisija, koordinacionih i radnih grupa za izradu dokumenata strateški važnih za inovacioni ekosistem (17).

IPC Tehnopolis je učestvovao na brojnim sajmovima u zemlji i inostranstvu ali svoj rad promovisao širom EU, zahvaljujući bazi brojnih kontakata ostvarenim kroz projektne aktivnosti a koja je i u 2024. značajno proširena. Mreža partnerstava koju IPC Tehnopolis ima se konstantno unapređuje i formalizuje i kroz memorandume o saradnji (Mensa, NTP Novi Sad, Centralna banka Crne Gore, Five Group). U toku 2024. kreirani su osnovi za strateško partnerstvo sa privatnom telekomunikacionom kompanijom ONE, kako bi javno – privatnom saradnjom pospješili inovacioni ekosistem Crne Gore. U izvještajnom periodu nastavljena je intenzivna saradnja sa akademskom zajednicom, kako u dijelu zajedničke organizacije događaja, sprovođenja projektnih aktivnosti tako i podrške naučnim djelatnicama kroz ustupanje resursa IPC Tehnopolis ali i mogućnosti obavljanja stručne prakse za studente pojedinih univerzitetskih jedinica. Promocija aktivnosti Tehnopolisa i inovacione kulture je sastavni dio aktivnosti IPC Tehnopolis. Pored online komunikacije svih važnijih aktivnosti, sajamskih aktivnosti, učešća na brojnim panelima i u zemlji i regionu, jedan od najvažnijih iskoraka IPC Tehnopolis jeste razvoj novog, redizajniranog sajta, koji je lansiran početkom 2024. godine. Novi sajt, sadržajno i vizuelno drugačiji, donio je unaprijeđeno korisničko iskustvo, jednostavniji pristup informacijama i prilagođenost savremenim standardima. Ova promjena je predstavila ključni korak ka modernizaciji glavnog kanala komunikacije IPC Tehnopolis, čineći ga još dostupnijim i funkcionalnijim za ciljnu grupu, partnere i širu javnost.

Objekat u kome je smješten NTP CG svečano je otvoren 10. juna 2024. godine, čime je dat novi podstrek razvoju inovacione infrastrukture u Crnoj Gori. Vlada Crne Gore je, na sjednici održanoj 10. maja 2024, usvojila Izvještaj o radu Naučno-tehnološkog parka Crne Gore (NTP CG) d.o.o. za 2023. i Plan aktivnosti za 2024.

U periodu nakon dobijanja konačnog izvještaja nadzora, sektor infrastrukture NTP CG posvetio se sprovođenju ključnih aktivnosti s ciljem završetka radova i pripreme objekta za punu funkcionalnost. Ove aktivnosti uključivale su:

1. Finalizacija integracija sistema za kontrolu i upravljanje objektom;
2. Puštanje u rad sistema za kontrolu i upravljanje objektom u saradnji s izvođačima radova;
3. Obuka osoblja za rad sa sistemima za kontrolu i upravljanje objektom;
4. Identifikacija propusta i nominovanje za popravke ili zamjenu opreme;
5. Aktivnosti u oblasti zaštite i zdravlja na radu i zaštite od požara;
6. Finalizacija upisa objekta u katastar nepokretnosti.

Kao centralni dio preduzetničko-inovacionog ekosistema, NTP CG je pred sebe postavio nekoliko ključnih izazova. Uzimajući u obzir činjenicu da je ovo prva institucija ovog tipa u Crnoj Gori, kao primarni izazovi su postavljeni:

- Afirmisanje institucionalnog imidža;
- Izrada programskog kurikuluma,
- Definisane i kreiranje kanala komunikacije sa ciljnim grupama i krajnjim korisnicima;
- Opšti poslovi vezani za adaptaciju zgrade NTP-a CG.

Tokom 2024. godine, NTP CG posvećeno je radio na kreiranju i uspostavljanju procedura i pravila kako bi se obezbijedila kvalitetna priprema za prijem i useljavanje budućih stanara. Paralelno s ovim aktivnostima, NTP CG je sproveo niz inicijativa usmjerenih na jačanje inovacionog ekosistema u Crnoj Gori, pružajući podršku startapovima, inovatorima i preduzetnicima kroz programe predinkubacije, edukacije i finansiranja. Poseban fokus stavljen je na izgradnju i jačanje odnosa sa domaćim i međunarodnim partnerima. Kroz članstvo u regionalnim i međunarodnim inovacionim mrežama, realizaciju projekata poput INTERREG Danube programa, kao i kroz stratešku saradnju sa Crnogorskim Telekomom i drugim partnerima, NTP CG je dodatno učvrstio svoju poziciju kao jedne od ključnih platformi za inovacije i razvoj u zemlji. Na osnovu Memoranduma o razumijevanju za stvaranje uslova za tehnološki transfer u Crnoj Gori, potpisanog 3. septembra 2024. godine između Vlade Crne Gore i Univerziteta Crne Gore, osnovana je Kancelarija za transfer tehnologija, koja je smještena je u Naučno-tehnološkom parku Crne Gore. Primarni cilj Kancelarije za transfer tehnologija je da olakša komercijalizaciju istraživanja, podstiče inovacije i premosti jaz između akademske zajednice i industrije, a aktuelnim aktivnostima osnaživanju njenih kapaciteta u toku su razgovori sa

Svjetskom organizacijom za intelektualnu svojinu (WIPO). NTP CG je tokom godine raspisao tri javna poziva za prve stanare, i to, za: Startapove i spinofove sa inovativnim potencijalom, gdje je pozitivno ocijenjeno 17 prijava; Pravna lica koja obavljaju inovacionu djelatnost, od kojih je pozitivno ocijenjeno 5 prijava; i Komplementarne organizacije, od kojih je pozitivno ocijenjeno 4. Do kraja 2024. godine, a na osnovu rezultata evaluacije useljeno je 12 stanara koji su započeli rad, dok su pregovori sa ostalima u toku.

NTP CG je u novembru 2024. realizovao prvi predinkubacioni startap program SkillsUP, namijenjen studentima, u saradnji sa Crnogorskim Telekomom. Takođe, NTP CG podržao je organizaciju dvodnevnog hakatona „Equal Hack“ u periodu 10-11. decembra 2024, koji je okupio 12 timova srednjoškolaca koji su radili na projektima poput edukativnih igara i aplikacija za podršku inkluziji. Hakaton je organizovan kao dio zajedničkog projekta EU i Savjeta Evrope „Kvalitetno obrazovanje za sve“.

NTP CG je 1. januara 2024. započeo realizaciju dva nova projekta u okviru programa INTERREG Danube: CI-HUB - koji se fokusira na regije Zapadnog Balkana, posebno one sa nižim ulaganjima u istraživanje i razvoj te manjom upotrebom ICT tehnologija i STOREMORE - koji se bavi promocijom rješenja za skladištenje energije i razvojem alata za prelazak na obnovljive izvore energije, obuhvatajući 10 zemalja Dunavskog regiona.

U okviru projekta POLICY ANSWERS 12. aprila 2024. pokrenut je Pilot program Inovacionih vaučera za mala i srednja preduzeća iz regije Zapadnog Balkana. NTP CG je tokom 2024. započeo realizaciju EU projekata: ABBA (Interreg IPAADRION), koji podržava plavu ekonomiju kroz osnivanje regionalnih centara „Blue Excellence“ i RuBIO koji je fokusiran na bioekonomiju u ruralnim područjima Dunavskog regiona i podstiče inovacije u biotehnologiji i bioproizvodnji. Projekat RuBIO započeo je s ambicioznim ciljem da podstakne inovacije i ekonomski razvoj u ruralnim područjima Dunavskog regiona, stavljajući poseban fokus na usvajanje biološki zasnovanih rješenja. Prioritetne oblasti projekta uključuju biotehnologiju i bioproizvodnju, s naglaskom na jačanje kapaciteta lokalnih preduzetnika — od startapova do već etabliranih kompanija. Takođe, NTP CG je postao član Alijanse naučno-tehnoloških parkova Jugoistočne Evrope, čime je dodatno osnažena regionalna saradnja.

Tokom 2024. godine, NTP CG je učestvovao u realizaciji 2 međunarodna donatorska projekta iz programa HORIZON 2020 i HORIZON Europe, dok je uspješno završena međunarodna revizija realizacije projekta iz programa Interreg Mediterranean Big BLUE (koji je i završen u septembru 2022. godine). Uspješno je realizovana obuka za implementaciju principa cirkularne ekonomije u Crnoj Gori, koju je organizovao NTP CG u okviru projekta POLICY ANSWERS, finansiranog od strane Evropske unije kroz program Horizont Evropa. Ovaj značajan edukativni program bio je podijeljen u dva segmenta – prvi dio obuke održan je od 18. do 20. novembra, a drugi od 10. do 13. decembra 2024. godine, u prostorijama NTP-a CG u Podgorici. NTP CG je podržao NVO “Korak sa naukom” u organizaciji događaja “Inženjerska škola nauke 2024” na sjeveru Crne Gore, kroz finansijsku i promotivnu podršku ali i direktno učešće u edukativnim aktivnostima.

Takođe, NTP CG je učestvovao u organizaciji manifestacije “Otvoreni dani nauke i inovacija” Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, koja je promovisala nauku, inovacije i međunarodno umrežavanje.

Projekti u procesu realizacije:

- Projekat WBC-RRI.NET (HORIZON 2020) je inicijativa koja ima za cilj primjenu principa odgovornog istraživanja i inovacija na teritorijama zemalja Zapadnog Balkana (WBC). Projekat teži promovisanju upravljačkog RRI (Responsible Research and Innovation) okvira na više nivoa i fokusira se na smanjenje jaza u istraživanju i inovacijama između WBC i drugih evropskih regiona. Aktivnosti projekta uključuju mapiranje ključnih aktera, identifikaciju najboljih praksi i politika, kao i formiranje tematskih radnih grupa za podsticanje mobilizacije znanja o RRI. NTP CG je u okviru projekta učestvovao u nizu aktivnosti, uključujući mapiranje ključnih aktera u domenu odgovornog istraživanja i inovacija u Crnoj Gori. Takođe su održani sastanci radnih grupa koje će raditi na promovisanju projekta, a formirane su i tri tematske radne grupe za fokusiranje na etiku i pol, naučno obrazovanje i javni angažman, kao i otvoreni pristup i otvorenu nauku.
- Projekat POLICY ANSWERS (HORIZON Europe) R&I POLICY making, implementation AND Support in the WEsteRn BalkanS, ima za cilj podršku integraciji Zapadnog Balkana u Evropski istraživački prostor (ERA). Takođe ima za cilj povećanje saradnje između Evropske unije i zemalja Zapadnog Balkana u oblastima inovacija, istraživanja, obrazovanja, kulture, omladine i sporta. Projekat će trajati do 2025. godine.

Realizovane finansijske aktivnosti u 2024. godini uključivale su aktivnosti usmjerene na pripremu i implementaciju projektnih aktivnosti, aktivnosti usmjerene na realizaciju ciljeva nacrtanih Planom rada za 2024. godinu i implementacija novog računovodstvenog sistema. Kada su u pitanju rashodi, ukupan iznos rashoda za 2024. godinu iznosio je 266.731,12 eura.

Prateći svoju misiju i viziju, NTP CG je tokom 2024. godine uspostavio formalne partnerske odnose sa različitim subjektima u sistemu koji dijele slične ciljeve i vizije, s fokusom na stvaranje kvalitetnog inovaciono-preduzetničkog ekosistema u Crnoj Gori. Ovaj niz aktivnosti imao je za cilj predstavljanje planova, usluga i ciljeva koje NTP CG planira ostvariti svojim djelovanjem, kako zainteresovanim institucijama, organizacijama i kompanijama, tako i svim relevantnim subjektima koji su dio ovog ekosistema, poput studenata, mladih preduzetnika, investitora i osoba sa inovativnim idejama.

6. Finansiranje inovacione djelatnosti

Program za inovacije 2023-2027. predstavlja sveobuhvatan okvir za podršku inovacionim aktivnostima u Crnoj Gori. Ovaj dokument pruža jasne smjernice kako za inovacionu zajednicu, tako i za institucije koje su uključene u proces inovacija. Cilj je da se stvori sistem koji će omogućiti da se inovacije razvijaju od početne ideje do uspješnog proizvoda ili usluge na tržištu.

Fond za inovacije je dobio ključnu ulogu u implementaciji ovog programa, dok će Ministarstvo nastaviti da se fokusira na internacionalizaciju inovacija, odnosno učešće u EU i međunarodnim programima za inovacije, kao i na strateške projekte.

Programske linije kojima je *Fond za inovacije Crne Gore* podržao inovacionu zajednicu tokom 2024. godine su:

1) Program kolaborativnih grantova za inovacije na koji su prijavljena 32 projekta, od kojih je ugovoreno 6 u ukupnom iznosu od 941.111,61 eura

Glavni cilj Programa je da podstakne mikro, mala i srednja preduzeća da aktivno i smisleno sarađuju sa „organizacijama za istraživanje i širenje znanja” ili „istraživačkim organizacijama” na povećanju razvoja i uvođenju inovativnih proizvoda ili procesa koju su rezultat primijenjenih istraživačko-razvojnih aktivnosti. Na Javni poziv pristigle su 32 prijave, od kojih je, nakon administrativne provjere, 28 upućeno na međunarodnu evaluaciju. Postupak evaluacije se sprovodio u dva kruga, a po završetku drugog kruga evaluacije, Ekspertska komisija je preporučila 6 projekata za dodjelu granta za koje je Fond izdvojio ukupno 941.111,61 eura a vrijednost pojedinačnih grantova se kretala od 50.000 do 200.000 eura.

2) Podrška ranoj fazi razvoja startupova na koji je prijavljeno 98 projekata, od kojih je ugovoreno 12 u ukupnom iznosu od 388.573,14 eura

Cilj Programa je unapređenje startup zajednice u Crnoj Gori kroz finansijsku i mentorsku podršku, a program podržava startup projekte koji razvijaju inovativne proizvode s visokim potencijalom rasta na tržištu. Na Javni poziv pristiglo je ukupno 98 prijave, njih 92 je upućeno na međunarodnu evaluaciju koja je takođe sprovedena u dva kruga. Za drugu fazu je odabrano 25 timova koji su svoje ideje prezentovali pred Ekspertskom komisijom. Nakon završetka procesa evaluacije, pozitivno je ocijenjeno i preporučeno 12 projekata za čije finansiranje je Fond izdvojio sredstva ukupne vrijednosti 388.573,14 eura. Vrijednost pojedinačnog granta iznosi do 35.000 eura (30.000 eura za finansijsku podršku i 5.000 eura za mentorsku podršku).

3) Provjera inovativnog koncepta na koji su prijavljena 32 projekta, od kojih je ugovoreno 11 u ukupnom iznosu od 371.429,07 eura

Glavni cilj Programa za provjeru inovativnog koncepta bio je podrška inovacijama u ranoj fazi istraživanja, kako bi se osigurao predkomercijalni kapital za tehničku i komercijalnu provjeru inovativnog koncepta, te jačanje kapaciteta i sposobnosti privatnog sektora i naučno-istraživačkih institucija za istraživanje, razvoj i inovacije. Program podržava projekte koji imaju ranu fazu tehnološke spremnosti (od TRL3 do

TRL4) i period realizacije projekata je od 4 do 12 mjeseci. Na Javni poziv su pristigle 32 prijave, od kojih je 24 upućeno na međunarodnu evaluaciju. Nakon završenog procesa evaluacije, 11 projekata je zadovoljilo uslov za finansiranje. Izdvojena sredstva Fonda za finansiranje ovih 11 grantova iznose 371.428,82 eura, dok je vrijednost pojedinačnog granta od 20.000 do 40.000 eura.

4) Programska linija vaučera za zaštitu i razvoj pronalaska na koju je bilo 14 prijava, od kojih je odobreno 7 u ukupnom iznosu od 22.957,88 eura

Ključni ciljevi ovog Programa su: stimulisanje mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSP) i fizičkih lica koja obavljaju inovacionu djelatnost (pronatalači ili inovatori) iz Crne Gore, da zaštite svoj pronalazak patentom kako bi pristupili daljem ispitivanju i razvoju, koji vode eventualnoj komercijalizaciji i plasmanu patenta na domaće ili međunarodno tržište; unapređenje konkurentnosti i inovativnosti MMSP iz Crne Gore kroz zaštitu intelektualne svojine u zemlji ili inostranstvu i jačanje inovativnosti MMSP. Program je namijenjen MMSP i fizičkim licima iz Crne Gore koja su u 2023. godini stekla patentu zaštitu pronalaska u zemlji ili su u procesu međunarodne/evropske zaštite pronalaska kod EPO/WIPO. U okviru Programa definisane su dvije kategorije vaučera: Vaučer za patentnu zaštitu pronalaska u zemlji i Vaučer za patentnu zaštitu pronalaska u inostranstvu (EPO/WIPO). Na Javni poziv pristiglo je ukupno 14 prijava, od kojih je 9 pozitivno ocijenjeno. Raspoloživi budžet za ovu programsku liniju je mogao pokriti 7 pozitivno ocijenjenih prijava sa ukupnim budžetom od 22.957,88 eura. Od 7 odobrenih prijava, 6 prijava je finansirano za patentnu zaštitu i razvoj pronalaska u inostranstvu (EPO/WIPO) u iznosu od 22.834,88 eura i jedna prijava za patentnu zaštitu i razvoj pronalaska u zemlji.

5) Podsticanje inovacione kulture na koji su bila prijavljena 34 projekta od kojih je ugovoreno 11 u ukupnom iznosu od 83.249,00 eura.

Opšti cilj ovog programa je ostvarenje kontinuiranog doprinosa rastu konkurentnosti Crne Gore i izgradnji ekonomije zasnovane na inovacijama i znanju. Na Javni poziv za programsku liniju za podsticanje razvoja inovacione kulture podnijeta su 34 projektne prijave. Ekspertska Komisija Fonda je pozitivno ocijenila 11 projekata, dok ugovorena podrška za njihovo finansiranje iznosi 83.249,00 eura. Pojedinačni korisnik granta može ostvariti pravo na sredstva iz ove programske linije u iznosu do 8.000 eura.

6) Realizacija edukativnih programa u oblastima pametne specijalizacije na koji je prijavljeno 27 projekata, od kojih je ugovoreno 17 u ukupnom iznosu 150.000,00 eura. Specifični ciljevi ovog programa obuhvataju angažovanje istaknutih profesionalaca koji će kroz različite obuke u trajanju do 6 mjeseci doprinijeti unapređenju znanja i vještina mladih ljudi (učenika, studenata, mladih istraživača i profesionalaca). Na javni poziv za ovu programsku liniju prijavljeno je 27 projekata, od kojih je 25 upućeno na evaluaciju koju je sprovedla Ekspertska komisija imenovana od strane Fonda u skladu sa Pravilnikom o evaluacionom procesu. Nakon evaluacionog procesa Komisija je pozitivno ocijenila 20 projekata. Iznos ugovorenih sredstava za 17 projekata koje je Fond mogao da finansira iz budžeta opredijeljenog za ovu programsku liniju je 150.000 eura. Prema uslovima Javnog poziva, podnosilac prijave može ostvariti pravo na sredstva u iznosu do 10.000,00 eura.

7) Podsticanje inovacija u funkciji energetske efikasnosti u industriji (dva poziva) - po osnovu prvog poziva od 15 prijavljenih projekata odobreno je 7 u ukupnom iznosu 1.289.479,62 eura, dok su na drugi poziv prijavljena 32 projekta trenutno u procesu evaluacije.

Ovaj program predstavlja međuresornu saradnju tri ministarstva: Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, Ministarstva ekonomskog razvoja i Ministarstva energetike, a u cilju obezbjeđenja neophodne sinergije inovacija, industrijske politike i energetske politike sa prioritetima Strategije pametne specijalizacije (S3). U tom kontekstu, Fond za inovacije Crne Gore prepoznat je kao implementaciono tijelo ovog programa i do sada je za ovu programsku liniju otvorio dva javna poziva. U 2024. godini otvoren je drugi Javni poziv za podsticanje inovacija u funkciji energetske efikasnosti u industriji. Prvi javni poziv, koji je bio otvoren tokom 2023. godine, rezultirao je potpisivanjem 7 ugovora o finansiranju projekata, za period jun – avgust 2024. godine, ukupne vrijednosti 1.289.479,62 eura. Vrijednost pojedinačne podrške po projektu iznosila je od 80.000 eura do 200.000 eura. Po završetku prvog poziva, krenulo se sa implementacijom ovog Programa u 2024. godini sa opredijeljenim budžetom u iznosu od 2.300.000,00 eura. Realizacija cjelokupnog Programa, odnosno ova dva poziva, finansirana je iz budžeta Ministarstva ekonomskog razvoja i iz IPA III, Paket direktne budžetske podrške Evropske komisije (EK) Crnoj Gori za prevazilaženje energetske krize u iznosu od 1.500.000 eura. Drugi poziv je trajao do 11. novembra 2024. godine. Prijavljena su ukupno 32 koncepta projekata, a nakon završenog prvog kruga evaluacije, 14 ih je zadovoljilo prag prolaznosti i krajem godine su upućeni odabranim tehničkim konsultantima na izradu Studije opravdanosti. Ugovaranje grantova iz drugog poziva se očekuje sredinom 2025. godine.

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je u toku 2024. godine plasiralo dva programa za podršku učešću crnogorskih korisnika u međunarodnim programima:

Javni konkurs za sufinansiranje učešća u EUREKA projektima

Ova programska linija namijenjena je sufinansiranju projekata saradnje istraživačkih ustanova i preduzeća iz Crne Gore, koji se odnose na učešće ovih ustanova/preduzeća u svojstvu koordinatora ili partnera na EUREKA projektima. Ministarstvo je u toku 2024. godine objavilo Javni konkurs za sufinansiranje učešća u EUREKA projektima u ukupnom iznosu od 190.000,00 eura, koji je realizovan kroz dvije programske linije: Programska linija za sufinansiranje učešća u Network EUREKA projektima u 2024. godini – u vrijednosti od 90.000,00 eura, i Multilateralni EUREKA poziv za Zapadni Balkan u 2024. godini – u vrijednosti od 100.000,00 eura. Podrška po pojedinačnom projektu za jednu istraživačku godinu u okviru prve programske linije iznosila je 30.000,00 eura, dok je u okviru druge programske linije iznosila 50.000,00 eura. Na Programsku liniju za sufinansiranje učešća u Network EUREKA projektima u 2024. godini pristigle su dvije projektne prijave, dok je za finansiranje prihvaćen i ugovoren jedan trogodišnji inovativni projekat u iznosu od 90.000,00 eura (30.000,00 eura za prvu istraživačku godinu). Na Multilateralni EUREKA poziv za Zapadni Balkan u 2024. godini pristiglo je 10 projektnih

prijava, od kojih je 8 pozitivno ocijenjeno, dok su u skladu sa Rang listom i raspoloživim budžetom ugovorena dva trogodišnja projekta u iznosu od po 150.000,00 eura (po 50.000,00 eura za prvu istraživačku godinu). Početak realizacije sva tri projekta je I kvartal 2025. Dvogodišnji EUREKA projekat, prihvaćen za sufinansiranje u okviru posebnog poziva za Dunavski region iz 2022. godine, u iznosu od 15.000,00 eura za prvu istraživačku godinu, redefinisani su u dijelu sastava konzorcijuma i u fazi je ponovnog odobravanja na nivou Eureka mreže.

Podrška učešću u EU Okvirnom programu za istraživanja i inovacije Horizont Evropa – Stub III Inovativna Evropa

Ministarstvo je u toku 2024. godine objavilo Javni konkurs za sufinansiranje učešća u EU Okvirnom programu za istraživanja i inovacije “Horizont Evropa” – stub III Inovativna Evropa u ukupnom iznosu 50.000,00 eura. Cilj Konkursa je podsticanje učešća crnogorskih institucija u ovom izuzetno konkurentnom i najvećem EU programu za istraživanja i inovacije, kroz sufinansiranje pripremnih aktivnosti za podnošenje projektnih prijava. U okviru ovog konkursa podrška je ponuđena za Evropski savjet za inovacije (European Innovation Council – EIC): Pathfinder – do 10.000 eura; Transition – do 10.000 eura; Accelerator I faza – do 10.000 eura, II faza – do 20.000 eura; Evropske inovacione sisteme do 20.000 eura; i Evropski institut za inovacije i tehnologiju – do 10.000 eura. U toku 2024. godine nije bilo prijava na ovaj konkurs. Takođe, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija realizovalo je u saradnji sa Ministarstvom javne uprave Javni konkurs za predselekciju kandidata iz Crne Gore za učešće na Pozivu u okviru programa „Digitalna Evropa“ – Mreža evropskih digitalnih inovacionih hubova za pridružene zemlje (Network of European Digital Innovation Hubs – Associated Countries DIGITAL-2023-EDIH-04-ASSOCIATED) o čemu će više biti riječi u poglavlju posvećenom Međunarodnoj saradnji.

7. Promocija nauke i inovacija u društvu

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je, uz podršku Five Grupe, organizovalo **dvanaesti po redu Festival „Dani nauke i inovacija 2024“** u periodu od 23-27. septembra 2024. godine, koji ne samo da pruža platformu za razmjenu znanja i ideja, već i ohrabruje mlade ljude da se zainteresuju za nauku i tehnologiju, čime doprinosi razvoju inovativnog potencijala Crne Gore. Pod sloganom „Nauka i inovacije na dohvatu ruke“, petodnevni Festival je obilovao programskim sadržajima – čak 102 događaja koji su realizovani u 15 opština u Crnoj Gori (Podgorica, Cetinje, Bar, Bijelo Polje, Budva, Danilovgrad, Žabljak, Zeta, Kotor, Nikšić, Petrovac, Risan, Rožaje, Tivat i Ulcinj), gdje su učešće uzele javne institucije, državni i privatni univerziteti, nevladine organizacije, privatne kompanije, startupovi, biznis inkubatori i ostali subjekti naučnoistraživačke i inovacione djelatnosti. U pitanju su projekti i programi realizovani kroz konkurse objavljene 14. maja 2024. kojim su namjenski podržani inovacioni i naučni programi za festival „Dani nauke i inovacija 2024“:

- **Konkurs za sufinansiranje projekata promocije nauke** u iznosu od 50.000,00 eura, od čega je ugovoreno 45.260,69 eura za 19 projekta; i
- **Konkurs za podršku inovativnim programima** u iznosu od 50.000,00 eura, od čega je ugovoreno 46.985,00 eura za 17 projekata.

Ministarstvo je 21. novembra 2024. godine objavilo **Javni poziv za dodjelu godišnjih nagrada za naučna dostignuća u 2024. godini**, sa rokom za dostavljanje prijava do 11. decembra 2024. godine. U okviru Javnog poziva za sve tri kategorije nagrada za naučna dostignuća u 2024. godini, pristiglo je ukupno 16 prijava izuzetnih kandidata i kandidatkinja. Ministarstvo će tim povodom dodijeliti nagrade u sljedećim kategorijama:

- nagradu za najuspješnijeg/najuspješniju naučnika/naučnicu, u iznosu od 3.000,00 eura;
- nagradu za najuspješnijeg/najuspješniju mladog/mladu naučnika/naučnicu do 30 godina života, u iznosu od 2.000,00 eura; i
- nagradu pronalazaču – inovatoru za najuspješniju inovaciju u iznosu od 2.000,00 eura.

Odluka o dobitnicima/dobitnicama godišnjih nagrada biće donijeta u I kvartalu 2025. godine.

8. Međunarodna saradnja

Rad na definisanju Reformske agende za Crnu Goru započeo je krajem 2023. i početkom 2024. godine, a Evropska komisija zvanično je odobrila Refomsku agendu Crne Gore 23. oktobra 2024. godine. Sredstva koja će biti dostupna Crnoj Gori uslovljena su uspješnom implementacijom reformskih mjera definisanih u Reformskoj agendi, odnosno sa njima povezanih koraka koji su neophodni za ispunjenje refomskih mjera. Reformska mjera posvećena oblasti nauke i inovacija, odnosno Reforma 1.2.2. Dalji razvoj ekosistema istraživanja i inovacija za ekonomiju zasnovanu na znanju (u skladu sa Strategijom pametne specijalizacije), smještena je u okviru prve oblasti politike “Poslovno okruženje i razvoj privatnog sektora”, podsektor “Konkurentnost privatnog sektora”.

U okviru oblasti politike „Razvoj ljudskog kapitala“ prepoznate su mjere koje se odnose na obrazovanje i to: u okviru podsektora 3.1. „Zapošljivost, podrška za aktivaciju, socijalne usluge“ Reforma 3.1.1. Rješavanje neusklađenosti na tržištu rada kroz cjeloživotno učenje i povećavanje zapošljivosti diplomaca kroz praktičan rad, uključujući poslove u zelenoj i digitalnoj ekonomiji i Reforma 3.1.2. Povećanje učešća ženske radne snage, a u okviru podsektora 3.2 „Obrazovanje i razvoj vještina“ Reforma 3.2.1 Ulaganje u sve nivoe obrazovanja, Reforma 3.2.2 Digitalno obrazovanje: nadogradnja koncepta i nastavnih planova i programa Digitalne akademije izvan javne uprave i sprovođenje u ukupnom društvu na organizovan i društveno inkluzivan način; sprovođenje Strategije digitalizacije obrazovnog sistema (2022-2027) i povezanih akcionih planova.

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija ima svoje predstavnike u Koordinacionom tijelu za praćenje sprovođenja Reformske agende 2024-2027 za Instrument EU za reforme i rast, osnovanom 21. oktobra 2024. godine, koje redovno zasijeda kako bi osiguralo ukupnu koordinaciju, blagovremeno sprovođenje, izvještavanje i praćenje implementacije Reformske agende 2024-2027, kao i ispunjenje sveobuhvatnog niza koordinacionih, savjetodavnih, i drugih zadataka neophodnih u okviru ovog procesa.

IPA - Instrument za pretpristupnu pomoć

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je nadležno za jednu akciju i tri aktivnosti u okviru **Višegodišnjeg akcionog programa zapošljavanja, obrazovanja i socijalne politike 2015-2017 (SOPEES)**. Tokom 2024. godine samo jedan projekat je bio u fazi implementacije, Ugovor o radovima „Adaptacija školske infrastrukture radi uklanjanja arhitektonskih barijera“. Tokom 2024. godine, održana su dva polugodišnja panela za upravljanje rizicima Operativne strukture za sprovođenje IPA fondova: 30. jula 2024. i 23. decembra 2024.

Ministarstvo je zaduženo i za realizaciju **grant šeme „Naučni potencijal u službi inovacija“**. Ova šema se realizuje u okviru Godišnjeg akcionog programa za Crnu Goru za 2020. godinu, u okviru Akcije – Podrška pametnom i inkluzivnom rastu – obrazovanje, zapošljavanje i socijalna inkluzija 2020, i Aktivnosti 1.3 Unaprijeđena povezanost nauke i industrije na osnovu

Strategije pametne specijalizacije. Vrijednost poziva bila je oko 1,2 miliona eura. Vrijednost potpisanih ugovora iznosila je oko 980.643,54 eura što je 83,35 % vrednosti poziva. Vrijednost odabranih grant projekata kreće se od 93.000 do 125.000 EUR. Nakon procesa evaluacije ugovoreno je 9 projekata, od 40 pristiglih prijava, a realizacija je počela od januara 2023. godine. U međuvremenu, implementacija ugovora br. CFCU/MNE/208 – „Vještačka inteligencija u pametnim kućama” je prekinuta. Shodno tome, sada postoji 8 ugovora u grant šemi, a ukupan iznos alokacije je smanjen za vrijednost ovog projekta (882.243,69 eura).

Tokom 2024. godine, održana su dva Sektorska nadgledna odbora, prvi u junu, drugi krajem godine, slanjem priloga.

IPA 2020 Grant šema „Podrška implementaciji Strategije pametne specijalizacije (S3) kroz projekte”

U okviru IPA 2020 grant šeme “Podrška implementaciji Strategije pametne specijalizacije (S3) kroz projekte” bliži se završetak realizacija 8 projekata. Cilj grant šeme je da doprinese jačanju ekonomske konkurentnosti i inovacionih kapaciteta Crne Gore, kroz jačanje veza između nauke i industrije u S3 prioritetnim oblastima. Ukupna vrijednost ugovorenih projekata je 908.049,79 eura, odnosno iznos EU granta je 815.964,50 eura, a ostatak čini sufinansiranje korisnika.

U okviru **Programa IPA 2024 - Akcioni dokument: Podrška Evropske unije politici zapošljavanja i socijalnoj politici u Crnoj Gori – Akcija 3.1 Unaprijeđeni kapaciteti RDI aktera za sprovođenje kvalitetnih istraživanja koja mogu prerasti u inovacije, sa fokusom na zelenu i digitalnu tranziciju**, planirana je realizacija grant šeme u iznosu od 1 milion eura (EU kontribucija). Nacrt tenderske dokumentacije biće pripremljen do kraja drugog kvartala 2025.

Pored praćenja projekata, IPA tijelo sprovodi i **redovne aktivnosti** u smislu pripreme potrebne dokumentacije. Svakog decembra se priprema plan rada za narednu godinu, analiza opterećenosti poslom, IT akcioni plan, trening plan, opisi poslova i mnogi drugi aneksi u skladu sa Priručnikom o procedurama. Takođe, vrši se i polugodišnje praćenje sprovođenja aktivnosti iz plana rada, uz obavezu slanja kvartalnih/polugodišnjih/godišnjih izvještaja NIPAK kancelariji o stanju na tekućim projektima.

Tokom 2024. godine, IPA tijelo MPNI je bilo predmet **tri revizije**, Evropske komisije (DG NEAR), Revizorskog tijela i Odjeljenja za unutrašnju reviziju fondova EU u javnom sektoru. Revizije su se sastojale od sastanaka i slanja potrebne dokumentacija. Za sve je bilo potrebno odraditi dobru pripremu i odgovoriti svim zahtjevima.

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija i Fond za inovacije Crne Gore u okviru BEST projekta (Building an Effective Sustainable and Transformational Public Sector (BEST-Public Sector) in Montenegro), koji je započeo u februaru 2024. godine, sarađuju sa Svjetskom bankom u cilju izrade funkcionalne analize inovacionog ekosistema, podrške jačanju kapaciteta Fonda za inovacije i inovacionih infrastruktura, kao i podrške reformama u oblasti naučnoistraživačke djelatnosti. U okviru istog instrumenta zaključeni su pregovori sa UN-om koji obuhvataju unapređenje u oblasti pametne specijalizacije u skladu sa dinamikom izrade novog strateškog ciklusa S3, te se očekuje početak realizacije u I kvartalu 2025. godine.

EU Okvirni program za istraživanja i inovacije Horizont Evropa

Crna Gora je za 2024. godinu uplatila kontribuciju za učešće u programu Horizont Evropa u ukupnom iznosu od 1.396.178,89 eura. Tokom aprila 2024. inovirana je mreža nacionalnih kontakt osoba⁶⁴ za oblasti koje obuhvata Horizont Evropa, o čemu je informisan Generalni direktorat Evropske komisije za istraživanje i inovacije posredstvom Ministarstva vanjskih poslova. Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija radi na tome da informacije o ovom programu budu vidljivije na internet stranici Ministarstva, zbog čega je od marta u funkciji portal koji je namijenjen objavljivanju svih informacija i aktuelnosti u vezi sa programom Horizont Evropa⁶⁵. Informacije o programu Horizont Evropa dijeljene su sa zajednicom i putem realizacije tri info dana. Takođe, u izvještajnom periodu je organizovana jedna četvorodnevna i tri jednodnevne radionice na temu pisanja i implementacije Horizont Evropa projekata, za kojima je iskazano veliko interesovanje.

U 2024. godini Crna Gora je pristupila evropskom Partnerstvu za održivu plavu ekonomiju⁶⁶, što je zvanično potvrđeno na Generalnoj skupštini Partnerstva, održanoj 25. novembra 2024. godine. Učešće u Partnerstvu za održivu plavu ekonomiju omogućiće Crnoj Gori da aktivno učestvuje u globalnim naporima za zaštitu mora, razvoju održivih industrija i borbi protiv klimatskih promjena, koristeći istovremeno ekonomske, društvene i tehnološke prednosti koje pruža ovaj sektor. Zahvaljujući učešću u HE projektu Widera.Net, Ministarstvo je bilo u prilici da u 2024. godini pruži još značajniju podršku crnogorskoj naučnoj i inovacionoj zajednici kad je ovaj program u pitanju.

Objavljena su i dva poziva za dodjelu grantova za putovanja radi umrežavanja i podnošenja prijave projekta u okviru Horizont Evropa programa, čiji je cilj da podstakne crnogorske istraživačke i inovacione organizacije da učestvuju u događajima umrežavanja organizovanim u inostranstvu, kako bi poboljšali svoje učešće u predlozima projekata koji se uklapaju u bilo koji od programa i poziva za Stub II „Globalni izazovi i evropska industrijska konkurentnost“ programa Horizont Evropa. Ovu mogućnost za sada je iskoristilo pet crnogorskih istraživača.

64 <https://www.gov.me/clanak/ncp-mreza-nacionalne-osobe-za-kontakt>

65 <https://www.gov.me/mps/horizont-evropa-eu-okvirni-program-za-istrazivanje-i-inovacije-2021-2027>

66 <https://www.gov.me/clanak/crna-gora-pristupila-partnerstvu-za-odrzivu-plavu-ekonomiju>

Treći sastanak Zajedničkog odbora EU-Crna Gora za Horizont Evropa⁶⁷ održan je u Podgorici, 13. juna 2024. godine.

EU program “Digitalna Evropa” - Poziv “Evropski habovi za digitalne inovacije” (EDIH)

Na osnovu Informacije o pripremnim aktivnostima Crne Gore za Poziv “Evropski habovi za digitalne inovacije” u okviru EU programa “Digitalna Evropa”, usvojene od strane Vlade Crne Gore krajem 2023. godine, i donijetih zaključaka, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija i Ministarstvo javne uprave formirali su međuresorni radni tim, te početkom 2024. godine objavili Javni konkurs za predselekciju kandidata iz Crne Gore za učešće na Pozivu u okviru programa „Digitalna Evropa“ – Mreža evropskih digitalnih inovacionih habova za pridružene zemlje (Network of European Digital Innovation Hubs – Associated Countries DIGITAL-2023-EDIH-04-ASSOCIATED), kojem je prethodio Info-dan za najavu poziva u prostorijama Privredne komore krajem januara 2024. godine. Evropska komisija je pozitivno ocijenila četvorogodišnji projekat „Digitalni inovacioni centar za podršku digitalnoj transformaciji crnogorskih kompanija i javnog sektora (MontEDIH)“, čiji je nosilac Univerzitet Crne Gore. Konzorcijum čine: Privredna komora Crne Gore, Institut savremenih tehnologija Crne Gore, Univerzitet Donja Gorica, Tehnopolis, NTP CG, Centre for Finance d.o.o. i klaster ICT Cortex. Ugovor o grantu između konzorcijuma i EK potpisan je 16. decembra 2024. godine u vrijednosti od skoro 1 mil. eura, dok je Ugovor o sufinansiranju programa između nosioca konzorcijuma – Univerziteta Crne Gore, Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i Ministarstva javne uprave potpisan 27. decembra 2024. godine.

Projekat MontEDIH ima za cilj da stvori digitalno inovaciono središte za podršku digitalnoj transformaciji mikro, malih i srednjih preduzeća, ali i javne uprave, uz podršku istraživačkih i razvojnih aktivnosti haba. Projekat je zvanično započeo 1. januara 2025. godine i trajaće 4 godine. Kako je evropski poziv obuhvatio i druge zemlje Zapadnog Balkana, uspostavljeni su evropski digitalni inovacioni habovi i u većini ovih zemalja, te je, pored sinergije akademskog i privrednog sektora ostvarene na ovom strateškom projektu, važno i umrežavanje na regionalnom i evropskom nivou.

Evropska saradnja u nauci i tehnologiji (COST)

Veoma uspješna saradnja odvijala se u okviru evropskog COST programa (European Cooperation in Science and Technology), u kojem su crnogorski istraživački timovi učestvovali u 144 tekuće akcije (projekta) tokom 2024. godine. COST poziv za podnošenje novih akcija uspješno je završen u oktobru 2024. godine, sa ukupno 845 podnijete prijave. Institucije iz Crne Gore su predale 4 predloga projekata u svojstvu glavnog predlagača. Crna Gora je u 2024. nastavila aktivno sa promocijom COST programa, prije svega, kroz organizaciju Infodana na kojem je učestvovalo oko 100 posjetilaca, na temu programa u saradnji sa COST asocijalcijom 9. aprila 2024. godine u Podgorici, kao i Infodana pod nazivom „Put ka

67 <https://www.gov.me/clanak/treci-sastanak-zajednickog-odbora-eu-i-cg-za-program-horizont-evropa>

evropskim fondovima: Korišćenje Horizont Evropa i COST programa“ 24. septembra 2024. godine u saradnji sa Naučno-tehnološkim parkom Crne Gore. Takođe, predstavnici Crne Gore u COST tijelima uzeli su aktivno učešće na sastancima i tokom 2024. godine.

EUREKA - Panevropska mreža za tržišno orjentisana industrijska istraživanja i razvoj

Ministarstvo pruža podršku učešću u EUREKA programu kroz Javni konkurs za sufinansiranje učešća u EUREKA projektima, a u 2024. godini ugovorena su tri nova projekta kao što je navedeno u prethodnom dijelu teksta. Rezultat od značaja za zemlje Zapadnog Balkana je nastavak inicijative za sprovođenje instrumenta Multilateralnog poziva za Network Eureka projekte, koji je fokusiran na učešće zemalja Zapadnog Balkana, započet u okviru turskog predsjedavanja EUREKA mrežom, i za koji je tokom 2024. godine iskazano veliko interesovanje od strane zajednice. Sekretarijat EUREKA mreže i predstavnici zemalja učesnica sprovode aktivnosti na ponovnoj pripremi poziva koji će podstaći partnerstva sa korisnicima iz zemalja Zapadnog Balkana u 2025. godini, u okviru njemačko-kanadskog predsjedavanja EUREKA mrežom.

Evropsko društveno istraživanje (ESS)

Pristupanjem ovoj relevantnoj istraživačkoj infrastrukturi Crna Gora se pozicionirala na društveno-istraživačkoj mapi Evrope, dok su crnogorski istraživači dobili priliku da unapređuju svoja istraživanja u skladu sa sveobuhvatnom bazom podataka iz drugih država uključenih u istraživanja, da učestvuju na konferencijama, obukama i razmjeni znanja sa kolegama iz ostalih članica. Kontribucija Crne Gore za članstvo (2024-2025) u ESS ERIC iznosi 25.000,00eura. Pored toga, država članica finansira troškove istraživanja i koordinacije na nacionalnom nivou. Ministarstvo je po osnovu Javnog poziva za nacionalnog koordinatora za jedanaestu i dvanaestu rundu Evropskog društvenog istraživanja, finansira naučnoistraživački projekat „Jedanaesta runda Evropskog društvenog istraživanja u Crnoj Gori“. Ministarstvo je prihvatilo Završni izvještaj i elaborat o radu na ovom projektu u decembru 2024. godine. Ukupna odobrena i utrošena sredstva za realizaciju ovog projekta su 39.650,00 eura.

Evropski institut za inovacije i tehnologiju (EIT)

Imajući u vidu da je tokom 2023. godine EIT objavio set minimalnih standarda i vodećih principa koji RIS Hub-ovima EIT-a služe kao zajednički strateški pristup, i u čijoj se srži nalazi okvir kojim se podstiče i podržava postepeno uspostavljanje RIS Hub-ova EIT zajednice sa ciljem da se do kraja 2025. godine obuhvate sve zemlje i teritorije koje su dio regionalne šeme inovacija EIT-a, u Crnoj Gori je takođe uspostavljen Nacionalni EIT sekretarijat, zvaničnog naziva Hab Regionalnog inovacionog programa Evropskog instituta za inovacije i tehnologiju (EIT Community RIS hub), koji ima za cilj da olakša učešće Crne Gore u aktivnostima i programima u EIT zajednicama. EIT RIS hab zvanično je inaugurisan na događaju održanom krajem maja 2024, a smješten je u prostorijama Naučno-tehnološkog parka Crne Gore. Na osnovu prethodne razmjene u vezi sa modulima saradnje, predstavnici Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija

su, zajedno sa kolegama iz Ministarstva ekonomskog razvoja, Nacionalnog EIT sekretarijata i Fonda za inovacije, tokom 2024. godine nastavili konsultacije sa delegacijom Evropskog instituta za inovacije i tehnologiju (EIT) – KIC za prerađivačku industriju, u vezi sa organizacijom obuke za potrebe predstavnika javnih institucija relevantnih za prerađivačku industriju u Crnoj Gori. Ovo će rezultirati organizacijom obuke u toku 2025. godine prema nekoliko modula (Inovativni ekosistemi prerađivačke industrije, Održiva prerađivačka industrija, Jačanje zelene i digitalne tranzicije, itd.) za kreatore politika, akademski sektor, i posredničke organizacije odnosno organizacije za podršku biznisu. Tokom 2024. godine Ministarstvo je promovisalo mogućnosti koje EIT nudi kroz program Infrabooster kako bi pomoglo naučnoistraživačkim organizacijama da iskoriste vrijednosti evropskih istraživačkih infrastruktura, a promovisalo je i radionice EIT Food za učesnike iz naučnoistraživačkih organizacija.

ERASMUS +, Eurydice, YouthWiki, eTwinning

Crna Gora je članica Eurydice mreže, koja okuplja 38 zemalja od 2013. godine. Ministarstvo prosvjete je dobilo finansijsku podršku za aktivno učešće u Eurydice mreži, koja obuhvata finansiranje učešća u zajedničkim aktivnostima u okviru mreže – pružanje podrške u izradi Eurydice publikacija, učešće na radnim sastancima u Briselu, prevođenje na engleski jezik informacija o nacionalnom obrazovnom sistemu i prevođenje Eurydice publikacija izvještaja na crnogorski jezik, te realizacija promotivnih aktivnosti. Izvršna Agencija za obrazovanje, kulturu i audioviziju Evropske komisije odobrila je grant za podršku nacionalne Eurydice jedinice u okviru ERASMUS2027 programa za period 2023-2025 godinu. Nacionalna Eurydice jedinica funkcioniše u okviru Ministarstva prosvjete. U prostorijama Rektorata Univerziteta Crne Gore 5. novembra 2024. godine je održana **Promocija Erasmus plus projekata - Eurydice i YouthWiki**. U Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija održana 14. oktobra je održana **prva eTwinning Regionalna konferencija u Crnoj Gori** koja je okupila preko 40 učesnika iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Sjeverne Makedonije i Crne Gore. Ovaj značajan događaj pokazao se kao izuzetno uspješan, pružajući priliku za razmjenu ideja i iskustava među stručnjacima iz oblasti obrazovanja. U organizaciji Erasmus plus Kancelarije u Crnoj Gori, 16. decembra na Univerzitetu Donja Gorica održan je **Erasmus plus info dan u oblasti visokog obrazovanja**. Događaj je imao za cilj da predstavi rezultate učešća Crne Gore u Erasmus plus pozivu za 2024. godinu a sa prisutnima su podijeljene i informacije o novinama novog poziva za 2025. godinu, sa fokusom na akcije: Međunarodna kreditna mobilnost, Jačanje kapaciteta u oblasti visokog obrazovanja, Virtuelne razmjene, Erasmus Mundus i Jean Monnet.

Memorandumi o razumijevanju, sporazumi i programi saradnje potpisani u 2024. godini:

- Memorandum o razumijevanju između Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i Mirovnog korpusa;
- Sporazum između Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija Crne Gore i Nacionalne vazduhoplovne i svemirske administracije Sjedinjenih Američkih Država o saradnji u okviru Programa GLOBE;
- Sporazum i Protokol između Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i Goethe-Instituta Beograd, kao i Memorandum između Goethe-Instituta i Centra za strane jezike i prevođenje Double L;
- Memorandum o razumijevanju između Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i Britanskog savjeta o saradnji u oblasti obrazovanja;
- Sporazum između Ministarstva prosvjete Narodne Republike Kine i Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija Crne Gore o međusobnom priznavanju visokoobrazovnih isprava;
- Program o obrazovnoj saradnji između Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija Crne Gore i Ministarstva prosvjete Narodne Republike Kine za period 2024-2027;
- Memorandum o razumijevanju o uspostavljanju šeme stipendiranja između Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija Crne Gore i Koledža Evrope;
- Memorandum o razumijevanju između Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija Crne Gore i Fonda rada (Tamkeen) Kraljevine Bahrein o saradnji u oblasti nauke, inovacija i tehnologije;
- Ispitni centar, uz saglasnost Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, potpisao je Ugovor sa Međunarodnom asocijacijom za evaluaciju obrazovnih postignuća „IEA“ o učešću u Međunarodnom istraživanju razvoja čitalačke pismenosti (PIRLS) za 2026;
- Sporazum o naučnoj saradnji između Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i Nacionalnog istraživačkog savjeta Republike Italije (CNR); i
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade SR Njemačke o saradnji u oblasti kulture, obrazovanja, nauke, sporta i mladih.

GLOBE Program

Sporazum o saradnji između Vlade Crne Gore i Nacionalne aeronautičke i svemirske agencije (NASA), kojim se Crna Gora priključila Programu globalnog učenja i poštovanja životne sredine (GLOBE) potpisan je 11. juna 2024. godine. GLOBE programom administrira NASA uz podršku Američke nacionalne naučne fondacije, Nacionalne uprave za okeane i atmosferu i Stejt dipartmenta. Ovaj međunarodni naučni i obrazovni program se fokusira na promovisanje naučne pismenosti i povezivanje svih zainteresovanih u zaštiti životne sredine.

FLEX – program srednjoškolske razmjene

FLEX (Future Leaders Exchange, do 2015. godine poznat pod imenom A – Smyle) je jednogodišnji program razmjene u Sjedinjenim Američkim Državama namijenjen učenicima devetog razreda osnovne škole i prvog i drugog razreda srednje škole, koji u potpunosti finansira Vlada Sjedinjenih Američkih Država (State Department). Američki savjet za međunarodno obrazovanje i 2024. godine je organizovao testiranje za program srednjoškolske razmjene FLEX. Rok za prijave bio je 10. oktobar 2024. godine.

Stipendije Ujedinjenih svjetskih koledža (UWC)

Crnogorski Nacionalni komitet, koji djeluje u okviru Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, tokom 2024. godine realizovao je proces selekcije i nominacije kandidata za stipendije Ujedinjenih svjetskih koledža (UWC). Inicijalno su za Crnu Goru bile opredijeljene dvije pune stipendije, za UWC Adriatic u Italiji i UWC Mostar u Bosni i Hercegovini, dok su naknadno obezbijeđene još dvije stipendije - jedna puna za UWC Red Cross Nordic u Norveškoj i jedna djelimična (do 90% troškova) za UWC Changshu u Kini.

Stipendije Vlade Mađarske „Stipendium Hungaricum“

U skladu sa Programom saradnje između Ministarstva za vanjske poslove i trgovinu Republike Mađarske i Ministarstva prosvjete Crne Gore, objavljen je Konkurs za stipendije Vlade Republike Mađarske „Stipendium Hungaricum“ za akademsku 2024/25. godinu. Mađarska Tempus fondacija sprovedla je evaluaciju i selekciju kandidata, a Ministarstvo je sredinom juna obaviješteno da je 20 studenata iz Crne Gore prihvaćeno za stipendiranje u akademskoj 2024/2025. godini.

Mreža za globalno obrazovanje u Evropi (GENE)

Tokom 2024. godine održana su dva polugodišnja GENE okrugla stola u organizaciji Evropske mreže za globalno obrazovanje (GENE) i uz podršku partnera, a na kojima su učestvovali predstavnici Ministarstva. Pedeseti GENE okrugli sto je održan 18 - 19. aprila u Madridu i okupio je preko 100 učesnika iz ministarstava i agencija u cilju promovisanja saradnje i razvijanja politika u oblasti globalnog obrazovanja; Pedeset i prvi GENE okrugli sto je održan 17. i 18. oktobra u onlajn formatu i okupio je preko 50 predstavnika institucija u cilju razmjene aktuelnih informacija o aktivnostima na nacionalnom nivou u okviru teme Global Education for the Future. Program „Globalno obrazovanje“ Centra Sjever – jug Savjeta Evrope i Mreže za globalno obrazovanje Centra Sjever – jug Savjeta Evrope Godišnji sastanak nacionalnih koordinatora Mreže za globalno obrazovanje održan je u periodu 17 - 19. april 2024. godine na Malti tokom kojeg su predstavljeni rezultati evaluacije aktivnosti Nedjelje globalnog obrazovanja 2023. godine i pripremljen plan aktivnosti za ovogodišnju kampanju. Svečana dodjela sertifikata za učesnike Nedjelje globalnog obrazovanja 2023. godine upriličena je 13. juna 2024. godine u sali Zavoda za školstvo. Sertifikate je primilo 30 obrazovnih ustanova i organizacija i preko

200 pojedinaca (većinom nastavnika i učenika) iz organizacionih timova ustanova učesnica. Nedjelja globalnog obrazovanja je održana u periodu 13 -19. novembar 2023. godine. Nedjelja globalnog obrazovanja je ove godine obilježena u periodu od 18. do 24. novembra. Teme ovogodišnjih aktivnosti bili su stubovi održivog razvoja PLANETA i LJUDI pod motom "Povezani ljudi za inkluzivnu planetu". U svrhu uspješne realizacije aktivnosti, prevedeni su promotivni materijali i brošura sa instrukcijama za učešće i prosljeđeni obrazovanim ustanovama i učesnicima. Informacije o aktivnostima su promovisane na vebstranovima i društvenim mrežama MPNI, Zavoda za školstvo, Foruma MNE i Centra Sjever-jug Savjeta Evrope.

Nacionalni izvještaj o primjeni UNESCO-ve Konvencije i Preporuke protiv diskriminacije u obrazovanju iz 1960. godine

Pripremljen je nacionalni izvještaj o napretku u primjeni UNESCO-ve Konvencije i Preporuke protiv diskriminacije u obrazovanju iz 1960. godine, u okviru jedanaestih po redu konsultacija sa zemljama članicama iniciranih od strane UNESCO-a u periodu jun-septembar 2024. godine. Prilikom pripreme izvještaja o napretku i na osnovu upitnika i smjernica dostavljenih od strane Sekretarijata UNESCO-a, sprovedene su konsultacije sa relevantnim ključnim ustanovama i partnerima na nacionalnom nivou koji su uključeni u aktivnosti borbe protiv diskriminacije u obrazovanju.

Saradnja sa Ekonomskom komisijom UN za Evropu (UNECE) u oblasti obrazovanja za održivi razvoj

U martu 2024. godine imenovana je nacionalna kontakt osoba u Ministarstvu za saradnju sa Upravnim odborom za obrazovanje za održivi razvoj Ekonomske komisije UN za Evropu (UNECE). Dobrovoljna godišnja kontribucija u iznosu od 500,00 eura od strane Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija Povjereničkom fondu UNECE, uplaćena je po osnovu zahtjeva UNECE Sekretarijata za uplatom od 21. marta za podršku jačanju kapaciteta zemalja članica za implementaciju UNECE Strategije za obrazovanje za održivi razvoj. Na Forumu Ekonomske komisije UN za Evropu (UNECE) održanom 27. i 28. juna 2024. godine u Limasolu, Kipar, na temu „Osnaživanje mladih za održivu budućnost - preduzetničko obrazovanje i angažovanje mladih“, učešće je uzela delegacija Crne Gore predvođena prof. dr Anđelom Jakšić-Stojanović, ministarkom prosvjete, nauke i inovacija. Forum je bio prilika za razmjenu mišljenja i iskustva sa ekspertima na visokom nivou kao i za predstavljanje strateških opredjeljenja Crne Gore i praksi koje prate proces evropskih integracija u oblastima koje su teme Foruma. U okviru konsultacija organizovanih od strane Kancelarije za održivi razvoj u Generalnom sekretarijatu Vlade, povodom pripreme prvog pregleda o napretku i akcionog plana za realizaciju Izjave o posvećenosti Crne Gore u postizanju ciljnih ishoda postavljenih Izjavom o posvećenosti Crne Gore za period 2027-2030, tokom mjeseci avgust - septembar MPNI je uzelo učešće u davanju inputa i podataka u vezi sa komponentom tri Izjave koja se odnosi na Kvalitetno obrazovanje. Nakon što je pripremljen nacrt izvještaja o napretku, 12. novembra 2024. godine u Podgorici su održane jednodnevne konsultacije oko izrade Akcionog plana na kojem su učešće uzeli predstavnici Ministarstva i Zavoda za školstvo i drugih relevantnih ministarstava

i institucija kako bi zajednički definisali mjere i aktivnosti kojima će biti ispunjeni postavljeni ciljevi iz izjave. Prvi nacrt akcionog plana je dostavljen institucijama na komentare i njegovo unapređenje.

UNESCO-va mreža pridruženih škola (UNESCO ASPnet) – Učešće u ERASMUS+ projektu

Na poziv za učešće u ERASMUS + projektu od strane Univerziteta u Luvenu iz Belgije, koji je početkom januara 2024. godine upućen crnogorskoj UNESCO ASPnet mreži posredstvom UNESCO-ve mreže pridruženih škola (UNESCO ASPnet), odazvao se Centar za obuku nastavnika Filozofskog fakulteta kao članica UNESCO mreže pridruženih škola. Filozofski fakultet je sa ostalim partnerima učestvovao u pripremi projektne aplikacije u periodu januar-mart 2024. godine. Nakon završene evaluacije od strane ERASMUS+, projekat je ocijenjen najvišim ocjenama. Naziv projektnog predloga je TE_REG Revitalizacija inicijalnog obrazovanja nastavnika kroz primjenu generativne vještačke inteligencije (Project proposal for an Erasmus+ Cooperation Partnerships (Key Action 2: Cooperation among Organisations and Institutions)).

UNESCO Greening Education Partnership

U okviru UNESCO-vog partnerstva za zeleno obrazovanje, tokom 2024. godine održan je niz onlajn događaja na kojima su učešće uzeli kontakt osobe ispred MPNI i Zavoda za školstvo, radi unapređenja znanja i kompetencija kroz učešće u onlajn obukama i razmjenama iskustava između zemalja u okviru četiri prioriteta cilja: zelene škole, zeleni kurikulum, obuka nastavnika i unapređenje obrazovnog sistema i saradnja sa lokalnom zajednicom.

UNESCO STEM Alijansa

Regionalna kancelarija UNESCO pokrenula je u novembru 2023. godine Alijansu za STEM za države članice, kojoj se pridružila i Crna Gora. Za potrebe nastavka saradnje, formirana je radna grupa sastavljena od predstavnika MPNI, Zavoda za školstvo i Ispitnog centra. Tokom aprila 2024. godine, MPNI je uzelo učešće u davanju inputa za izradu izvještaja o pregledu stanja u oblasti STEM i potreba na nacionalnom nivou.

Međunarodna saradnja u oblasti nauke i inovacija

Saradnja sa Republikom Italijom: realizacija 5 trogodišnjih bilateralnih projekata naučne i tehnološke saradnje sa Republikom Italijom (projekti od „velike važnosti“) započela je 1. januara 2023. godine. Ukupna vrijednost projekata je 250.611,00 eura, od čega Ministarstvo sufinansira iznos od 130.560,00 eura.

Saradnja sa Republikom Slovenijom: realizacija 30 novih dvogodišnjih bilateralnih projekata naučne i tehnološke saradnje sa Republikom Slovenijom započela je 1. januara 2023. Ukupna vrijednost projekata je 60.000,00 eura, odnosno 2.000,00 eura po projektu.

Saradnja sa Republikom Austrijom: realizacija 9 novih dvogodišnjih bilateralnih projekata naučne i tehnološke saradnje sa Republikom Austrijom⁶⁸ započela je 1. jula 2024. godine. Ukupna vrijednost sufinansiranja koje je Ministarstvo obezbijedilo za realizaciju projekata je 84.500,00 eura.

Saradnja sa Republikom Kinom: Krajem 2024. godine ugovoreno je 15 bilateralnih projekata naučne i tehnološke saradnje sa NR Kinom⁶⁹, čija je realizacija započela je 1. januara 2025. godine. Crnogorska strana će obezbijediti maksimalni iznos do 14.000,00 eura po projektu, odnosno do 7.000,00 eura po istraživačkoj godini za troškove koji se odnose na razmjenu istraživača.

Multilateralna saradnja

Po osnovu Poziva za podnošenje zajedničkih predloga projekata multilateralne naučne i tehnološke saradnje u Dunavskom regionu 2023-2025 odobrena su za finansiranje dva projekta u kojima učestvuju crnogorski partneri. Realizacija projekata je započela 1. jula 2023. godine. Ukupna vrijednost sufinansiranja koje je Ministarstvo obezbijedilo za realizaciju projekata je 15.300,00 eura. Novi, četvrti po redu Poziv za podnošenje zajedničkih prijedloga projekata multilateralne naučne i tehnološke saradnje u Dunavskom regionu, za period 2025-2027. godina⁷⁰, objavljen je 11. novembra 2024. godine, sa rokom za podnošenje projektnih prijedloga, 17. januar 2025. godine.

Saradnja sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju (IAEA)

U okviru ciklusa tehničke pomoći 2024-2025. realizuju se dva nacionalna projekta i to:

- MNE6008 „Jačanje kapaciteta za dijagnostiku i tretman pacijenata sa malignim bolestima, sa PET/CT sistemom“ nosilac KCCG, budžet: 1.371.820,00 eura;
- MNE7001 „Jačanje institucionalnih kapaciteta za kontrolu bezbjednosti i kvaliteta vodnih izvora u Crnoj Gori“, nosioci Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore d.o.o. i JU Zavod za geološka istraživanja.

Saradnja sa Evropskom organizacijom za nuklearna istraživanja - CERN

Dva kandidata iz Crne Gore su prihvaćena za učešće u Programu za studente Evropske organizacije za nuklearna istraživanja (CERN) „Studentska ljetnja škola CERN 2024“. Jedan kandidat iz Crne Gore je prihvaćen za učešće u Programu CERN-a za profesore fizike srednjih škola koji žele da unaprijede svoja znanja iz oblasti fizike čestica.

68 <https://www.gov.me/clanak/crna-gora-i-republika-austrija-finansirace-devet-zajednickih-istrazivackih-projekata>

69 <https://www.gov.me/clanak/crna-gora-i-nr-kina-finansirace-15-zajednickih-naucnoistrazivackih-projekata>

70 <https://www.gov.me/clanak/cetvrti-poziv-za-podnosenje-zajednickih-prijedloga-projekata-saradnje-u-dunavskom-regionu>

Ministarstvo je u novembru 2024. raspisalo dva nova konkursa:

- Konkurs za učešće u Programu „Studentska ljetnja škola CERN 2025“; i
- Konkurs, za učešće u međunarodnim programima CERN-a za profesore fizike srednjih škola.

Za Konkurs za učešće u Programu „Studentska ljetnja škola CERN 2025“ pristiglo je 5 prijava dok za drugi Konkurs nije bilo prijava. Sedmi međunarodni čas fizike čestica održan je 15. marta 2024. na Prirodno-matematičkom fakultetu UCG, u organizaciji MNTR, a u saradnji sa Evropskom organizacijom za nuklearna istraživanja (CERN) i Međunarodnom grupom za promociju fizike čestica (IPPOG). Ministarstvo je u saradnji sa IPPOG-om, u okviru festivala „Dani nauke i inovacija“ organizovalo predavanje: Fizika superheroja i superheroji fizike, koje je održano 27. septembra 2024. godine u Podgorici.

Saradnja sa NATO

Predstavnice Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija u svojstvu članica Borda za nauku i tehnologiju, učestvovala su na proljećnom zasijedanju Borda, koje je održano u martu 2024. godine u Briselu (u sjedištu NATO-a). Crna Gora je uredno izmirila obavezu kontribucije za učešće u NATO Diana Akceleratoru.

Saradnja sa EMBL/EMBO

Ekspedicija pod nazivom „Obilazak evropskih obala“ (engl. Traversing European Coastlines - TREC) boravila je u Crnoj Gori od 18. do 23. juna 2024. godine. Tokom boravka u Crnoj Gori, mobilnim laboratorijama EMBL-a i na jedrilici Tara, u saradnji sa Institutom za biologiju mora (Univerzitet Crne Gore), naučnici su prikupljali uzorke vode, zemlje, sedimenata i aerosola u crnogorskim vodama. Realizovane su i prateće aktivnosti za škole i širu javnost.

Međunarodni institut za održive tehnologije Jugoistočne Evrope - SEEIIST

Vlada Crne Gore je, na sjednici od 27. juna 2024, usvojila Informaciju o aktivnostima na realizaciji regionalnog projekta za uspostavljanje Međunarodnog instituta za održive tehnologije na prostoru Jugoistočne Evrope (SEEIIST), kojom je imenovala nove članove Upravnog odbora i predstavila status aktivnosti na projektu.

9. Predlog mjera za unapređenje stanja u oblasti nauke i inovacija

- Unaprijediti oblast nauke i inovacija usvajanjem Zakona o naučnoistraživačkoj djelatnosti, Zakona o podsticajnim mjerama u cilju unapređenja Sistema podrške razvoju inovacionoj i istraživačkoj djelatnosti kroz mehanizam poreskih olakšica, koje prati Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o inovacionoj djelatnosti;
- Unapređenje i održavanje kontinuiteta Sistema praćenja razvoja inovacionih infrastruktura u vlasništvu države i Fonda za inovacije Crne Gore, uz obezbjeđivanje jačanja saradnje nauke i privrede kroz programe rada ovih institucija;
- Nastavak implementacije i praćenje sprovođenja Strategije naučnoistraživačke djelatnosti 2024-2028, odnosno akcionog plana za 2025. godinu, kao i Mape puta za istraživačku infrastrukturu (2024-2028);
- Kontinuiran rad na izradi nove Strategije pametne specijalizacije, prateći definisane ključne faze u Mapi puta za pripremu nove Strategije.

**Ministarstvo
prosvjete, nauke
i inovacija**